

Education

EDUCATIEVE BACHELOR
SECUNDAIR ONDERWIJS

ACADEMIEJAAR
2023-2024

Bachelorproef: De Sint-Martinuskerk te Beveren

Een immersieve beleving via
een audiovisuele rondleiding.

Student: Van Mieghem Robin
Promotor: Van Hoeymissen Hilde

Indiendatum: 31 mei 2024

Voorwoord

Er was eens een student die dacht dat het schrijven van een bachelorproef een makkelijke taak zou zijn. Na vele nachten werk en een diepere relatie met zijn koffiezetapparaat, ontdekte hij dat dit een episch avontuur was waar geen sprookje tegenop kon. Na het perfectioneren van elke komma, het twijfelen over elk woord en het herschrijven van elke zin, presenteer ik u trots de perfect imperfecte bachelorproef. Ik ben zeer blij dat na mijn driejarige studie voor leerkracht secundair onderwijs (geschiedenis en godsdienst) aan de co-hogeschool Odisee mijn bachelorproef eindelijk voor u ligt. Dit voorwoord is een eerbetoon aan de kunst van het uitstellen. Zonder die laatste minuut paniek zou deze bachelorproef waarschijnlijk veel minder interessant zijn geworden.

“Het gebed functioneert niet als een laatste hulp bij ongelukken, maar als ademhaling van het geloof” ~ M. van Campen ~

Godsdienst is voor mij niet alleen een vak op school, maar vooral een manier van leven. Ik vermoed het enige vak dat zo nauw aanleunt tegen wie je bent. Godsdienst is veel meer dan alleen een Onzevader of leren over Jezus. Het is vooral voelen, ervaren en jezelf vaak tegenkomen. Wanneer de bisschop van Gent dit ook nog eens aankaart was het duidelijk. Rond dit aspect wil ik werken. Een goed evenwicht tussen geloofskennis en geloofsbeleving. Geloofsbeleving moet toch wel voor een meerwaarde zorgen? Om deze hypothese bevestigd te zien zijn we heel wat stukgebeten tanden verder.

Uiteraard was ik goed omringd. In de eerste plaats mijn promotor Van Hoeymissen Hilde. Ze heeft mij door haar jarenlange ervaring met raad en daad bijgestaan om dit product tot een goed einde te brengen. Ook spreek ik graag mijn dank uit aan De Kegel H  l  ne. Naast mijn promotor stond ook zij klaar om richting te geven.

In mijn audiovisuele rondleiding noem ik hem ‘een wijze man’. Dank aan Loquet Olivier die me doorheen de opleiding de geschiedkundige goesting gaf en mij nieuwsgierig heeft gemaakt omtrent de Sint-Martinuskerk, alias ‘kabouter Pinnemuts’.

Speciale dank gaat uit naar mijn mentale coaches, de personages van FC De Kampioenen, wiens denkbeeldige adviezen en scherpe inzichten me door de moeilijkste momenten hebben geholpen.

Ook een woord van dank naar mijn stageschool Sint-Maarten Bovenschool te Beveren, specifiek naar mijn externe begeleider De Rycke Thomas. Hij heeft me gestuurd doorheen de school om zo mijn plannen waar te maken. Ook begeleide hij de les met de immersieve werkvorm in de Sint-Martinuskerk. Zijn collega De Beule Jolien begeleide dan weer de les zonder de immersieve werkvorm in een van de klaslokalen in de school, dank daarvoor!

Aan alle stemacteurs, de parochie en kerkfabriek, heemkundigen, archivariissen, bibliotheekmedewerkers, evz. een welgemeende en dikke merci!

De totstandkoming van dit werk zou niet mogelijk zijn geweest zonder de steun van mijn vriendin, familie en medestudenten (die ik ondertussen onder mijn vrienden mag rekenen). Het is door jullie dat ik doorging en gemotiveerd bleef. Nu kan ik eindelijk luisteren naar mijn grootouders die me zeiden: "Robin, je moet je ook tijdig eens ontspannen hé". Wel, daar is het nu tijd voor, om even te ontspannen en om na te genieten van dit prachtige jaar. Dankjewel aan iedereen die hieraan heeft meegewerkt!

Ik hoop dat u deze bachelorproef met dezelfde toewijding leest als waarmee ik hem heb geschreven - met een goede tas koffie en een beetje humor. Veel plezier!

Inhoudstafel

VOORWOORD	2
INHOUDSTAFEL	4
ABSTRACT	6
1 INLEIDING	8
2 PROBLEEMSTELLING	10
2.1 PRAKTIJKPROBLEEM	10
2.2 DIDACTISCH KADER	10
2.2.1 <i>Leerplansituering</i>	11
2.2.2 <i>Buitenschools leren</i>	11
2.2.3 <i>Een audiovisuele rondleiding + Faro (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed)</i>	14
2.3 LEERSTOFACHTERGROND	14
2.4 ONDERZOEKSDOEL	34
2.5 ONDERZOEKSVRAAG	34
3 AANPAK	36
3.1 ONDERZOEKSMETHODEN	36
3.1.1 <i>Hoofdvraag</i>	36
3.1.2 <i>Deelvragen</i>	36
3.2 DOELGROEP	39
3.3 LESSENREEKS	39
3.4 LESMATERIAAL	40
3.4.1 <i>Les zonder de immersieve werkvorm</i>	40
3.4.2 <i>Les met de immersieve werkvorm</i>	40
4 RESULTATEN	42
4.1 DE TOETS	42
4.1.1 <i>Antwoorden van 6ZW – de Wooclap</i>	42
4.1.2 <i>Antwoorden van 7KZ en 7TBZ – de papieren toets</i>	43
4.1.3 <i>Analyse van de antwoorden</i>	45
4.2 DE ENQUÊTE	46
4.2.1 <i>Antwoorden van 6ZW</i>	47
4.3 ANTWOORDEN VAN 7KZ EN 7TBZ	48
4.4 ANALYSE VAN DE ENQUÊTE	49
4.4.1 <i>Kennis</i>	50
4.4.2 <i>Interesse</i>	50
4.4.3 <i>Motivatie</i>	50
4.4.4 <i>Toetsresultaten</i>	51
4.4.5 <i>Samenvatting resultaten</i>	51
5 CONCLUSIE	52
5.1 BESLUIT	52
5.1.1 <i>Onderzoeksvragen en onderzoeksdoel</i>	52
5.1.2 <i>Kritische evaluatie en productkwaliteit</i>	52
5.2 DISCUSSIE	52

5.2.1	<i>Aanzet tot vervolgonderzoek</i>	52
5.2.2	<i>Belangrijk</i>	52
6	LITERATUURLIJST	54
7	BIJLAGEN	56
7.1	BIJLAGE 1: GANTT-DIAGRAM	57
7.2	BIJLAGE 2: VERHALEN AUDIOVISUELE RONDLEIDING	58
7.2.1	<i>Er was eens een kerk in Beveren – Robin Van Mieghem</i>	58
7.2.2	<i>Hoe kwam het christendom in Beveren? – Findus Oosterlinck</i>	59
7.2.3	<i>De heren van Beveren – Christiane Jacqmotte</i>	60
7.2.4	<i>Sint-Martinus – Richard Willems</i>	62
7.2.5	<i>Kerktoeren – Lenka Van Mieghem</i>	63
7.2.6	<i>Obiits – Christiane Jacqmotte</i>	64
7.2.7	<i>Preekstoel – Anita Morjaen</i>	65
7.2.8	<i>Biechtstoelen – Lenka Van Mieghem</i>	66
7.2.9	<i>De kruisweg – Flor De Meulenaer</i>	67
7.2.10	<i>Het centrum van de kerk – Findus Oosterlinck</i>	67
7.2.11	<i>De Heilige Familie & zijaltaren – Ruth Rogiers</i>	68
7.2.12	<i>Doopkapel – Ruth Rogiers</i>	69
7.2.13	<i>Broederschapsborden – Z.E.H. Patrick De Baets</i>	70
7.2.14	<i>Heiligen – Robin Van Mieghem</i>	70
7.2.15	<i>Hoogkoor & sacristie – Myrthe Van Steenlandt</i>	71
7.2.16	<i>Een woelige periode – Siel De Meulenaer</i>	71
7.2.17	<i>Processie – Rosalie Van Bogaert</i>	72
7.2.18	<i>Gesproken bezinning – Amber Vanhove</i>	73
7.3	BIJLAGE 3: FOLDER AUDIOVISUELE RONDLEIDING + PROMOTIEMATERIAAL	74
7.4	BIJLAGE 4: AUDIOVISUELE RONDLEIDING WEBPAGINA FARO	79
7.5	BIJLAGE 5: TOETS – EN ENQUÊTEVRAGEN	82
7.5.1	<i>Toetsvragen</i>	82
7.5.2	<i>Enquêtevragen</i>	91
7.6	BIJLAGE 6: TOETS – EN ENQUÊTERESULTATEN	92
7.6.1	<i>Toetsresultaten 6 – individueel</i>	92
7.6.2	<i>Toetsresultaten 7 – individueel</i>	97
7.6.3	<i>Enquêteresultaten 6 – individueel</i>	124
7.6.4	<i>Enquêteresultaten 7 – individueel</i>	127
7.6.5	<i>Resultaten overzicht – 6ZW</i>	130
7.6.6	<i>Resultaten overzicht – 7KZ en 7TBZ</i>	131

Abstract

Kernwoorden: Sint-Martinuskerk; immersief leren; audiovisuele rondleiding; geloofsbeleving; geloofskennis

Onderzoeksvraag: In welke mate draagt een immersieve audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk te Beveren bij aan een toename van kennis, interesse en motivatie voor het vak godsdienst?

Korte samenvatting Tijdens een ‘onderdompelende’ activiteit in de kerk van Beveren gaf een leerling aan dat de ervaring bijzonder was. Deze spontane opmerking ligt volledig in de lijn van wat bisschop Lode Van Hecke en leraars godsdienst ook reeds stelden, namelijk dat er in het secundair onderwijs binnen het vak r.-k. godsdienst onvoldoende aandacht wordt besteed aan geloofsbeleving.

Draagt een te rationeel opgezet godsdienstonderwijs bij tot een groeiende vervreemding tussen leerlingen en de godsdienst met bijhorende geloofsbeleving? Dit onderzoek verkent de hypothese of een immersief bezoek aan een gebedshuis de geloofsbeleving, de motivatie voor en prestaties in het vak r.-k. godsdienst verbeteren. Specifiek wordt gekeken naar de impact van een immersieve audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk te Beveren.

Het onderzoek begon met een uitgebreide literatuurstudie naar didactiek. Twee klassen van de Sint-Maarten Bovenschool in Beveren namen deel: het 6de jaar verzorging kreeg reguliere lessen, terwijl het 7de jaar kinderzorg en thuis- en bejaardenzorg een audiotour door de kerk volgde. De controlegroep kreeg een traditionele les met PowerPoint-foto's, terwijl de experimentele groep zelfstandig de kerk ontdekte via de ErfgoedApp en hierbij ook de mogelijkheid kreeg om de stilte te beleven.

Toetsen en enquêtes werden gebruikt om de invloed van geloofsbeleving op prestaties en motivatie te meten. Observaties ondersteunden deze bevindingen.

De spectaculaire resultaten tonen aan dat leerlingen die deelnamen aan de audiotour hogere en consistentere scores behaalden dan degenen die reguliere lessen volgden. De experimentele groep was ook meer gemotiveerd. Dit suggereert dat praktijkervaringen, zoals kerkbezoeken, waardevolle aanvullingen zijn op traditioneel onderwijs en bijdragen aan betere lesmethoden en motivatie in het godsdienstonderwijs.

Leerlingen die de kerk bezochten, scoorden hoger op kennisvragen en toonden meer motivatie en interesse dan de controlegroep. Hoewel de bevindingen positief zijn, blijft de generaliseerbaarheid beperkt door de kleine steekproef en de eenmalige uitvoering van het onderzoek. Voor sterkere conclusies is herhaling met een grotere en diverse steekproef nodig.

Andere scholen kunnen leren dat praktijkervaringen, zoals kerkbezoeken, significant bijdragen aan de motivatie en prestaties van leerlingen. Het is echter belangrijk om rekening te houden met kosten, audiovisuele middelen en voorbereiding door de leerkracht, evenals de lokale context en behoeften van de leerlingen.

Referentielijst

FARO. *Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed* | FARO. *Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed* vzw. (n.d.). <https://faro.be/faro-vlaams-steunpunt-voor-cultureel-erfgoed>

Leterme, C. (n.d.-a). *Het kerkgebouw*. Bijbel in 1000 Seconden. <https://bijbelin1000seconden.be/menu/tiki-index.php?page=Het%20kerkgebouw&pagenum=2#Kerken>

Van Hecke, L. (2023a). De leraar rooms-katholieke godsdienst en zijn of haar spirituele bron. *Collationes*, 53(4), 478.

Weemaes, R. (1979). *De Sint-Martinuskerk in het land van Beveren*.

Wilschut, A. H. J., Van Straaten, T., & Riessen, M. (2013). *Geschiedenisdidactiek: handboek voor de vakdocent*.

Email-adres

robinvanmieghem@hotmail.be

1 Inleiding

Op 11 maart 2023 nodigde de bisschop van Gent studenten godsdienst/theologie uit voor een ontmoeting. Tijdens deze gelegenheid hield Mgr. Van Hecke een inspirerende toespraak, die mij motiveerde om deze bachelorproef te realiseren. Volgend jaar hoop ik als leerkracht voor de klas te staan, opgeleid om jongeren kennis te laten maken met de rooms-katholieke godsdienst. Geloven is een broze evenwichtsoefening tussen gevoel en verstand, aldus de bisschop.

Tijdens een van mijn stages had ik een mentor die vooral vanuit gevoel te werk ging. De inhoudelijke traditie van het christendom kreeg weinig aandacht; alles moest vanuit gevoel komen. Van Hecke (2023b) is echter van mening dat het tegenwoordig belangrijk is om ook intellectueel in het geloof te duiken. Geloof vereist namelijk studie, want geloof zoekt van nature begrip. Wanneer we geloven, hoeven we ons verstand niet terzijde te schuiven; inzicht is zelfs noodzakelijk om geloofsbeleving te verdiepen. Ook kwam ik tijdens mijn stage in klassen waar de mentor sterk op inhoud was gericht. Over het algemeen wordt er vooral vanuit de schoolbanken lesgegeven over het geloof. Te vaak worden deze componenten nog gescheiden aangeboden aan de leerlingen.

Tijdens de toespraak van Van Hecke (2023b) werd ons duidelijk gemaakt dat we geloof niet moeten reduceren tot zijn rationele dimensie. Geloven is natuurlijk ook aan den lijve ondervinden. Elke ervaring heeft zowel een rationele component als een gevoelsmatige/zintuiglijke. De bisschop gaf het voorbeeld van een reis naar Japan: om Japan te ervaren, moet men erheen gaan (gevoelsmatige dimensie), maar begrip van de cultuur en taal is ook essentieel (rationele dimensie). In het geloof is studie alleen niet voldoende; geloofsbeleving moet daar absoluut ook een plaats in krijgen. Ook bevestigde Van Hecke (2023a) dit in een theologisch tijdschrift. Geloofsbeleving en -kennis kunnen niet strikt gescheiden worden, alsof de beleving uitsluitend buiten de school plaatsvindt en de kennis alleen binnen de school thuishoort. Als christenen hebben we behoefte aan voortdurende persoonlijke vorming, zowel binnen als buiten de school. Bovendien moet binnen de school ruimte zijn voor geloofsbeleving om het echte leven te kunnen doorgeven.

Leerlingen hebben te weinig voeling met wat het geloof te bieden heeft. Toen ik in het zesde middelbaar met een groep enthousiastelingen op een door de school georganiseerd bezinningsweekend naar Orval ging, ervoer ik als geen ander wat het geloof gevoelsmatig te bieden heeft. Dat weekend is de reden dat ik godsdienst ben gaan studeren. Een plaats van gebed kan een aanzienlijke impact op studenten hebben. Een evenwichtige investering in studie en praktische ervaring is dus cruciaal voor een diepgaande geloofsbeleving, waarbij oppervlakkigheid wordt vermeden en een levenslang proces van vorming wordt omarmd. Dit zie ik te weinig weerspiegeld in de onderwijspraktijk.

Deze verschillende inzichten hebben me aangespoord om te onderzoeken of het bezoeken van een kerkgebouw kan bijdragen aan de ontwikkeling van geloofsbeleving bij leerlingen. Elke leerling heeft wel een kerk op het eigen dorps- of stadsplein. Iedereen passeert er weleens te voet, met de fiets, auto of bus, maar tijdens mijn stage merkte ik dat velen nog nooit in een kerk zijn geweest, ondanks dat ze er praktisch dagelijks langskomen. Leidt deze geloofsbeleving tot een verrijking van het vak godsdienst, wat mogelijk resulteert in verbeterde prestaties en

motivatie van de leerlingen voor dit vak? Mijn specifieke focus ligt op het vergelijken van de effectiviteit van enerzijds een reguliere les over een kerkgebouw, en anderzijds een kosteloze uitstap naar een lokaal kerkgebouw, in tegenstelling tot dure uitstappen naar verre bestemmingen zoals Brugge of Gent.

Een bijkomend argument is de financiële toegankelijkheid van dit project. In een tijd waarin ongeveer 8% van de scholieren aangeeft dat hoge kosten een belemmering vormen om deel te nemen aan uitstappen (GJS, 2023), zou een kosteloos bezoek aan een nabijgelegen kerkgebouw ook een praktisch alternatief kunnen zijn. Een schooldirecteur uit Hersele benadrukte in een artikel van Maenhout (2023) dat transport vaak een te hoge kost met zich meebrengt, waardoor uitstappen in de nabije omgeving vaak beter zijn.

2 Probleemstelling

2.1 Praktijkprobleem

Tijdens mijn stage als student vak r.-k. godsdienst werd me al snel duidelijk dat het onderwijs in dit vakgebied een aantal beperkingen kent. Deze constatering werd niet alleen onderstreept door mijn eigen ervaringen, maar ook door de bevestiging van rooms-katholieke godsdienstleraren. Het kernprobleem dat hieruit voortkomt, is het gebrek aan tijd voor het praktiseren van geloofsbeleving in het huidige onderwijssysteem. De nadruk ligt vrijwel exclusief op theoretische kennis, en wanneer er aandacht wordt besteed aan geloofsbeleving, gebeurt dit vaak binnen de beperkte context van het klaslokaal. Om de kracht van geloof te ervaren, is het noodzakelijk om naar een plek te gaan die doordrongen is van hulpmiddelen om tot het geloof te komen - een toegankelijke plek waar men mag geloven zonder schoolse beperkingen.

Dit probleem raakt niet alleen mij als toekomstige godsdienstleerkracht, maar ook mijn medestagiaires. Vaak worden uren godsdienst ingekort, waardoor er onvoldoende tijd is om alle voorziene leerstof te behandelen. Niet alle leerkrachten hebben blokuren, wat het organiseren van uitstappen bemoeilijkt. Daarnaast is het geven van taken rond geloofsbeleving lastig vanwege het gebrek aan controle over de inhoud.

Het tijdsgebrek zorgt ervoor dat leerlingen het vak godsdienst niet volledig kunnen beleven. Hierdoor komen ze te weinig in aanraking met de gevoelsmatige en praktische dimensies van het geloof. Dit tekort kan leiden tot oppervlakkigheid en een gebrek aan diepgaande geloofsbeleving. Een eenzijdige benadering, waarbij enkel de rationele dimensie van het geloof wordt benadrukt, vormt een potentieel gevaar.

Het probleem doet zich voor binnen het huidige godsdienstonderwijs, waar theoretische kennis de overhand heeft en de nadruk minder op geloofsbeleving ligt. Praktijkvoorbeelden uit stages en toespraken van Mrg. Van Hecke illustreren dit gebrek. Het probleem lijkt voort te komen uit eenzijdige benaderingen binnen het godsdienstonderwijs, waarbij ofwel de nadruk wordt gelegd op gevoelens zonder intellectuele verdieping, ofwel op puur theoretische kennis zonder voldoende ruimte voor geloofsbeleving. Het ontstaat mede door tijdsgebrek en een beperkte flexibiliteit in het lesrooster.

Hoewel er talloze algemene rondleidingen in kerken beschikbaar zijn op diverse websites, blijkt uit ervaringen dat deze niet altijd effectief zijn voor educatieve doeleinden. Elke kerk heeft een uniek verhaal dat vaak onverteld blijft. Hieruit ontstaat de noodzaak om de geschiedenis van kerken te integreren in het godsdienstonderwijs. Een mogelijke oplossing die ikzelf bedacht, is het ontwikkelen van een gratis immersieve audiovisuele rondleiding. Deze audiovisuele rondleiding stelt leerlingen in staat om zelfstandig en op hun eigen tempo de kerk te verkennen, zonder afleiding of de beperkingen van een klassikale rondleiding. Hiermee wordt niet alleen tijdsgebrek omzeild, maar ook de nadruk gelegd op de individuele ontdekkingstocht en beleving van de geloofsbeleving.

2.2 Didactisch kader

2.2.1 Leerplansituering

Ik zal me voornamelijk focussen op het geactualiseerde leerplan rooms-katholieke godsdienst voor het secundair onderwijs (2019) omdat mijn project gerealiseerd werd binnen de uren r.-k. godsdienst. Ik ben ervan overtuigd dat dit project vakoverschrijdend kan worden ingezet. Indien u, beste lezer, dit project in uw klas wilt inzetten is het goed mogelijk dat dit project ook bij uw vak (bijvoorbeeld het vak geschiedenis) kan aansluiten.

Mijn project wordt uitgevoerd in de derde graad van de arbeidsmarktfinaliteit. Aan de volgende doelen heb ik gewerkt:

3de graad: arbeidsmarkt

Terrein: Geloof en context

Bijbels – spirituele horizon

... vandaag moet Ik in uw huis verblijven (Lc. 19,5)

- Terreindoelen:
2. aan de hand van levensgetuigenissen toelichten hoe mensen zin zoeken, zin geven en zin ontvangen (begrijpen);
 3. illustreren hoe geloof altijd in een context vorm krijgt (begrijpen);
 6. het samenspel van ervaring en openbaring in christelijke tradities verkennen (begrijpen);
 7. herkennen hoe christenen in tijd en ruimte telkens opnieuw het evangelie vormgeven (onthouden);
 8. hun kijk op de mens, de wereld en God uitdrukken;

Ingrediënten:	Pluraliteit/Context:	279; 285;
	Identiteit/Leerling:	301; 302; 303; 304; 305; 306;
	Christelijk geloof/Traditie:	290; 291; 292; 293; 294; 295; 296; 298

2.2.2 Buitenschools leren

Mijn taak was duidelijk. Het rationele en het gevoelsmatige samenbrengen. Ik wil net af van het concept van altijd te leren binnen het vertrouwde klaslokaal. Ik ben ervan overtuigd dat bewegend leren echt een meerwaarde kan zijn. Zo blijkt ook uit enkele artikels.

2.2.2.1 Meer beweging

Volgens Paternoster (2021) zitten leerlingen van het secundair onderwijs 51% van hun dag op hun stoel. Kinderen in Vlaanderen bewegen te weinig, vooral tijdens schooltijd. Als leerkracht kan ik deze trend keren, wat zowel de gezondheid als de hersenontwikkeling ten goede komt. Bewegend leren biedt voordelen, vooral voor cognitief zwakkere leerlingen, hoewel het voor sterke leerlingen minder verschil maakt. Het is echter geen wondermiddel voor iedereen, omdat sommige leerlingen moeite hebben met concentreren door de drukte. Goede afspraken en afwisseling in lesmethoden zijn daarom essentieel. De motivatie bij de leerlingen gaat door bewegend leren wel de lucht in.

2.2.2.2 Omgevingsonderwijs

Wilschut et al. (2013) stelde in zijn handboek voor geschiedenisleerkrachten dat de bijdrage van het reguliere geschiedenisonderwijs aan historisch besef niet moet worden overschat. Immers, een leerling heeft op school slechts een beperkt aantal uren geschiedenis. Hoewel Wilschut specifiek voor geschiedenisleerkrachten schreef, kan dit inzicht volgens mij ook worden toegepast op het vak godsdienst. Het beeld dat een leerling over een bepaald onderwerp heeft, wordt waarschijnlijk meer gevormd door een speelfilm, een tv-programma of eigen ervaringen dan door een hoofdstuk in zijn schoolboek. Het is goed als leerkrachten zich bewust zijn van de bescheidenheid van hun bijdrage en hier rekening mee houden in hun onderwijs.

In de beperkt aantal uren godsdienst – en geschiedenisles op school moeten leerlingen zodanig kennismaken met de contouren van het vakgebied, dat zij over een basis beschikken om zelfstandig verder te leren. Onderwijs moet daarom vooral structuur bieden en inleiden. Het moet ook de mogelijkheid bieden om verbindingen te leggen met manieren waarop iemand buiten de school met geschiedenis en godsdienst bezig kan zijn. Leerlingen die hier uit zichzelf al mee bezig zijn, zouden in de lessen raakvlakken moeten kunnen ontdekken met wat ze uit andere bronnen hebben opgestoken. Leerlingen die nog niet zo duidelijk bezig zijn met geschiedenis en godsdienst buiten school, zouden hiertoe gestimuleerd moeten worden.

Omgevingsonderwijs stelt de eigen leefomgeving centraal als basis en studieobject. Met de eigen leefomgeving bedoelen we de dagelijkse wereld waarin iemand zich begeeft voor school, werk, winkelen en recreatie. Hierin valt ook de kerk, omdat bijna iedereen een kerk in zijn of haar gemeente of stad heeft. Omgevingsonderwijs richt zich primair op deze beperkte dagelijkse leefwereld. Het is niet de bedoeling om speciaal op zoek te gaan naar historisch interessante plekken waar leerlingen normaal gesproken niet komen. Iedereen ziet de kerk op de markt staan, maar weinig leerlingen gaan vrijwillig naar binnen om daar rust te vinden.

Wilschut et al. (2013) is ervan overtuigd dat omgevingsonderwijs zeer geschikt is voor vakoverstijgende projecten, waarbij geschiedenis en godsdienst hand in hand kunnen gaan. De omgeving kan niet alleen historisch, maar ook vanuit religieuze invalshoeken worden bekeken. Bij samenwerking is het belangrijk dat elk vak een duidelijke bijdrage levert. Historisch omgevingsonderwijs wil dat leerlingen verbindingen leggen tussen het verleden en hun leefomgeving. Kennis van de leefomgeving is geen doel op zich, maar het gaat vooral om het aanleren van denk- en redeneervaardigheden die elders toepasbaar zijn. Zo leren leerlingen,

door een gebied te verkennen, hoe ze andere gebieden op een vergelijkbare manier kunnen onderzoeken.

2.2.2.3 De leerkracht in het omgevingsonderwijs

Een leerkracht die omgevingsonderwijs wil toepassen, doet er goed aan eerst zelf op ontdekkingstocht te gaan. Dit heb ik zelf ook gedaan in de kerk. Archieven, deskundigen, en talloze boeken en artikelen hebben me een schat aan informatie over de kerk opgeleverd. Niet alles wat ik daarbij ontdekte, hoeft noodzakelijkerwijs te worden gebruikt. Leerlingen zouden niet moeten worden overvoerd met informatie, maar moeten worden uitgerust met een instrumentarium om hun omgeving historisch te begrijpen.

Een goede voorbereiding volgens Wilschut et al. (2013) is het tonen van afbeeldingen van typerende architectuur uit de vier besproken perioden van stadsgeschiedenis. Aan de hand van algemene voorbeelden moeten leerlingen in staat zijn bouwwerken uit de Middeleeuwen, de Vroegmoderne Tijd, de negentiende eeuw, de twintigste eeuw vóór 1950 en de twintigste eeuw na 1950 van elkaar te onderscheiden. Dit kan het lesdoel van een voorbereidende les zijn. Blijkt dat leerlingen dit kunnen, dan is de kans groot dat het ook buiten de school zal lukken.

Dit idee zal ik ook volgen. Voordat we de kerk ingaan, krijgen ze een algemeen overzicht van de architectuur van het kerkgebouw. Het veldwerk kan vervolgens de vorm aannemen van een speurtocht. Ik zal ervoor kiezen om de leerlingen te laten ontdekken en hen alleen informatie te geven waarin ze echt geïnteresseerd zijn.

2.2.2.4 Historische sensatie

Een bezoek aan een plaats vol historische waarde, zoals de Sint-Martinuskerk, biedt een krachtige motiverende invloed door de confrontatie met authentieke voorwerpen uit het verleden. Voorwerpen die met een bepaald doel zijn gemaakt en gebruikt, maken een concreet en direct contact met het verleden mogelijk. Dit is belangrijk voor een vak dat beelden oproept van een definitieve, historische en religieuze werkelijkheid. Echte objecten slaan een directe brug tussen heden en verleden.

Deze 'historische sensatie' heeft een sterke motiverende invloed op leerlingen. Het zien van echte voorwerpen in de les roept vragen op zoals: Wat is het? Waar is het voor? Waar komt het vandaan? Hoe oud is het? Deze vragen brengen het verleden tot leven en maken het leren een spannend avontuur.

2.2.2.5 Voorbereiding

Volgens Wilschut et al. (2013) zal ik de kerk van tevoren bezoeken om te weten wat er te zien is en waar alles zich bevindt. Ik moet in staat zijn om trefzeker leiding te geven en niet zelf zoekend rond te dwalen. Het is belangrijk om te weten naar welke ruimte of gebieden de leerlingen worden gestuurd en wat zij daar moeten doen. Zulke beslissingen kunnen alleen genomen worden na een grondige verkenning van de kerk. Tijdens het voorbereidend bezoek is het handig een notitieblok of -schrift mee te nemen om plattegronden van de te bezoeken zalen te tekenen

en aan te geven waar de verschillende voorwerpen of vitrines te vinden zijn. Dit is nuttig bij het voorbereiden van lesmateriaal.

De specialistische achtergrondkennis over de te bezoeken materie is van belang bij het opstellen van opdrachten en lesplannen. De kennis over de kerk is te vinden in publicaties van de gemeente, kerkfabriek en Heemkundige Kring. Voorafgaand aan het bezoek is het nuttig contact te leggen met het onthaal van de kerk. Hierbij kunnen afspraken worden gemaakt over logistieke zaken zoals datum, tijdstip, groepsgrootte, begeleiding en beschikbare ruimten.

2.2.3 Een audiovisuele rondleiding + Faro (Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed)

FARO is het steunpunt voor de cultureel-erfgoedsector in Vlaanderen en Brussel. Deze organisatie biedt ondersteuning en begeleiding aan erfgoedwerkers en organisaties zoals archieven, erfgoedbibliotheken, erfgoedcellen, musea, en organisaties die zich bezighouden met immaterieel erfgoed. Hun missie is om de cultureel-erfgoedsector te helpen groeien door mensen en expertise samen te brengen, actuele erfgoedvraagstukken te bespreken, praktijkgerichte vormingen te organiseren, en advies en maatbegeleiding te bieden. Dit leek dus een geknipte organisatie te zijn om een samenwerking aan te vragen voor mijn bachelorproef. Omdat ik mij vooral wou focussen op de kennis EN de beleving, kwam ik uit op een specifieke tool die FARO had ontwikkeld, namelijk de ErfgoedApp.

De ErfgoedApp is een van de projecten waar FARO in investeert. Deze app maakt gebruik van moderne technologie om bezoekers op een interactieve manier informatie te bieden over cultureel erfgoed. Met eenvoudige handelingen, kunnen gebruikers geluids- en tekstfragmenten, video's, en andere informatie opvragen. De app biedt een gepersonaliseerde ervaring waarbij bezoekers zelf kunnen kiezen welke informatie ze willen ontvangen. Dit leek ook een voordeel te zijn voor mijn bachelorproef. De leerlingen kunnen dus vrij informatie raadplegen die ze zelf uitkiezen. Ze hoeven dus niet – die mogelijkheid is er wel – alle informatie te beluisteren. (FARO. Vlaams Steunpunt Voor Cultureel Erfgoed | FARO. Vlaams Steunpunt Voor Cultureel Erfgoed Vzw, n.d.)

2.3 Leerstofachtergrond

2.3.1.1 Toelichting vooraf

Dit historische kader bevat de leerstof die ik tijdens mijn uitvoering aan de leerlingen zal overbrengen en die ook getoetst zal worden. Het is belangrijk op te merken dat deze leerstof niet op dezelfde manier aan de leerlingen wordt gepresenteerd. Voor u, gewaardeerde lezer, schrijf ik het in een iets academischer stijl. Bepaalde onderwerpen vereisen een specifieke woordenschat om de waarde van de stof te benadrukken. In de bijlage vindt u de teksten die speciaal voor de leerlingen zijn geschreven. Ik heb deze informatie vertaald naar een verhaallijn die begrijpelijk is voor de leerlingen. Deze teksten zijn door diverse personen voorgelezen om de variatie in stemmen te behouden, wat het luisterplezier vergroot.

2.3.1.2 Er was eens een kerk in Beveren

Beveren, ook wel Beveren-Waas genoemd, is gelegen in de betoverende regio van het Waasland. De N70 doorkruist het dorp, waar auto's rustig voorbij de Grote Markt en het gemeentehuis rijden. Mensen genieten van hun dagelijkse bezigheden, doen nog snel inkopen in de gezellige Vrasenestraat of Warande. Hedendaagse architectuur verrijkt naast historische gebouwen, en de skyline wordt gekenmerkt door een mix van oude en moderne structuren. Te midden van de dynamiek en diversiteit weerspiegelt Beveren de moderne Belgische levensstijl, waar traditie hand in hand gaat met vooruitgang, en het rijke verleden wordt omarmd in een veelbelovende toekomst.

Als je naast de Sint-Martinuskerk staat en je ogen sluit, zie je zo'n 36.000 jaar geleden het einde van de laatste ijstijd. In dit desolate toendralandschap ontstaat de moderne mens, de homo sapiens, met zijn kenmerkende intelligentie en samenwerkingsvermogen. De transformatie van Vlaanderen, van koude toendra naar gematigd bosrijk gebied, markeert het jachtgebied van mensen en het begin van kleinschalige landbouw. In de ijzertijd, rond 800 v.Chr., domineerden de Kelten onze streken, met hun smeedkunst en gebruik van paarden. De Romeinse periode begon in 54 v.Chr., en de Lage Landen werden geïntegreerd in het Romeinse Rijk. De Gallo-Romeinse samenleving bloeide, gekenmerkt door Romeinse gewoontes, handel en aangelegde wegen. Na de neergang van het West-Romeinse Rijk ontstond het Frankische Rijk onder leiders als Clovis, waarmee de middeleeuwen officieel begonnen (De Paepe, 2022). De komst van de Sint-Martinuskerk wordt een feit.

Volgens Durand (1893) staan de fundamenten van de kerk voor het geloof dat christenen aanvaarden zonder tastbaar bewijs, terwijl het dak symboliseert hoe liefde in staat is om talloze zonden te bedekken en te vergeven. De deur van de kerk staat voor gehoorzaamheid aan Gods geboden, zoals vermeld in Matteüs 19:17, waar Jezus zegt: "Als je het leven wilt binnengaan, houd dan de geboden". De vloer van de kerk wordt geassocieerd met nederigheid, omdat het zich laat betreden en niet opstandig is, maar eerder dienstbaar. De wanden van de kerk representeren de vier kardinale deugden - rechtvaardigheid, kracht, voorzichtigheid en matigheid - die gelovigen zouden moeten nastreven in hun leven. Tot slot, de vensters van de kerk worden gezien als symbolen van vreugdevolle gastvrijheid en onbeperkte barmhartigheid, die gelovigen worden aangemoedigd om te belichamen in hun relaties met anderen.

Augustine (1949) vergelijkt het grondplan van een kerkgebouw in zijn werk met het menselijk lichaam. Volgens hem vertoont het ontwerp van de kerk gelijkenissen met de anatomie van een mens. Zo wordt het altaar vergeleken met het hart van het lichaam, omdat het de centrale focus en bron van spiritualiteit in de kerk vertegenwoordigt. Het hoofd van het lichaam wordt geassocieerd met de absis of het koor, het gedeelte van de kerk achter het altaar waar vaak belangrijke liturgische handelingen plaatsvinden. De armen van het lichaam worden vergeleken met het transept van de kerk, de zijbeuken die vaak loodrecht op het schip staan. Deze delen van de kerk breiden uit vanuit het centrum en vormen de uitbreidingen die het lichaam van de kerk omarmen. De rest van het lichaam wordt geassocieerd met het schip van de kerk, het lange middendeel waar gelovigen samenkomen om deel te nemen aan de eredienst en gemeenschap te ervaren.

De hedendaagse Sint-Martinuskerk in Beveren verschilt aanzienlijk van haar historische tegenhanger. De intrigerende geschiedenis van deze kerk onthult een fascinerende evolutie die

zich over negen eeuwen heeft voltrokken. Deze architectonische schat vertegenwoordigt niet alleen een bouwwerk; het fungeert als een levendig symbool van geloofsuitdrukking, sociale dynamiek en historische continuïteit. De rijke geschiedenis van de kerk is opgedeeld in drie essentiële fasen.

Voordat we de details van deze drie fasen verkennen, is het belangrijk op te merken dat bepaalde informatie gebaseerd is op administratieve of archeologische bronnen. Het is echter zeer aannemelijk dat er vóór deze 'eerste fase' een periode was waarin Beveren een houten kerkje bezat. In veel Waaslandse gemeenten werden oorspronkelijk houten kerken gesticht, en hoewel er geen onweerlegbaar bewijs is voor Beveren, wordt dit als waarschijnlijk beschouwd op basis van bredere historische context.

De eerste fase is die van de Romaanse kerk (circa 1100 - circa 1500), die naar verluidt rond 1130 werd opgericht. Architect R. Van Driessche schetste in 1861 het grondplan, waaruit blijkt dat het basilicale ontwerp met een Latijns kruis diepgeworteld geloof belichaamde. Nu rijst wellicht de vraag: Is de huidige kerk dan een Romaanse kerk? Deels wel! Bij het observeren van de noord- en zuidkant van de kerk, gericht op de toren, wordt duidelijk dat er een sokkel en een niveau boven de daknok zichtbaar zijn. Bij nauwkeurige inspectie valt op dat deze twee niveaus niet homogeen zijn en dat in het onderste niveau ooit galmgaten waren, nu afgesloten met diverse stenen. Dit fragment van de oorspronkelijke Romaanse vieringtoren is bewaard gebleven. Het galmgat werd vermoedelijk gedicht na de verhoging van het zadeldak. Dit onderste gedeelte van de toren blijkt een authentiek stukje Romaanse bouwkunst te zijn, wat een zeldzaamheid vormt in de regio. Dit behouden stukje toren fungeert als tastbaar bewijs van de Romaanse kerk die rond 1130 moet zijn opgetrokken. De toren manifesteert zich niet als een opvallend element, maar biedt eerder pittoreske details op menselijke schaal, vergelijkbaar met een subtiel muzikaal stuk dat alleen door aandachtige bewonderaars wordt gewaardeerd. De overgang naar de gotische stijl begon in de 13de eeuw. Het tweede niveau van de toren markeert de opkomst van de gotiek. Binnen de kerk ondersteunen vier zware pijlers het torengedouw, met toegevoegde halfzuilen en sculpturale elementen die bijdragen aan de esthetiek.

In de tweede fase zien we de opkomst van de driebeukige gotische kerk (circa 1500 - circa 1800). Tijdens de 15de eeuw beleefde de parochie Beveren een bloeiperiode onder de Bourgondische dynastie, gekenmerkt door een samenspel van weelde en eenvoud. Onder leiding van de Grote Bastaard van Bourgondië en de heren van Beveren onderging de Romaanse kerk in Beveren, met uitzondering van het bewaarde torenfragment, een volledige reconstructie en werd vervangen door een gotische kerk. De exacte reden voor deze ingrijpende vernieuwing blijft onzeker en zou kunnen samenhangen met bouwvalligheid, mogelijke verwoesting, bevolkingsgroei of een streven naar een eigentijdse gotische structuur. Architectonisch gezien zijn de middenbeuk en zijbeuken van elkaar gescheiden door ronde zuilen op achzijdige sokkels. In de 17de eeuw werden de beuken voorzien van stenen gewelven, waarbij materiaal van het nabijgelegen vervallen kasteel van de heren van Beveren, kasteel Singelberg, werd gebruikt. De kerk behield elementen van de oorspronkelijke gotische structuur, waaronder de middenbeuk, zijbeuken en het diepe priesterkoor. De toevoeging van gebrandschilderde ramen aan de hooggotische vensters verrijkte de esthetiek en spirituele ambiance van de kerk. Door de eeuwen heen onderging de driebeukige gotische kerk diverse veranderingen, zoals dakverhogingen,

toevoeging van een tweede sacristie, constructie van een hoge torenspits, en ingrijpende renovaties.

In de derde fase (circa 1800 - heden) zien we een verdere uitbreiding naar een vijfbeukige gotische kerk. Na de opheffing van het Wilhelmietenklooster in 1784 ontstond er een debat over het lot van de kloosterkerk. Terwijl de stadhouder, burgemeester en schepenen pleitten voor het behoud van de kloosterkerk als hulpkerk, drong de pastoor van Beveren aan op de vergroting van de parochiekerk. Tijdens de Brabantse Omwenteling en de Franse Revolutie kwamen lokale besturen in moeilijke situaties terecht. Na de Franse Revolutie begonnen de kerkmeesters onmiddellijk met plannen voor de uitbreiding van de kerk. Tussen 1839 en 1840 werd de kerk uitgebreid met twee nieuwe beuken in neogotische stijl. In 1885 werd de marmeren vloer van het Wilhelmietenklooster uitgebroken waardoor dit proces tevens het verlies van kostbaar erfgoed in Beveren betekende, met uitzondering van het achtkantige traptorentje van 1631, dat nu aan de nieuwe neobarokke kapel resterend is (Klooster Der Wilhelmieten, n.d.). De vloer werd overgebracht naar het koor van de St-Martinuskerk. De voorgevel van de kerk onderging haar laatste opmerkelijke verandering in 1888. In 1944 werd de kerk erkend als historisch monument. Neem daarom gauw een kijkje binnen via het portaal. In gotische kerken bevindt het portaal zich meestal aan de westkant, waar de zon ondergaat, symbolisch voor het einde der tijden. Hier wordt geloofd dat Christus zal terugkeren en een oordeel zal vellen over alle mensen. Vaak is er in het portaal een paneel of een muur gewijd aan het leven van de parochie: doop, dood, en huwelijk. De Sint-Martinuskerk in Beveren is niet alleen een meesterwerk van architectuur, maar ook een levendig bewijs van geloof, veerkracht en aanpassingsvermogen door de eeuwen heen. Haar indrukwekkende aanwezigheid, doordrongen van geschiedenis, blijft een symbool van spiritualiteit en gemeenschap, waar generaties samenkomen om de rijke erfenis van Beveren te koesteren. (Weemaes, 1979)

2.3.1.3 Hoe kwam het christendom in Beveren?

Historische Jezusbeweging

Christenen zijn mensen die zich laten inspireren door de historische joodse figuur van Jezus van Nazareth. Zoals Hij zorgend met mensen omging, zo willen ze dat ook doen. Zijn verhaal speelt zich af zo'n 2000 jaar geleden, in het Palestina van die tijd.

Aanvankelijk waren de apostelen en de groep vrouwen die in Jezus de leidsman zagen en hem volgden, volkomen van de kaart na de brute executie van Jezus via de kruisdood. Ze waren de kluts kwijt en leefden in bittere angst. Toen gebeurde er iets onwaarschijnlijk. Ze vatten weer moed en raakten geïnspireerd door Gods geest. Het feest van Pinksteren herdenkt dit kantelmoment. Ze verkondigden Jezus' manier van leven met vuur. Langzaamaan kwamen er meer leerlingen bij die telkens kleine groepen vormden. Ze kwamen voor elkaar op en zorgden voor elkaar. Vanuit alles wat Jezus hen verteld had, kozen ze ervoor om op een andere manier te leven; een leven vanuit liefde voor God en elkaar zoals Jezus hen had voorgedaan.

Jezus, Zoon van God?

De eerste christengelovigen en vooral de schrijvers van de evangelies, gaven aan Jezus tal van eretitels, de bekendste zijn Christus, Messias, Heer en Zoon van God. Wanneer het christendom zich geleidelijk verspreidt, speelt het Hellenisme een steeds grotere rol. Daardoor worden beelden uit het Griekse culturele gedachtegoed op Jezus geprojecteerd. Als zodanig kunnen vernoemd worden de 'Zoon van God'. Dit is beslist geen biologisch statement. In Jezus' woorden en daden komt God aan het licht. Zoals Jezus met mensen omging, zo gaat ook God met ons om.

Verlossing door Jezus Christus?

Christenen geloven dat Jezus alle fouten van de mensen symbolisch op zijn schouders heeft genomen in zijn sterven. Daardoor heeft hij ons verlost uit hetgeen ons gevangen hield.

Om dit nooit te vergeten hangen we een kruisbeeld in ons huis. Het is ook daarom dat we een kruisteken maken als we gaan bidden. Het kruis is een symbool geworden voor de christenen. Het verwijst telkens naar Jezus en naar de manier waarop Hij zijn leven gegeven heeft voor zijn vrienden.

Op die manier toont Jezus ons hoe sterk liefde kan zijn en hoe sterk de liefde van God is. Jezus hield zoveel van de mensen dat hij ervoor wilde sterven.

Verschillende Kerken

Het christendom kent verschillende denominaties en stromingen, variërend van katholiek, protestants, oosters-orthodox tot verschillende onafhankelijke kerken. Deze stromingen kunnen verschillen in geloofspraktijken, theologie en kerkstructuur, maar ze delen over het algemeen dezelfde kernprincipes en geloofsbelijdenissen. (Leene & Markus, 2016)

In Vlaanderen

In de streken rond Beveren werd het christendom relatief laat geïntroduceerd, voornamelijk omdat er geen belangrijke Romeinse steden waren. De definitieve verspreiding begon pas nadat de Germaanse volkeren het grootste deel van Gallië hadden veroverd en koning Clovis zich tot het christendom bekeerde in 506. De kerstening in het Waasland, dat vooral bestond uit bossen en moerassen, verliep moeizaam vanwege de lastige ligging van nederzettingen zonder Romeinse wegen in de delta van de Schelde en de geringe bevolking in gesloten stamcomplexen.

In de 7de eeuw begon de kerstening met missionarissen zoals Amandus, de 'apostel van Vlaanderen', die te voet en per boot reisde langs de Leie en Schelde. Amandus vertrok vanuit zijn stamklooster in Elnone naar Vlaanderen en speelde een belangrijke rol in zijn kerstening, mede door zijn Martinusdevotie omdat hij voor zijn kerstening eerst het graf van St-Martinus was gaan bezoeken in Tours (De Moreau, 1940). Hoewel het niet zeker is of Amandus ook in Beveren is geweest, beweert Verbraeken (1889) dat hij in Melsele een houten kerkje stichtte.

Het geloofsleven was eenvoudig en primitief, passend bij de lokale bevolking, waarbij priesters, vaak monniken, slechts een basiskennis van het geloof hadden. Ze lazen voornamelijk de mis op zon- en feestdagen. Abdijen speelden een grote rol in de vroege kerkgeschiedenis van de regio, maar secularisatietendensen ontstonden, waarbij wereldlijke heersers parochies als persoonlijk bezit beschouwden, vooral onder de Karolingen.

In de negende eeuw vielen Noormannen Vlaanderen binnen, veroorzaakten chaos en vernieling, en lokale landheren werden de enige beschermers van de bevolking. Dit leidde tot het ontstaan van de heerschappij van de heren van Beveren, die steeds meer macht verkregen en voogdij en eigendomsrecht over kerken en hun goederen verworven. Dit resulteerde in een sterke verbondenheid tussen kerk en heer in die periode. (Weemaes, 1979)

2.3.1.4 De heren van Beveren

In de negende eeuw, gedurende de Karolingische Renaissance, zagen we de opkomst van talrijke parochies in het bisdom Doornik. Dit gebeurde in lijn met de visie van Karel de Grote, die de parochie als cruciaal beschouwde voor de verbetering van het volk en het geestelijke leven. Zowel de Karolingische overheid als landheren speelden een rol in het bevorderen van parochievorming, waarbij ze pleitten voor de bouw van bedehuizen, kerken en kapellen.

Na de Noormannenplunderingen verkreeg de heer van Beveren controle over het gebied, inclusief de bidplaats, die hij beschouwde als zijn persoonlijk bezit. Eigenkerken, zoals die in het Land van Waas, werden vaak geassocieerd met het nabijgelegen kasteel van de eigenaar en waren volledig afhankelijk van hem voor de aanstelling van een priester, financiële middelen en armenzorg.

Het ontstaan van parochiekerken in Beveren is gehuld in mysterie, maar de aanwezigheid van een gekerstende gemeenschap rond het verblijf van de heren van Beveren suggereert een vroege plaats voor religieuze praktijken, mogelijk in een verdwenen houten kerkgebouw. De waterburcht Singelberg, landaanwinning, en de keuze voor St-Martinus als patroonheilige wijzen op de vroege ontwikkeling van een 10de-eeuwse kerk.

De St-Martinusparochie bezat landerijen aan de oostzijde van het kerkgebouw en had het recht om tienden te innen. Hoewel het tiendrecht tijdens de Noormanneninvasies in handen kwam van de heren van Beveren, werd het in 1112 teruggegeven aan de bisschop van Doornik. De verdeling van de tienden tussen kapittel en pastoor leidde vaak tot spanningen en conflicten.

De regio werd getroffen door oorlogen, zoals de Honderdjarige Oorlog, met daaropvolgende verwoestingen. In 1452 brak er een opstand uit in Gent tegen zware belastingen, met nadelige gevolgen voor het Land van Waas en de Scheldevallei. Hoewel oorlogsschade aan de Romaanse kerk niet expliciet wordt vermeld, waren overstromingen in 1404, 1421 en 1526 eveneens een uitdaging voor het Land van Beveren.

Onder de Bourgondische heerschappij bracht Filips de Goede in 1452 welvaart naar de regio door de heerlijkheid Beveren aan Antoon van Bourgondië te schenken, bijgenaamd "de Grote Bastaard." Dit was een periode van economische bloei, met actieve lakennijverheid in

Vlaanderen en metallurgie in de Maassteden. Heren uit het huis van Bourgondië, zoals Filips, Antoon en Adolf, speelden een cruciale rol in de geschiedenis van het Land van Beveren.

Het religieuze klimaat werd onrustig door het Westers Schisma. Hoewel de Nederlanden grotendeels trouw waren aan de paus van Rome, waren er uitzonderingen zoals Nicolaas Vijt, die de kant van paus Urbanus VI van Rome koos. De welvaart en weelde van de Bourgondische heerschappij werden betwist vanuit een authentiek evangelisch perspectief, met aanhangers van de Moderne Devotie die eenvoud en echtheid bepleitten.

De welvaart van de regio groeide door opkomende jaar- en weekmarkten rond de St-Martinustoren, waarvan de wekelijkse markt in de zestiende eeuw officieel werd toegestaan. Systematische inpoldering en ontginning na de St-Elisabethsvloed van 1404 resulteerden in vruchtbare landbouwgrond. Granenteelt, veeteelt en pluimvee droegen bij aan de voorspoed, ondanks periodieke misoogsten. In deze rijke lappendeken van gebeurtenissen ontvouwde zich het verhaal van Beveren, waar elke steen en elke golf van de Schelde een getuigenis draagt van een rijk verleden. (Weemaes, 1979)

2.3.1.5 Sint-Martinus

Beveren is een Martinusgemeente vanwege de toewijding van de kerk aan Sint-Maarten. Maar wie was die man?

Martinus van Tours wordt geboren in het Romeinse Rijk in 316 in Pannonia (nu Szombathely, Hongarije). Hij groeide op in deze regio tot zijn zesde levensjaar, waarna hij met zijn vader, een militair in het Romeinse leger, naar Pavia, een garnizoensstad onder Milaan, verhuisde. Daar bracht hij zijn jeugd door. De 'Vita Martini', geschreven door Sulpicius Severus, vertelt ons dit verhaal. Martinus trad toe tot het leger en vocht met zijn garnizoenen tegen de Alemannen (Duitsers uit de regio's Worms en Trier). Op weg naar Amiens, waar de legende van de manteldeling plaatsvond, kwamen ze langs wegen en bereikten ze de stadspoort, waar een bedelaar zat. Hier wordt de beroemde legende geboren: Martinus deelt zijn mantel, een symbool dat later door de Merovingen, Karolingen en Europa wordt omarmd, en hem tot patroonheilige van hun rijken maakt. Deze legende draait om het delen met anderen en het streven naar vrede, wat Martinus de titel van vredesheilige opleverde.

Hoewel hij in het leger diende, weigerde Martinus om mensen te doden, wat hem ook de eretitel van vredesheilige opleverde. Hij wilde zelfs deserteren, maar in plaats daarvan stelde hij voor om zonder wapens vooraan in het legioen de vijand tegemoet te treden. Hij vroeg om vrijheid als hij niet zou sterven tijdens de confrontatie. Sterft hij, dan deed hij dat voor de keizer. Zo heeft de keizer wat de keizer toekomt en God wat God toekomt. Op die bewuste ochtend wachtte het legioen, maar de vijand kwam niet opdagen - een waar mirakel! Zo verliet Martinus het leger en trok hij zich terug op het eilandje Gallinaria, nabij Genua, waar hij leefde als asceet.

Maar Martinus voelde dat zijn roeping elders lag: het verspreiden van het christendom, vooral in een tijd van het opkomende arianisme, een stroming die de goddelijkheid van Jezus in twijfel trok. Hij reisde naar Frankrijk, waar hij twee van de eerste westerse kloosters, Ligugé en

Marmoutier, stichtte en zich vervolgens met de lokale bevolking bezighield. Na de dood van bisschop Hilarius werd Martinus gevraagd om bisschop van Tours te worden, een ambt dat hij aanvankelijk weigerde vanwege zijn bescheidenheid en eenvoud. De nederige Martinus probeerde zelfs tevergeefs zich te verstoppen in een ganzenhok om aan het bisschopsambt te ontkomen, maar werd uiteindelijk gevonden en tot bisschop gewijd. Als bisschop reisde Martinus naar verschillende steden en kloosters om het arianisme te bestrijden, pleitte hij op kerkvergaderingen en verspreidde hij zijn ideeën. Hij overleed tijdens een reis naar Candes, waar een geschil tussen de plaatselijke geestelijkheid moest worden opgelost. Na zijn dood ontstond er een conflict over wie zijn lichaam mocht begraven, maar uiteindelijk werd hij begraven in Tours, waar zijn begrafenis werd gevierd als een triomftocht. Martinus werd de patroonheilige van vele groepen en regio's, waaronder de Merovingen, Franken en adel, en zijn verering verspreidde zich over heel Europa. (Willems, 2001)

In de kerk vinden we de Sint-Martinus-beeldengroep, een wit geschilderd houten beeld uit het begin van de 17e eeuw. Het toont Sint-Martinus te paard, terwijl hij zijn mantel deelt met een bedelaar bij de stadspoort van Amiens. Dit kunstwerk vertoont kenmerken van de Vlaamse barok en staat bekend om het krachtige contrast tussen de ruiter, het paard en de bedelaar. (Weemaes, 1979)

2.3.1.6 De kerktoren

Wanneer men een kerk ziet, wordt de aandacht onvermijdelijk getrokken naar één onmiskenbaar element: de toren. Dit architectonische kenmerk dient niet slechts ter decoratie; integendeel, het rijst op als een uitgestrekte vinger die naar God in de hemel wijst. (Leterme, n.d.-a)

Helemaal bovenaan op de toren staat vaak ook een kruis. Voor de Romeinen fungeerde het als een symbool van schande, een middel voor terechtstelling. Na Christus' dood aan het kruis, transformeerde het tot een abstract symbool waarin zowel het lijden als de goddelijke triomf tot uiting komen. Het kruis wordt gebeeldhouwd door de samenvloeiing van twee lijnen: een opwaartse lijn, die naar het hemelse en spirituele verwijst, en een horizontale lijn, die het menselijke en aardse symboliseert. Het kruispunt van deze lijnen, het hart van het kruis, staat voor de vereniging van God en mens: God woont in het hart van iedere gelovige, en iedere gelovige in het hart van God. (Timmers, 1974)

In het binnenste van de toren huizen veelal de klokken, de essentie van het geheel. In een kerktoren hangen één of meerdere klokken, zo ook in de majestueuze Sint-Martinuskerk, waar vier van deze monumentale gietijzeren hoeders de tijd bepalen en gelovigen oproepen. Sinds de achtste eeuw is het een traditie om deze klokken te wijden en een naam toe te bedelen.

Een klok wordt gevormd uit een legering van voornamelijk koper (80%) met een vleugje tin (20%). Haar klanken resoneren door de eeuwen heen als een muzikaal ankerpunt in de samenleving. Doch, in tijden van duisternis, tijdens de turbulente jaren van de Tweede Wereldoorlog, werden vele klokken door de bezetter geconfisqueerd, omgesmeed tot granaten,

een trieste transformatie van vreedzaam geluid naar oorlogsmunitie. Dit was niet anders in Beveren. (Leterme, n.d.-a)

De majestueuze torenspits van 63 meter hoogte, een indrukwekkend symbool van tijdloze elegantie, heeft zijn oorsprong vóór 1650, hoewel het precieze bouwjaar gehuld blijft in de nevelen van de geschiedenis. Gedurende de eeuwen heeft de spits meerdere malen herstelwerkzaamheden ondergaan, met inbegrip van het zorgvuldig verwijderen en terugplaatsen van het kruis, de koperen bol en de windwijzer. Op menig kerktoren prijkt meestal een haan, een symbool van waakzaamheid dat bij het geringste geluid ontwaakt. Op het platteland fungeert de haan eveneens als een natuurlijke wekker, zijn kraaien markeert het aanbreken van de dag. Voor de vroege christenen belichaamde de haan de hoopvolle boodschap van de verrijzenis, een uitnodiging voor de mensheid om op te staan en zich naar het goddelijke licht van Jezus Christus te begeven. Op de Sint-Martinuskerk prijkt geen haan, maar het wapenschild van de familie Arenberg, de 3 mispelrozen. De Hertogen van Arenberg waren in de 17de en 18de eeuw heer van Beveren. In de levendige "Chronyk" van Frans-Jozef de Castro wordt een opmerkelijke gebeurtenis vastgelegd: op 17 maart 1751, tijdens een tumultueuze combinatie van donder, bliksem, krachtige wind en hagel, viel het kruis van de toren van Beveren. Een gebeurtenis die de tand des tijds trotseerde en nog steeds resoneert in de overleveringen van het dorp (Pypers, 1911). Tijdens de woelige tijden van de Franse Revolutie werd het kruis tijdelijk verwijderd, maar in 1802 herrees het, een symbool van veerkracht en geloof. Vervolgens onderging het kruis in 1852 en 1904 opnieuw een tijdelijke verwijdering voor restauratiewerkzaamheden, en het kreeg een gouden glans in 1904. In 1953 werd de windwijzer opnieuw geplaatst, als een vleugje geschiedenis dat zich opnieuw verankerde in de tijd. Gedurende al deze episoden waren de gemeente en de kerkfabriek toegewijd betrokken bij het behoud en herstel van dit architectonisch juweel. (Weemaes, 1979)

De geschiedenis van de torenklokken van de St-Martinuskerk in Beveren is een intrigerend verhaal, zij het minder gedocumenteerd dan dat van het eerbiedwaardige kerkorgel. Klokken, ooit de roepstem voor gelovigen om samen te komen, hebben een evolutie doorgemaakt, deels gestuurd door de groei van parochies. In dit verhaal dragen Iers-Schotse monniken bij aan de kunst van het klokkengieteren, een ambacht dat zijn wortels heeft in de rijke geschiedenis van ambachtslieden.

In de late middeleeuwen bloeide het gebruik van kerkklokken op, vergezeld van groeiende heiligenfeesten en wijzigingen in liturgische praktijken. Klokken werden niet alleen ingezet voor het oproepen van gelovigen, maar ook voor Mariadevotie, het angelusgeklep en sacramentsprocessies. Ze dienden als waarschuwing voor naderend stormweer en luidden plechtig bij overlijden. Het geluid van klokken fungeerde als een subliem communicatiemiddel binnen geloofsgemeenschappen.

Beroemde klokkengieters zoals Hemony, van den Gheyn en van Aerschodt weefden hun stempel in de geschiedenis van de St-Martinuskerk. In 1785 overleefde een bescheiden klok, liefkozend bekend als het "pispotje," op mysterieuze wijze de beproevingen van de Franse Revolutie. De 19e eeuw bracht drie nieuwe klokken, maar tijdens de Tweede Wereldoorlog werden ze helaas verwoest. Na de oorlog kregen de torenklokken een nieuwe symfonie met de aanschaf van drie

nieuwe exemplaren. Sinds 1955 zijn ze elektrisch aangedreven, een harmonieuze fusie van traditie en moderniteit. (Weemaes, 1979)

2.3.1.7 *Obiits*

Veel mensen verwarren de ziekenzalving met de laatste sacramenten. Deze laatste sacramenten omvatten de biecht, de eucharistie of het Viaticum in deze context, en de ziekenzalving. De ziekenzalving kan meerdere keren in een mensenleven worden toegediend.

Een ziek persoon is niet alleen ziek, maar voelt zich ook ziek. Ziekte treft niet alleen het lichaam, maar ook de geest: iemand kan moed verliezen, somber worden, angstig of hopeloos zijn. Soms lijden ook de relaties van de zieke: er zijn minder bezoeken en sociale isolatie kan optreden. Maar gelovigen begrijpen altijd hoe belangrijk het is om zieken te bezoeken en voor hen te zorgen. De ziekenzalving is een teken van deze zorg, bekrachtigd door God.

Hoewel het voornaamste doel van dit ritueel is om de zieke geestelijk te ondersteunen, betekent het ook meer. Het staat voor een diepere genezing, waarbij God naast de zieke blijft, zelfs door de dood heen. De ziekenliturgie verbindt de zieke met Christus, die hen begeleidt door eenzaamheid, lijden en zwakte naar het einde van hun leven. Het is een boodschap van hoop, waarin de zieke wordt verteld dat zij, in naam van de Heer, zullen opstaan naar een nieuw leven.

Bij de ziekenzalving wordt olie op het voorhoofd en de handen aangebracht, als teken van Gods nabijheid die de hele persoon verzacht en kracht geeft. De olie staat symbool voor geestelijke genezing en vergeving van zonden. (Leterme, n.d.-c)

Wanneer een geliefde overlijdt, wordt het moment van afscheid gemarkeerd door een christelijke uitvaart in de kerk. Dit is een viering doordrenkt met een gelovig perspectief op het leven na de dood: de overledene vindt vrede en veiligheid bij God. Het is een bewuste keuze om zich te verbinden met de gelovige traditie. Zoals bij de doop aan het begin van het leven en bij andere belangrijke geloofsmomenten gedurende het leven, wordt ook het einde van het leven op een gelovige manier gevierd en betekenisvol gemarkeerd in de kerk. (Uitvaart, 2022)

Tot het jaar 1849 diende het gebied rond de St-Martinuskerk als begraafplaats, bekend als de "kerckwijk", een plek waar doden en levenden samenkwamen. Het kerkhof was omgeven door een ringmuur van de 15de tot de 17de eeuw en werd later vervangen door arduinen pilaren met ijzeren hekwerk.

Een Calvarieberg prijkt met een barok metalen beeld van de gekruisigde Christus boven een "vagevuur-groep". Een statige rij van 32 notelaren bomen sierde het kerkhof aan de zuidzijde. Strikte voorschriften golden ter bescherming van de heilige rustplaats, zoals het verbod op spel en schieten op het kerkhof, het laten grazen van dieren, het verrichten van koop- en verkoopactiviteiten op het kerkterrein, en het openen en sluiten van de kerkhofhekken. In 1854 werd er een Lieve-Vrouwebeeld opgericht, oorspronkelijk aan de zuidkant van de kerk, daarna aan de noordkant, vervolgens is het naar de tuin van de oude dekenij verhuist, maar momenteel kan je dit beeld terugvinden in het bedevaartsoort Gaverland. Momenteel staat het beeld recht tegenover de kapel van Gaverland

In 1849 maakte de oude begraafplaats plaats voor een nieuwe begraafplaats op de plek waar nu het gemeentehuis van Beveren staat, waarmee een nieuw hoofdstuk begon.

Tot 1713 werd iedereen met enige status niet op een begraafplaats, maar binnen de kerk begraven, vaak zelfs met meerdere overledenen boven elkaar in één graf. Plotseling werd deze gewoonte stopgezet, en mocht er niet langer binnen de kerk worden begraven. Opmerkelijk genoeg stopten de Oostenrijkers als eerste met het begraven in de kerk, gevolgd door de Fransen, lang voordat deze praktijk in onbruik raakte. In een begrafenis van een adellijk persoon zie je vaak voor de kist een groot wapenschild in de vorm van een ruit. Een wapenschild diende als een soort visitekaartje voor de adel. Ondanks het verbod om in de kerk begraven te worden, streefden zij er nog steeds naar om op symbolische wijze verbonden te blijven met de kerk door obiits op te hangen (Weemaes, 1979). Obiits, ook bekend als wapen- of rouwborden, zijn herdenkingsplaten met het Latijnse woord "obiit" (overleden) en de sterfdatum.

In vroegere tijden werden bij begrafenissen van edelen rouwvlaggen met familiewapens meegedragen, later vervangen door rouwborden. Deze borden, vaak van duurzaam materiaal gemaakt, vertoonden het stamwapen en werden na betaling opgehangen in de kerk, omdat begraven niet meer kon. De vorm van het schild gaf aan of het om een man, gehuwde of ongehuwde vrouw, of een kind ging, en de aanwezigheid van een helmteken of kroon duidde op de adellijke titel.

Aan het einde van de 18e eeuw werden heraldieke emblemen, inclusief rouwborden, uit kerken gehaald. Na de Franse overheersing keerden sommige borden terug, maar veel gingen verloren. Na de onafhankelijkheid van België mochten wapenborden opnieuw worden opgehangen. Het gebruik is nu echter in onbruik geraakt, en wapenborden in beschermde kerkgebouwen mogen niet worden verwijderd. Het laatste wapenbord in de Sint-Martinuskerk van Beveren dateert van 1960 en behoort tot gravin Josephina Cornet d'Elzies de Peissant, de weduwe van graaf Charles de Brouhoven de Bergeyck (Willems, 2017).

2.3.1.8 Preekstoel

Jaren geleden nam de priester zijn plaats in op een preekstoel om de gelovigen toe te spreken en de boodschap van het evangelie uit te leggen. Vaak was er boven de kuip van de preekstoel een luifel geplaatst, die ervoor zorgde dat zijn stem weerkaatst werd, waardoor hij duidelijk te horen was voor de kerkgangers. Tegenwoordig maken microfoons de preekstoel echter overbodig, aangezien ze zorgen voor een heldere versterking van de stem van de spreker, zonder de noodzaak van een verhoogd platform. (Leterme, n.d.-a)

De verplichte zondagspredicatie leidde tot de bouw van predikstoelen. De 17de eeuw kenmerkte zich door rijke kunstuitingen in de Katholieke Kerk, waarbij edele families in Beveren veel kunstwerken en meubels schonken, waarvan het merendeel bewaard is gebleven. De preekstoel in de St-Martinuskerk van Beveren is een waardevol renaissancemeubel dat dateert uit 1623.

Dit meesterwerk van houtsnijwerk heeft een zeskantige kuip met panelen die verfraaid zijn met decoratieve sculpturen, waaronder de Christus-leraar en de vier evangelisten, elk met hun kenmerkende symbool (mens, leeuw, rund en arend). Als je goed kijkt, het is eigenlijk haast niet te merken, ziet het Marcusbeeld er qua uiterlijk iets anders uit dan de andere evangelisten. Op een maandagmiddag om 13 uur ontdekten enkele vrijwillige dames van de Sint-Martinusparochie in Beveren een brutale diefstal. Mevr. Adrienne Balliauw, die iets te vroeg aanwezig was voor het schoonmaken, hoorde verdacht gekraak bij de preekstoel. Toen ze onderzoek deed, trof ze een man aan die het houten H. Marcusbeeldhouwwerk uit een nis van de predikstoel vasthield. Hij beweerde dat het voor restauratie was, maar mevr. Balliauw doorzag het smoesje en rende naar buiten om alarm te slaan. Helaas was de dief al gevlucht. De waarde van het gestolen beeld, dat samen met andere kunstwerken de predikstoel uit 1623 sierde, wordt geschat op minstens honderduizend Belgische frank, een bedrag dat nu 2476.52 euro waard is maar waar toen een doorsnee arbeider meer dan 3 maanden voor moest werken. (Cools, 1987) Het deurpaneel toont een afbeelding van St-Martinus in bisschoppelijk gewaad. De zes panelen fungeren als cartouches die de nisbeeldjes omlijsten, en ze zijn versierd met voluutvormige omkrullingen. Elk van de zes wanden wordt omkaderd door verfijnde Korinthische renaissancistische zuiltjes, getuigend van het individualisme en zelfvertrouwen van die periode.

De zeskantige kuip wordt gedragen door ionische kapiteeltjes en zes krachtig gebeeldhouwde adelaarsfiguren. De adelaar symboliseert Christus en zijn vermogen om hoog te vliegen en recht in de zon te kijken. Dit beeldwerk drukt uit hoe Christus de gelovigen leert vliegen, zoals de adelaar zijn jongen op zijn uitgestrekte vleugels neemt.

De dubbele bordestrap die naar de predikstoel leidt, is van een latere datum en werd in 1877 vervangen door een dubbele trap met beelden van heiligen. Deze aan de optrede beelden zijn mogelijk de heilige Franciscus van Assisi en de heilige Clara, terwijl de figuren aan de andere optrede vermoedelijk Maria en Jozef voorstellen. Het bordesfront van de predikstoel bevat twee kleine houten beeldjes in bisschoppelijk gewaad, waaronder de heilige Amandus met zijn geëigende attriboot, de slang, en waarschijnlijk de heilige Eligius. Hoewel er vroeger een mooi houten kruisbeeld boven op de kuip stond, is dit in 1967 gestolen en niet meer teruggevonden (Weemaes, 1979).

2.3.1.9 Biechtstoelen

De plek waar het sacrament van de verzoening, ook wel bekend als de biecht, plaatsvindt, is de biechtstoel. In onze regio's maken vooral oudere gelovigen er nog gebruik van, terwijl jongere generaties de voorkeur geven aan collectieve biechtvieringen. In de biechtstoel knielt de gelovige neer en belijdt hij of zij zijn of haar zonden. De priester spreekt vervolgens Gods vergeving uit. (Leterme, n.d.-a)

Het sacrament van de verzoening of de biecht is een moment van reflectie in het leven. Het is een tijd om stil te staan en terug te kijken: om te erkennen wat verkeerd was en waar een gelovige niet achter kan staan. Tegelijkertijd is het een moment om vooruit te kijken en te

zeggen: "Dit is hoe ik het wil doen, dit is wat het dichtst bij Gods wil ligt". Op het eerste gezicht lijkt het alsof je jezelf confronteert met je eigen tekortkomingen, maar als je bedenkt hoe moeilijk het vaak is om elkaar zelfs kleine fouten te vergeven, dan wordt het echt bijzonder dat God zonden vergeeft wanneer je oprecht spijt hebt. Daarom wordt gevierd dat je opnieuw wilt leven zoals Jezus, en dat je de kans krijgt om dat volledig te doen. (Leterme, n.d.-b)

In de 17e eeuw, een periode van bloeiende kunst in de kerk van Beveren, zijn de zes biechtstoelen in de benedenkerk van de St-Martinuskerk opmerkelijke voorbeelden van 17-eeuwse barokke beeldhouwkunst. Vooral de twee biechtstoelen vooraan, vervaardigd tussen 1693 en 1697, trekken de aandacht. De maker behield trouw de zuivere barokstijl.

De linker biechtstoel bevat expressieve beelden van de heilige Petrus en Maria Magdalena, omgeven door gedraaide zuilen en sierlijke bladmotieven. Aan de achterkant tonen medaillons de Goede Herder, koning David en de verloren zoon. De rechter biechtstoel heeft vergelijkbare figuren en medaillons met St-Petrus, Maria Magdalena en St-Jan de boetepredikant. Deze 2 biechtstoelen zijn dus 'spiegelbeelden'.

In 1770 werden de twee middelste biechtstoelen vervaardigd in een klassieke stijl met eenvoudige lijnen. De reliëfmedaillons op deze stoelen bevatten niet-definitief geïdentificeerde figuren. Hoewel het vakmanschap hoogwaardig is, mist het beeldhouwwerk enige diepte.

Helaas zijn de biechtstoelen achteraan, van latere datum, verloren gegaan. Rond 1800 werden nog twee biechtstoelen toegevoegd. Uitgevoerd in neo-classieke stijl, bevatten deze stoelen vier volronde beelden met thema's zoals Mozes, Joannes de Doper, Augustinus en Margareta van Cortona.

Dit alles getuigt van de kunstzinnige rijkdom van de St-Martinuskerk, waarvan het meubilair een samensmelting vertoont van barokke expressie en klassieke eenvoud (Weemaes, 1979).

2.3.1.10 Kruisweg + schilderijen

In alle katholieke kerken zijn er overvloedige kunstwerken en prachtige schilderijen te bewonderen. Kunst dient als een expressie van de diepgewortelde liefde van katholieken voor God. In zowat elke kerk vind je series van veertien beelden of schilderijen die elkaar lijken op te volgen en samen een verhaal vertellen, bekend als de kruisweg. Elk onderdeel van de kruisweg wordt een 'statie' genoemd. Deze staties zijn afbeeldingen die herinneren aan het lijden van Christus, zijn laatste uren op aarde en soms zelfs zijn opstanding uit de dood. Elke statie vormt als het ware een haltplaats. De kruisweg nodigt gelovigen uit om stil te staan bij het lijden van Jezus en om na te denken over de betekenis van het geloof in hun eigen leven, zelfs als dat getekend is door pijn en moeilijkheden. (Leterme, n.d.-a)

De veertien kruiswegstaties in de St-Martinuskerk, hoofdzakelijk geschonken door graaf Karel de Brouhoven de Bergeyck rond 1870, belichamen een rijke geschiedenis van religieuze kunst. De traditie van kruiswegstaties dateert terug tot de 15e en 16e eeuw, maar de oudste vermeldingen in de Sint-Martinuskerk dateren van 1809. Een authentiek document uit 1824 bevestigt de aanwezigheid van een geschilderde kruisweg, ingewijd volgens apostolisch gezag

en ondertekend door geestelijken. In 1858 werden deze schilderijen vervangen door de huidige veertien monumentale doeken, vervaardigd door Eugene Van Maldeghem, directeur van de Brugse Academie. Vanaf 1892 werden de doeken een paar keer gerestaureerd.

Naast deze schilderijtjes zijn er zes halfronde anonieme pilaarschilderijtjes (60 x 50 cm) met intrigerende onderwerpen, vervaardigd op verschillende materialen. Ze lijken door dezelfde hand te zijn geschilderd en verbeelden mogelijk het leven van de Heilige Guilielmus, stichter van de Wilhelmiëten. De maker van deze schilderijtjes blijft onbekend. Er wordt gespeculeerd dat Adriaan de Munck, die in de late 17e eeuw in het klooster van de Wilhelmiëten verbleef en zijn verblijf financierde met schilderijen, mogelijk de kunstenaar is (Weemaes, 1979).

In 1686 zijn er vermeldingen van schilderijen door hem vervaardigd voor het St-Blasiusaltaar (Kerkfabriek, 1686). Mogelijk wordt ook het schilderij boven de naamtafel van de Broederschap van St-Martinus en Blasius aan hem toegeschreven (Kerkfabriek, 1693).

2.3.1.11 Het centrum van de kerk

In elke kerk pronkt een imposante kaars op het priesterkoor: de paaskaars. Jaarlijks wordt deze vernieuwd, het jaartal staat erop, en voor het eerst ontbrandt ze tijdens de paasnacht of paaswake, na een zegening en wijding door de priester. Op de paaskaars staan altijd de Griekse letters alfa en omega, de eerste en laatste letters van het Griekse alfabet. Ze symboliseren dat Jezus voor christenen alles betekent en dat Hij hen vergezelt van het begin tot het einde der tijden. Het schijnsel van de paaskaars herinnert gelovigen eraan dat Jezus het licht is voor de hele mensheid. Bij het doopsel wordt de doopkaars ontstoken aan het vuur van de paaskaars. Met dit ritueel tonen gelovigen symbolisch dat zij hun innerlijke 'licht' laten schijnen door Jezus' leiding en inspiratie (Leterme, n.d.-a).

De koperen paaskandelaar, verworven in 1957, presenteert zich als een elegante zuil die geleidelijk smaller wordt naar boven toe, culminerend in een vlam. De paaskaars, een krachtig symbool van Christus, belichaamt drie essentiële elementen: bijenwas, de pit en het vuur. In de traditionele iconografie vertegenwoordigt bijenwas het Woord dat vlees wordt door de Heilige Geest, de pit staat voor de ziel van Christus, en het vuur symboliseert de Goddelijkheid zelf. Tijdens de paaswake wordt het licht ontstoken uit de harde steen, waarmee niet alleen de opstanding van Christus wordt gesymboliseerd, maar ook het vuur van de Heilige Geest dat voortkomt uit Christus, de hoeksteen van de Kerk (Weemaes, 1979).

Het altaar is het stralende middelpunt van de kerk, waar alle kerkstoelen naar gericht zijn. Dit onderstreept de centrale rol van het sacrament van de eucharistie, ook wel bekend als de communie. Het altaar herinnert aan het Laatste Avondmaal, de tafel waar Jezus met zijn discipelen de maaltijd deelde. In het altaar is een steen ingemetseld, waarin relieken van heiligen worden bewaard, zoals een stukje been of kledingstof van deze heilige personen. Op de altaarsteen zijn vijf kruisjes aangebracht die verwijzen naar de vijf wonden van Jezus. In oude kerken, zoals de Sint-Martinuskerk, bevindt zich een altaar in het koor en een tweede altaar in de dwarsbeuk. Het tweede altaar is geplaatst sinds het Tweede Vaticaans Concilie. Vroeger stond de priester bij het eerste altaar met zijn rug naar het volk gekeerd, maar tegenwoordig

staat hij achter het altaar. Hierdoor wordt benadrukt dat de gelovigen samenkomen rond de 'tafel van de Heer' (Leterme, n.d.-a).

Achter de middelste communiebank aan de linkerkant zit een steentje in de vloer. Onder dit losse steentje zat vroeger een houten bakje. In het verleden werd de communie aan de communiebank gegeven, waarbij de gelovigen hun tong uitstaken om de hostie te ontvangen. Het lichaam van Christus mocht namelijk niet door leken worden aangeraakt. De pastoors moesten de hostie op de tong leggen, terwijl de gelovige een doek vasthield. Soms gebeurde het dat priesters een hostie lieten vallen zonder het te merken. Wanneer de koster achteraf het lichaam van Christus op de grond zag liggen, nam hij een borsteltje en veegde de hostie in het houten bakje. Later kon de pastoor dit bakje dan ledigen en de hostie op de juiste manier behandelen (Willems, 2023).

In 1959 werd een eigentijdse eikenhouten altaartafel geplaatst in het hart van de kerk, met als doel de gelovigen meer te betrekken bij het altaargebeuren. Dit initiatief volgde op het gouden priesterjubileum van deken Leopold Sturm en werd mogelijk gemaakt door een collecte onder de parochianen. Het ontwerp, afkomstig van architect Eggermont uit Gent, werd gerealiseerd door Cyriel Stoop uit Beveren. Oorspronkelijk stond er een koperen tabernakel op de altaartafel, dat later werd verplaatst naar het altaar van de Heilige Martinus en Blasius als gevolg van liturgische veranderingen na het Tweede Vaticaans Concilie (Weemaes, 1979).

2.3.1.12 Zijaltaren

Zijaltaren werden gebruikt voor het vieren van private missen en zijn minder imposant dan het hoogaltaar. Na het Vaticanum II kwam de nadruk te liggen op het gezamenlijk vieren aan het hoofdaltaar, waardoor de zijaltaren niet meer als altaar worden gebruikt (Ensie, 2019).

Gedurende de geschiedenis heeft de St. Martinuskerk in Beveren verschillende altaren gekend. In de 14e en 15e eeuw waren er minstens twee zijaltaren voor zielemissen. Rond 1600 waren er minstens vijf altaren, waarvan het hoogaltaar in 1662 werd vervangen.

In de 18de eeuw onderging het altaar van St. Sebastiaan een renovatie in laat-barokke stijl door Walter Pompe, maar verdween later. In de 19de eeuw werden de oude altaren van Onze-Lieve-Vrouw en St. Sebastiaan verkocht, waarbij laatstgenoemde naar Engeland werd verhuisd. Antependia (voorhangsels) voor de altaren waren ooit rijk versierd, maar de meeste zijn verloren gegaan.

Ter vervanging van de verkochte altaren werden in 1839 twee nieuwe altaren gebouwd ter ere van Onze-Lieve-Vrouw en Sint-Jozef. Daarna werd een derde zijaltaar gewijd aan het Heilig Hart toegevoegd, en later werd een vergelijkbaar zijaltaar gewijd aan de Heilige Martinus en Blasius. In laatstgenoemd zijaltaar bevindt zich het nieuwe tabernakel. Het vroegere tabernakel, dat zich in het hoofdaltaar van het koor bevindt, wordt niet langer gebruikt. Het woord "tabernakel" is afkomstig van het Latijnse woord voor "tent", wat wordt benadrukt door de doeken die aan de binnen- en buitenkant ervan hangen. Het tabernakel is een brandveilig afgesloten kast waarin de geconsacreerde (gewijde) hosties worden bewaard in cibories, een soort kelken. Het

symboliseert de aanwezigheid van Christus te midden van ons. In de directe omgeving van een tabernakel brandt altijd een godslamp, een vaas van rood glas met een wick van bijenwas of plantaardige olie. Deze zijaltaren vertoonden neo-gotische details en waren verfraaid met beeldsnijwerk (Weemaes, 1979).

Tussen het altaar van Onze-Lieve-Vrouw en het Heilig Hart staat het kostbaar beeld van de Heilige Familie, een kunstwerk vervaardigd uit gepolychromeerd hout. Dit beeld wordt toegeschreven aan Walter Pompe, een Antwerpse kunstenaar geboren in 1703. Pompe had een bijzondere voorliefde voor beelden van Onze Lieve Vrouw en beeldengroepen. De oorsprong van dit beeld was gehuld in mysterie, zoals vele andere kunstvoorwerpen in de kerk.

Het verhaal over dit beeld begon bij juffrouw Geneviève van Male de Ghorain, een bescheiden dame die de erfgenaam was van een oud adellijk geslacht. Haar voorouders, ridders van Male de Ghorain, bewoonden ooit het imposante kasteel "Bosdam", dat de tand des tijds doorstond. Ze leefden een leven doordrenkt van rijkdom en geloof, met bezittingen verspreid over de streek. Een van die bezittingen was een kleine kapel aan de rand van Boechout, gewijd aan de Heilige Familie. En daar, in die afgelegen kapel, stond het beeld van de Heilige Familie, meer dan 200 jaar trouw vereerd door generaties gelovigen. Maar op een noodlottige dag in 1975, werd het beeld gestolen uit zijn heiligdom. Dankzij de inspanningen van de plaatselijke politie en aanwijzingen van verre oorden, werd het beeld teruggevonden in Nederland. De rechtmatige erfgenaam, juffrouw Geneviève van Male de Ghorain, herwon haar eigendom na een lange strijd. Maar het beeld had geleden onder de handen van de dieven en de tand des tijds. Daarom besloot juffrouw Geneviève het beeld te schenken aan de Sint-Martinuskerk, met de hoop dat het daar veilig zou zijn en vereerd zou worden zoals het verdiende. Het proces van restauratie was lang en kostbaar, maar uiteindelijk werd het beeld hersteld in zijn oorspronkelijke glorie door het Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium te Brussel. Het werd een symbool van trots voor de parochie, een herinnering aan de kracht van geloof en kunst om mensen te verenigen. En zo staat vandaag de Heilige Familie, in al haar pracht, in de Sint-Martinuskerk van Beveren. (Bosman, 1983)

2.3.1.13 Dopen + doopvont + wijwater

Aan de ingang van de kerk, op de grens tussen de kerk en de wereld, bevindt zich de doopkapel. Hier staat de doopvont en wordt het doopwater bewaard, dat tijdens de paasnacht wordt gewijd. (Leterme, n.d.-a)

In de doopkapel prijkt een palmhouten crucifix, een prachtig geschenk uit 1743 van Eximius van de Velde ter ere van zijn doop. Dit meesterwerk, voorzien van een vergulde lijst, valt op door zijn uitmuntende details en vakmanschap. (Weemaes, 1979)

De doopvont, hoewel niet gedocumenteerd in de archieven, wordt beschreven als een schitterend barok stuk met een voet van rood-wit marmer en een deksel van geel koper. Oorspronkelijk stond de doopvont in de doopkapel aan het einde van de rechter zijbeuk. In 1969, als gevolg van liturgische vernieuwingen na het Tweede Vaticaans Concilie, onderging de

doopvont een symbolische verplaatsing naar het middenkoor, waar het op harmonieuze wijze samengaat met de paaskaars. (Weemaes, 1979)

Dopen is als een onderdompeling, een handeling die zowel het leven als de dood belichaamt: het afdalen in het water en het weer oprijzen eruit. Wanneer baby's worden gedoopt, dragen ze vaak een wit doopkleed, symbool van zuiverheid en vernieuwing. Bij de doop ontvangt de dopeling, of het nu een baby of een volwassene is, water over het hoofd en een zalving met olie (chrisma) op het voorhoofd. Net zoals olie de huid doordringt, zo doordringt de Geest van God degenen die zich voor Hem openstellen. (Leterme, n.d.-a)

2.3.1.14 Naamlijsten van broederschappen

In de St-Martinuskerk zijn twee eikenhouten naamtafels te vinden aan de ingang van het priesterkoor. De rechters tafel toont de heilige Barbara en haar symbolen, terwijl de linker naamtafel de bisschopsbustes van Sint-Martinus en Sint-Blasius weergeeft, met hun kenmerkende attributen. Deze tafels fungeerden als ledenlijsten voor oude broederschappen, waaronder die van St-Martinus en St-Blasius.

De broederschap van St-Martinus en St-Blasius had als voornaamste doel het verzorgen van zieken in het dorp. Wanneer iemand ziek werd, informeerden de leden elkaar en vergezelden ze het Allerheiligste met fakkels en het vaandel van de broederschap van het huis van de zieke naar de kerk en terug. Dit ritueel bevorderde de devotie tot het Heilig Sacrament en werd beloond met speciale aflaten van de kerkelijke autoriteiten. Bisschop Triest benadrukte de waarde van deze praktijk tijdens een dekensvergadering in 1653 om de gelovigen bewust te maken van het belang van de berechtingsprocessie en de begeleiding van het Heilig Sacrament. Een schilderij uit een confrerie toont leden die de berechting begeleiden naar een zieke, met op de achtergrond een afbeelding van de St-Martinuskerk als een klassieke basiliek met verhoogd middenschip en vieringtoren met hoge torenspits.

De maker van deze schilderijtjes blijft onbekend, maar Adriaan de Munck, die in de late 17e eeuw in het klooster van de Wilhelmiëten verbleef en zijn verblijf financierde met schilderijen, wordt als mogelijke kunstenaar genoemd. In 1686 zijn er vermeldingen van schilderijen door hem vervaardigd voor het St-Blasiusaltaar (Kerkfabriek, 1686), en mogelijk wordt ook het schilderij boven de naamtafel van de Broederschap van St-Martinus en Blasius aan hem toegeschreven (Kerkfabriek, 1693).

2.3.1.15 Heiligen

Bij het kerstensen stuitte de Kerk op heidense rituelen zoals offeren en voorouderverering. In eerste instantie probeerden missionarissen deze praktijken te verbieden, maar al snel merkten ze dat dit weinig effectief was. Ze pasten hun aanpak aan door sommige heidense rituelen om te buigen of te accepteren met een christelijke interpretatie. Hoewel er verboden werden ingesteld op dierenoffers, huishoudelijke rituelen en afgodsbeelden, werden veel heidense gebouwen en locaties overgenomen als christelijke heiligdommen. De verering van heiligen

bood vanaf dan een alternatief voor heidense goden. De verering van relikwieën en heiligenmirakelen maakte het geloof tastbaarder voor de bekeerden.

In de St-Martinuskerk worden diverse heiligenbeelden bewaard, voornamelijk uit het einde van de 19e eeuw. Een opvallend beeld is dat van de Heilige Antonius van Padua. Deze patroonheilige van verloren voorwerpen wordt getoond in franciscaans habijt met het kind Jezus op zijn arm. Dezelfde kunstenaar maakte ook het beeld van Heilige Apollonia, de patrones van de tandartsen en mensen met tandpijn, herkenbaar aan attributen als een nijptang en lelietak.

Verder zijn er houten beelden van het Heilig Hart van Jezus en het Heilig Hart van Maria achter het priesterkoor. De heilige Franciscus van Assisi is patroon van de franciscanen, de armen en de sociale arbeid. Het beeld van de Heilige Barbara toont haar met lelietak en zwaard en is een creatie op verzoek van de Broederschap van de Heilige Barbara. Barbara wordt vereerd als patrones van de bergbouwers en tunnelgravers vanwege de legende waarin enkele rotsblokken zich rond haar vormden en een berg creëerden om haar te beschermen tegen haar vader, die haar wilde uithuwelijken. Daarnaast is ze ook de beschermheilige van de brandweer en andere beroepen die verband houden met vuur en levensgevaarlijke situaties nadat haar vader werd getroffen door een bliksemschicht. Verder hebben we de heilige Rita. Ze wordt afgebeeld in augustinessenhabijt en is de patrones van verloren zaken, hopeloze gevallen, mishandelingslachtoffers, onmogelijke situaties en echtelijke problemen (Heiligen, n.d.).

2.3.1.16 Grafplaat Adolf van Bourgondië

In 1452 schonk Filips de Goede de heerlijkheid Beveren aan Antoon van Bourgondië, bijgenaamd "de Grote Bastaard", een ridder van het Gulden Vlies en ervaren staatsman. Antoon trouwde met Maria-Joanna de la Viville en kreeg vier kinderen, waaronder Filips van Bourgondië. Filips volgde zijn vader op als heer van Beveren en overleed in Brugge in 1498. Na het overlijden van zijn vrouw, Anna van Borselen, vrouwe van Vere, in 1518, liet hij een zoon achter, Adolf van Bourgondië.

Adolf, geboren in 1489, werd heer van Beveren na de dood van zijn vader. Als opperbevelhebber van de Nederlandse vloot vergezelde hij keizer Karel V in 1517. Adolf overleed op het kasteel te Beveren op 7 december 1540, en zijn hart werd begraven in het hoogkoor. In 1574 bevond zijn grafsteen zich in het midden van het hoogkoor, met een koperen plaat die drie voet boven de grond was bevestigd. De plaat bevatte vier wapenschilden van zijn afstamming, Bourgogne, Borssele, Viville en Borbon, die zijn wapenschild met het Gulden Vlies-onderscheidingsteken omlijstten. Onderaan stond de volgende inscriptie:

"CY GIST LE COEVR DE MESSIRE ADOLF DE BOVRGNE SEIGNEVR DE BEVRES DE LA VERE ZC CHEVALIER DE L'ORDRE DE LA THOYSO DOR ET ADMIRAL DE LA MER QVI TRESPASSA LE VII JOVR DE DECEMBRE XVC XL."

Vertaalt naar het Nederlands als: "Hier rust het hart van de heer Adolf van Bourgondië, heer van Beveren, Vrouwe van Vere, ridder van de Orde van het Gulden Vlies en admiraal van de zee, die overleed op de zevende dag van december in het jaar 1540" (Weemaes, 1979).

2.3.1.17 *Hoogkoor*

Het woord 'koor' is afgeleid van het Latijnse 'chorus' en verwijst naar het zangkoor dat zich tussen de gelovigen en het hoofdaltaar bevond (Leterme, n.d.-a).

Het hoofdaltaar van de St-Martinuskerk, ontworpen in 1662 door een Mechelse architect en beeldhouwer beïnvloed door Rubens, is een imposante barokke creatie. Het altaar, opgebouwd uit rood, wit en zwart marmer, wordt ondersteund door vier gedraaide zuilen met een weelderig fronton. Engelen flankeren het altaar en beschermen het borstbeeld van de patroonheilige, bisschop Martinus van Tours, in een schelpnis. Boven alles staat een zwart-wit marmeren kruisbeeld. Het altaar kreeg in 1665 een tabernakel met het "Gouden Leven" Christusborstbeeld, geleverd door het Wilhelmiatenklooster. In 1679 werd een schilderij van de Calvarieberg toegevoegd, en in de 18e eeuw werden houten beelden van de heiligen Augustinus en Ambrosius toegevoegd. Augustinus is afgebeeld met bliksem in zijn handen en aan zijn voeten liggen boeken en mensenhoofden. Dit wijst uiteraard op de dappere strijd tegen ketters. Ambrosius staat er zoals gewoonlijk met een boek in de hand en een bijenkorf aan de voet. Het boek wijst op het geloof, de bijenkorf op de zoetgevooisde welsprekendheid. Financiële druk door de aankoop van het altaar leidde tot overwegingen van begrafenistarievenverhoging. In 1717 werd de benedenkerkvloer opnieuw belegd, en in 1862 werden de meeste grafstenen vervangen door een nieuwe vloer, hoewel enkele bij het hoofdaltaar en in het kerkportaal behouden bleven, evenals enkele aan de buitengevel van de koorabside.

Het koorgestoelte, historisch toegeschreven aan Philippus Talboom, heeft echter bewijzen van verschillende vakmensen en kunstenaars die eraan hebben gewerkt. Het houtsnijwerk beeldt heiligen uit met betekenis voor de parochie.

In het hoogkoor van de kerk hangt een schilderij van de Marteldood van St-Sebastiaan, vermoedelijk geschilderd door Daniël Vanderbraeken in 1674, en wellicht een kopie van een werk van de Craeyer uit 1654 voor de kerk van Haasdonk. Aan de andere koorwand bevindt zich een schilderij van "St-Dominicus en O.-L.-Vrouw" door een onbekende meester.

Boven het priesterkoor spannen zich twee kruisribgewelven die leiden naar een achtdelig gewelf. Aan het einde van elk gewelf bevindt zich een gebeeldhouwde sluitsteen, elk met hun eigen symboliek. De eerste sluitsteen toont Sint-Martinus die de arme man bijstaat, een krachtig symbool van naastenliefde en solidariteit. Vervolgens wordt een man met een boek en een bel afgebeeld, wat het derde gebod symboliseert, een oproep tot heiliging van de sabbatdag. Tot slot zien we een man met een boek en een kruis, welke het geloof vertegenwoordigt, een essentiële pijler in het christelijk leven. Zo verbeelden deze gebeeldhouwde sluitstenen op treffende wijze de diepte en diversiteit van het geloof, verankerd in de architectuur van het priesterkoor. (Weemaes, 1979)

2.3.1.18 *Sacristie*

Naast de kerk staat vaak een aanbouw die verbonden is met het koor: de sacristie. Hier bereiden de priester en misdienaars zich voor op de eucharistieviering en worden liturgische gewaden en voorwerpen bewaard. De ramen van de sacristie in oudere kerken zijn vaak beveiligd met traliewerk. Een deur vanuit de sacristie leidt naar de binnenkant van de kerk, vaak met een bel die wordt geluid om het begin van een viering aan te kondigen. (Leterme, n.d.-a)

De gevel van de sacristie aan de zuidelijke koormuur, gebouwd in 1752, verlengt zich in lijn met de zuidelijke transeptgevel (Weemaes, 1979).

2.3.1.19 Een woelige periode

In de St-Martinuskerk in Beveren ging veel historisch kerkgoed verloren, voornamelijk voor 1621, door oorlogsgeweld, slijtage en functieverlies. De Spaanse Furie in 1576 en latere oorlogsjaren resulteerden in plunderingen, vernielingen, en schade aan de kerk. Het Twaalfjarig Bestand bracht tijdelijke rust, maar na 1621 volgden nieuwe troepeninvallen met inkwartiering, plunderingen, en verdere schade.

De Vrede van Munster in 1648 bracht geen volledige rust, gevolgd door onrustige jaren met Spaanse inkwartiering na de Vrede van Nijmegen in 1678. Religieuze en politieke spanningen droegen bij aan het verdwijnen van liturgische voorwerpen en meubilair, zoals blijkt uit verloren gegane delen van kerk- en Heilige Geest-tafelarchieven.

In 1631 gingen veel kapelanijen, kapellen, en hun meubilair verloren. Het oorspronkelijke orgel verdween zonder spoor, en een doodsgedenkteken in het koor werd verborgen en overschilderd met kalk.

Het Concilie van Trente benadrukte de Eucharistie en biecht als reactie op het Protestantisme. De Jezuïeten, invloedrijk in Beveren, leidden zondagse predikingen. De barokstijl bloeide op met geïntroduceerde barokaltaren, tabernakels, eeuwig brandende godslampen en kunstwerken.

Voor de revolutie bleek de St-Martinuskerk te klein. Tijdens de Brabantse Omwenteling en Franse Revolutie werd Beveren geconfronteerd met lokale problemen en collaboratie. De St-Martinuskerk werd in 1797 omgevormd tot een "tempel van de wet." Religieuze praktijken werden clandestien voortgezet.

De kerk heropende in 1800 na vier jaar uitzonderingstoestand. Onder Napoleon eindigden kerkvervolging en priesterachtervolging. Na Napoleons val herleefde de bevolking, en tussen 1832 en 1844 was er een geboorteoverschot.

In 1817 werd een kerkuitbreiding gepland, die in 1839 werd voltooid. Verdere aanpassingen volgden, maar sinds 1888 zijn er geen significante veranderingen meer aangebracht aan het uiterlijk van de kerk.

De kerk werd in 1944 beschermd als historisch monument en onderging renovaties in de jaren 50 en 70, waaronder elektrische installatie, dak- en torenrenovaties, herschildering, en installatie van centrale verwarming (Weemaes, 1979).

2.3.1.20 *Processie*

In de St-Martinuskerk in Beveren zijn diverse waardevolle artefacten te vinden, elk met een uniek verhaal en historische betekenis.

Een opmerkelijk stuk is het gepolychromeerd lindehouten borstbeeld van Sint-Martinus, vermoedelijk uit de eerste helft van de 18e eeuw. Dit meesterwerk, met twee relikwie-openingen, staat op een imposant voetstuk en getuigt van zowel devotie als vakmanschap.

Bij het altaar van Onze-Lieve-Vrouw wordt zorgvuldig een oud vaandel bewaard dat toebehoorde aan de Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw. Het blauwe fluwelen vaandel, rijkelijk versierd met goudbrokaat en kwastjes, heeft in het midden een geborduurd Mariabeeld. In 1962 onderging het vaandel een restauratie, uitgevoerd door het gerenommeerde huis Grossé in Brugge (Weemaes, 1979).

Een inventaris uit 1872 onthult een nieuw processievaandel voor de Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw-Onbevleete-Ontvangenis. Vervaardigd door Mr. Baeyens uit Gent, verving dit vaandel een eerdere versie uit 1866. Tijdens processies speelden dames, meisjes en parochianen een betekenisvolle rol bij het dragen van deze symbolen van geloof en toewijding (Vijt, 1872).

2.4 Onderzoeksdoel

Het doel is om te onderzoeken of het bezoeken van een kerkgebouw kan bijdragen aan de ontwikkeling van geloofsbeleving bij leerlingen, specifiek in het kader van het vak godsdienst. Door leerlingen in contact te brengen met een rooms-katholiek kerkgebouw en ze de mogelijkheid te bieden om stilte en bezinning te ervaren, wordt getracht zowel de rationele als gevoelsmatige dimensies van geloof te benadrukken. Het onderzoek wil ook vaststellen of het bezoek aan een kerkgebouw kan leiden tot een diepgaandere geloofsbeleving, en of dit mogelijk resulteert in verbeterde prestaties en motivatie van de leerlingen voor het vak godsdienst.

Het doel is specifiek gericht op het meten van de impact van het bezoek aan een kerkgebouw op verschillende aspecten, waaronder het begrip van stilte en bezinning, kennis van lokale en kerkgeschiedenis, en het begrip van geloofsbeleving binnen een gemeenschap. Door deze aspecten te meten, hoop ik inzicht te krijgen in de effectiviteit van het bezoek aan een kerkgebouw als educatief instrument binnen het godsdienstonderwijs.

Ik wil dus aantonen dat praktijkervaringen, zoals het bezoeken van een kerkgebouw, een waardevolle aanvulling kunnen zijn op het traditionele klaslokaalonderwijs. Het streeft naar een integratie van zowel theoretische kennis als praktische ervaringen om een diepgaandere en meer holistische geloofsbeleving bij leerlingen te bevorderen.

2.5 Onderzoeksvraag

Hieronder leest u de hoofdonderzoeksvraag van deze bachelorproef en de deelvragen waarvan de antwoorden gaan leiden tot het beantwoorden van deze onderzoeksvraag.

Hoofdvraag

In welke mate draagt een immersieve audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk te Beveren bij aan een toename van kennis, interesse en motivatie voor het vak godsdienst?

Deelvragen

1. Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan voor het optimaliseren van het gebruik van buitenschools leren in functie van geloofsbelevingen en theoretische lessen in het godsdienstonderwijs?
2. Hoe kunnen eventuele veranderingen in prestaties en motivatie na een geloofsbeleving worden toegeschreven aan de specifieke kenmerken van het kerkgebouwbezoek en de theoretische les?
3. Welke impact heeft een bezoek aan een kerkgebouw op het begrip van leerlingen over stilte en bezinning?
4. Hoe kunnen de resultaten van dit onderzoek worden toegepast in de praktijk om het godsdienstonderwijs te verbeteren en de betrokkenheid van leerlingen te vergroten?
5. Hoe beoordelen leerlingen de waarde van praktijkervaringen in vergelijking met theoretische lessen in het kader van hun geloofsbeleving?
6. Wat zijn de mogelijke barrières en faciliteiten voor het implementeren van kerkgebouwbezoeken als onderdeel van het godsdienstonderwijs?
7. Welke stappen moet een leerkracht ondernemen om een project met een audiovisuele rondleiding en een bezoek aan een nabijgelegen kerkgebouw te organiseren en succesvol uit te voeren?

3 Aanpak

3.1 Onderzoeksmethoden

Ik gebruikte vijf onderzoeksmethoden: een bronnenonderzoek, een observatie, een schriftelijke toets, een online toets, een enquête.

Ik startte met een grondig bronnenonderzoek over enerzijds het didactische luik en anderzijds de leerstof die ik wou aanbrengen. Ik zocht op het internet, in de plaatselijke bibliotheek, in de Bibliotheca Wasiana, in de gemeentelijke en parochiale archieven en meer... Dit hielp me niet alleen bij mijn literatuurstudie, maar ook bij het effectieve praktische gedeelte van mijn onderzoek. Ik heb er alles aan gedaan om in deze periode een zo goed mogelijk antwoord te formuleren op mijn onderzoeksvraag.

3.1.1 Hoofdvraag

In welke mate draagt een immersieve audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk te Beveren bij aan een toename van kennis, interesse en motivatie voor het vak godsdienst?

Deze vraag zal ik beantwoorden aan de hand van de onderstaande deelvragen.

3.1.2 Deelvragen

1. **Welke aanbevelingen kunnen worden gedaan voor het optimaliseren van het gebruik van buitenschools leren in functie van geloofsbelevingen en theoretische lessen in het godsdienstonderwijs?**

Het antwoord op deze deelvraag was cruciaal in functie van de opstart van het praktijkonderzoek. Daarom koos ik voor bronnenonderzoek als de beste aanpak. Een belangrijke ontdekking was het belang van beweging tijdens buitenschools leren. Het zou nutteloos zijn om de leerlingen simpelweg naar de kerk te brengen en hen daar op een stoel te laten zitten. Uit mijn onderzoek bleek dat het essentieel is om jongeren te laten bewegen, vooral omdat de gemiddelde leerling al meer dan 50% van zijn tijd zittend doorbrengt.

Daarnaast moest de activiteit kosteloos zijn. Uit verschillende artikelen en gesprekken met collega's in de leraarskamer bleek dat sommige gezinnen moeite hebben om telkens geld op te hoesten voor uitstapjes. Persoonlijk vind ik dat, aangezien er soms gesproken wordt over een maximumfactuur in het secundair onderwijs, net zoals in het basisonderwijs, we zeker op de kosten van een uitstap of project moeten letten.

Verder is het belangrijk om goed te weten waar je naartoe gaat. Het kiezen van een bestemming lijkt eenvoudig, maar als leerkracht is het cruciaal om de achtergrond van de bestemming goed te kennen. Dit betekent dat je minstens één keer vooraf moet bezoeken om zelf de doelen te behalen die je voor de leerlingen hebt gesteld. Zo ben ik vooraf naar de kerk geweest en heb ik, zoals je in het bronnenonderzoek kunt zien, een uitgebreide studie van de kerk gemaakt. Ik wilde

alle achtergronden kennen zodat ik een goed en betrouwbaar pakket van leerstof en ervaring kon overdragen aan de leerlingen.

Ten slotte is het belangrijk om te bepalen welk format je wilt gebruiken om de geloofsbeleving over te brengen. Het moet een medium zijn dat zo veel mogelijk zintuigen aanspreekt. De keuze voor de audiotour-technologie was hierbij snel gemaakt. Ik heb verschillende apps overwogen, en uiteindelijk kwam de ErfgoedApp als beste naar voren vanwege de kosteloosheid en de toegankelijkheid die zij hoog in het vaandel draagt.

2. **Hoe kunnen eventuele veranderingen in prestaties en motivatie na een geloofsbeleving worden toegeschreven aan de specifieke kenmerken van het kerkgebouwbezoek en de theoretische les?**
3. **Welke impact heeft een bezoek aan een kerkgebouw op het begrip van leerlingen over stilte en bezinning?**
4. **Hoe kunnen de resultaten van dit onderzoek worden toegepast in de praktijk om het godsdienstonderwijs te verbeteren en de betrokkenheid van leerlingen te vergroten?**

Om veranderingen in prestaties en motivatie na een immersieve audiotour toe te schrijven aan de specifieke kenmerken van het kerkgebouwbezoek en de theoretische les, is het essentieel om de methoden en materialen die tijdens het onderzoek zijn gebruikt, grondig te analyseren.

Voor de klas die een bezoek bracht aan de kerk, werd gekozen voor een papieren toets. Deze keuze was doelbewust: de leerlingen hadden tijdens hun bezoek aan de kerk al gebruik gemaakt van hun gsm voor een audiovisuele rondleiding. Door de toets op papier te laten maken, werd variatie geïntroduceerd en kon de focus op fysieke interactie en concentratie gelegd worden. Bovendien bood dit de mogelijkheid voor directe controle door de onderzoeker, wat de validiteit van de toetsresultaten kon verhogen.

Bij de leerlingen die naar de kerk gingen, werd ook een bezinning gehouden. Zij kregen hierover ook een toets. Ik wilde de leerlingen eens laten nadenken over hoe ze stilte en bezinning ervaren in hun drukke dagelijkse leven. Dit aspect voegde een extra dimensie toe aan hun ervaring, waarbij ze hun innerlijke reflecties en gevoelens konden verkennen en evalueren.

Daarentegen maakte de klas die in het klaslokaal bleef, hun toets via een online platform genaamd Wooclap. Dit interactieve platform stelde hen in staat om de toets op hun Chromebook te maken, wat een moderne en digitale toetsingservaring bood. Dit kan de toegankelijkheid en het gemak voor de leerlingen hebben verhoogd, maar het is belangrijk om te erkennen dat deze methode afhankelijk is van de technologische vaardigheden van de leerlingen.

Om de motivatie van de leerlingen te peilen, werd een papieren enquête met duimpjes en kleuren gebruikt. Deze visuele en intuïtieve methode maakte het eenvoudiger voor leerlingen om hun gevoelens en motivatie te uiten. Kleuren en symbolen kunnen helpen bij het overbruggen van taalbarrières of het verduidelijken van emotionele reacties, waardoor de enquête toegankelijker en begrijpelijker werd voor alle leerlingen.

De toetsresultaten van de leerlingen die naar de kerk gingen en de leerlingen die in het klaslokaal bleven, kunnen vergeleken worden om te zien of er significante verschillen zijn in hun prestaties.

Hierbij kan geanalyseerd worden of de meer praktische en ervaringsgerichte benadering van het kerkbezoek (door middel van de audiovisuele rondleiding en de fysieke toets) resulteerde in betere of slechtere prestaties vergeleken met de theoretische en digitale aanpak in het klaslokaal.

Door de resultaten van de papieren enquêtes te analyseren, kon inzicht verkregen worden in hoe gemotiveerd de leerlingen zich voelden na de verschillende ervaringen. Dit kon inzicht geven in de emotionele impact van de geloofsbeleving in een kerkgebouw versus de meer conventionele klassikale les. De visuele methoden (duimpjes en kleuren) maakten het mogelijk om nuances in motivatie en emotionele respons te detecteren, die wellicht niet zichtbaar zouden zijn bij enkel tekstgebaseerde evaluaties.

Tijdens deze onderzoeken, zowel praktijk als theorie, hebben mijn mentoren en ik de klas geobserveerd. We keken rond hoe actief de leerlingen waren, hoe ze zich gedroegen, hoe groot de motivatie was, enzovoort. Deze observaties hebben we ook neergeschreven. Zo konden we ons een beeld vormen van hoe geslaagd dit onderzoek is. Ik vond het belangrijk dat zowel mijn mentor als ik de bevindingen van de les konden weergeven. Deze werkwijze waarborgde de objectiviteit.

De resultaten van zowel de toetsen als de enquêtes moesten zorgvuldig geanalyseerd worden om te bepalen of er een significant verband is tussen de geloofsbeleving en veranderingen in prestaties en motivatie. Hierbij moet rekening gehouden worden met de aard van de ervaringen: de meer interactieve en visuele ervaring in de kerk kan verschillende cognitieve en emotionele reacties oproepen in vergelijking met de theoretische les in het klaslokaal. Daarnaast moeten de verschillen in toetsmethoden (papier versus digitaal) in ogenschouw worden genomen, aangezien deze invloed kunnen hebben op hoe leerlingen presteren, onafhankelijk van de inhoud van de les.

De eenvoud en visuele aard van de papieren enquête konden verschillende aspecten van motivatie blootleggen die anders misschien onopgemerkt zouden blijven. Door deze factoren in overweging te nemen, konden conclusies getrokken worden over hoe specifieke kenmerken van het kerkgebouwbezoek en de theoretische les invloed hebben op de prestaties en motivatie van leerlingen. Het was van belang om te erkennen dat de context en de ervaring van de leerlingen een cruciale rol spelen bij het interpreteren van deze resultaten.

5. Hoe beoordelen leerlingen de waarde van praktijkervaringen in vergelijking met theoretische lessen in het kader van hun geloofsbeleving?

Dit maakten ze duidelijk via een enquête, waarin ze hun globale indruk over hun kennis, motivatie en interesse konden verwoorden.

6. Wat zijn de mogelijke barrières en faciliteiten voor het implementeren van kerkgebouwbezoeken als onderdeel van het godsdienstonderwijs?

7. Welke stappen moet een leerkracht ondernemen om een project met een audiovisuele rondleiding en een bezoek aan een nabijgelegen kerkgebouw te organiseren en succesvol uit te voeren?

Hiervoor moesten we alle onderzoeksmethoden samenleggen. Vanaf het begin, waarbij we onderzoeken en ontdekken, tot het einde, waarin we begeleiden, moesten we elke stap in rekening nemen. Dit stelt ons in staat om enerzijds de moeilijkheden te onderkennen en rapporteren, en anderzijds te benadrukken wat er goed verliep. Door deze integrale benadering konden we een compleet beeld schetsen van het onderzoek en zowel de uitdagingen als de successen grondig evalueren.

3.2 Doelgroep

Twee klassen uit de Sint-Maarten Bovenschool in Beveren werkten mee aan dit experiment: een klas die een reguliere les kreeg en een klas die de uitstap maakte. Beide klassen liggen, volgens de mentoren, zowel rationeel als emotioneel dicht bij elkaar qua niveau, wat de representativiteit ten goede komt.

De klas die in het klaslokaal bleef, bestond uit leerlingen van het 6de jaar Verzorging. Zij hadden twee aparte lessen van mij. Met het 7de jaar Kinderzorg en Thuis- en Bejaardenzorg ging ik naar de kerk. Deze klas had een blokkur, wat betekent dat ze twee lessen na elkaar hadden.

3.3 Lessenreeks

De klas die in het klaslokaal blijft, bestaat uit leerlingen van het 6de jaar Verzorging. Voor de reguliere les maak ik gebruik van PowerPoint en foto's om de leerlingen vertrouwd te maken met de structuur en betekenis van de kerk. Dit is de controlegroep. Zij zullen twee aparte lessen van mij krijgen.

Met het 7de jaar Kinderzorg en Thuis- en Bejaardenzorg ga ik naar de kerk. Voor deze uitstap ontwikkel ik een audiovisuele rondleiding die de leerlingen zelfstandig kunnen volgen in het lokale kerkgebouw. Mijn keuze voor een audiotour is gebaseerd op eerdere ervaringen waarbij het rondleiden van grote groepen leerlingen in een kerkgebouw niet altijd effectief bleek te zijn vanwege afleiding en de wens van leerlingen om zelf te ontdekken. Mijn benadering van zowel de reguliere les als de audiotour zal gericht zijn op twee belangrijke aspecten: kennisoverdracht en waardering/attitude.

Gedurende deze periode zal ik de audiotour ontwikkelen en mijn bevindingen verzamelen. Ik zal ook een gedetailleerd stappenplan opstellen, zodat deze aanpak gemakkelijk herhaald kan worden door andere organisaties, leerkrachten en scholen. Als uit het onderzoek blijkt dat de audiotour effectief is in het bevorderen van geloofsbeleving bij leerlingen, kan dit een waardevolle bijdrage leveren aan het godsdienstonderwijs en de manier waarop religieuze educatie wordt benaderd. Het zou scholen in staat stellen om kosteneffectieve en praktische middelen te gebruiken om de geloofsbeleving van hun leerlingen te verrijken.

3.4 Lesmateriaal

Van alle beschikbare informatie over de kerk heb ik zorgvuldig een selectie gemaakt om aan de leerlingen te onderwijzen. Natuurlijk is niet alles geschikt als lesmateriaal. Het was van belang om te bepalen welke informatie het meest waardevol en leerzaam zou zijn voor de leerlingen. Kennis over de functie van een preekstoel of de invloed van lokale machthebbers op het beleid en de bouw van de kerk is bijvoorbeeld veel relevanter dan details over het aantal keren dat het orgel is gerestaureerd.

Deze selectie was een uitdaging en een proces van wikken en wegen. Het was belangrijk om ervoor te zorgen dat elk stukje lesmateriaal niet alleen boeiend, maar ook educatief waardevol was en voldeed aan de leerplandoelen. Daarbij moest het lesmateriaal de juiste balans vinden tussen historische context, religieuze betekenis en praktische toepassingen.

Om deze veelzijdige informatie effectief over te brengen, heb ik de inhoud gestructureerd in twee verschillende soorten lessen.

3.4.1 Les zonder de immersieve werkvorm

Voor de les zonder de immersieve werkvorm zat ik met klas 6ZW in een klaslokaal. Ik had een PowerPoint gemaakt met zelfgemaakte foto's en gebruikte interactieve tijdlijnen om de kennis en leerstof zo goed mogelijk over te brengen. Daarnaast wisselde ik af met een Wooclap om de les dynamisch en boeiend te houden.

3.4.2 Les met de immersieve werkvorm

De les met de immersieve werkvorm vond plaats in de Sint-Martinuskerk van Beveren, wat een andere aanpak vergde dan de gebruikelijke klassikale opstelling. Voor de klassen 7KZ en 7TBZ organiseerde ik een audiotour. Maar hoe begin je daaraan?

Ik koos voor een audiovisuele rondleiding omdat ik uit ervaring weet dat het begeleiden van leerlingen in een kerk een uitdaging kan zijn. Iedereen heeft zijn of haar eigen interesses, en tijdens een rondleiding is er vaak weinig tijd. Hierdoor kan het gebeuren dat iemand een belangrijk object of deel mist omdat er geen tijd is om dit grondig te bespreken. Bovendien is de akoestiek in een kerk niet ideaal wanneer je voor een grote groep moet spreken, en soms vergeet je iets te vertellen wat leerlingen interessant zouden hebben gevonden. Zelf vertellen heeft ook voordelen: je kunt beter inspelen op vragen van leerlingen en je eigen draai eraan geven.

Met een audiovisuele rondleiding konden leerlingen de kerk op hun eigen tempo en volgens hun eigen interesses ontdekken. Ze krijgen alle belangrijke informatie, wat zorgt voor een vollediger lespakket. Als leerkracht kun je een meer begeleidende rol aannemen en beter letten op klasmanagement en houding, wat buiten de schoolmuren vaak een uitdaging is. Het blijft immers een kerk, een plek waar anderen kunnen bidden. Vragen stellen via een smartphone is moeilijker, en bij problemen met het geluid of het ontbreken van een smartphone moeten leerlingen samenwerken. Toch koos ik voor de audiovisuele rondleiding.

De volgende stap was het vinden van een geschikt medium. Ik wilde iets digitaals en gebruiksvriendelijk. De app "Actionbound" kwam als eerste in me op, maar door de betaalopties viel deze af vanwege mijn principe van een kosteloze tour.

Ik besloot hoger te mikken en benaderde Faro, het Vlaamse steunpunt voor cultureel erfgoed. Faro heeft een app ontwikkeld voor erfgoedorganisaties om hun collecties en erfgoedwandelingen te delen. Ik stuurde een mail en wachtte af, want niet iedereen kan zomaar informatie op de app zetten; je moet eerst een aanvraag doen. Tot mijn vreugde kreeg ik een positieve reactie en een login om mijn lesmateriaal te programmeren.

De volgende stap was het schrijven van verhalen. Ik koppelde de leerstof aan historische of fictieve personages, zoals een koster, een poetsvrouw, een broeder en de vrouw van een lokale machthebber, die elk hun eigen verhaal vertelden bij een object. Vervolgens vond ik stemacteurs, wat dankzij mijn netwerk in de theatersector niet moeilijk was. De tijdsdruk was wel een uitdaging. De opnames werden gedaan in de Sint-Jan Evangelistkerk in Beveren en later bewerkt met geluidseffecten en achtergrondmuziek.

Daarnaast creëerde ik een visueel aantrekkelijke presentatie met foto's, interactieve tijdlijnen, stambomen en andere prikkels om het verhaal tot leven te brengen. Dit werd allemaal gemonteerd en geprogrammeerd in de ErfgoedApp. Na enkele weken was alles klaar, maar eerst moest Faro een kwaliteitscontrole uitvoeren. Gelukkig werd mijn werk goedgekeurd met een mooi compliment.

Nu is de audiotour via de ErfgoedApp Vlaanderen beschikbaar. In de bijlage vindt u een folder die aangeeft welk cijfer bij welke halte hoort. Deze ligt ook in de kerk. De leerlingen moesten verplicht de inleiding beluisteren, twee theologische haltes en twee historische haltes bezoeken en één bezinningsmoment inbouwen. Hoe ze dit invulden mochten ze zelf kiezen naargelang hun interesses. Iedereen kreeg achteraf een toets op maat.

4 Resultaten

Zoals eerder vermeld heb ik een aantal onderzoeksmethodes. Het bronnenonderzoek kon u bij de literatuurstudie terugvinden. Hier zal u de toetsen, zowel de papieren als de digitale, de enquête over de globale kennis, inzet en motivatie en de observaties die we hebben uitgevoerd terugvinden.

4.1 De toets

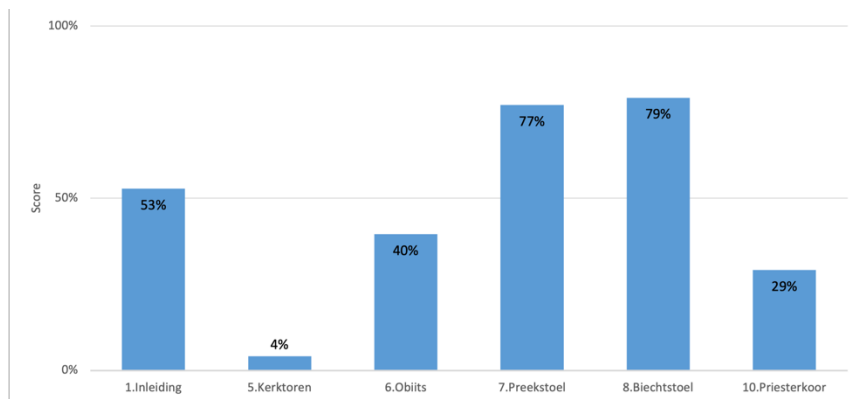
In beide klassen, 6ZW (zorg en welzijn), 7KZ (kinderzorg) en 7TBZ (thuis- en bejaardenzorg), kregen de leerlingen een toets. Beide groepen maakten dezelfde toets, maar op verschillende media: de theoretische groep maakte de toets digitaal, terwijl de praktische groep deze op papier kreeg.

4.1.1 Antwoorden van 6ZW – de Wooclap

In deze klas zitten 12 deelnemers. Tijdens de eerste les waren er 3 afwezige leerlingen. Tijdens het 2de uur deden ze alle 12 mee. Hieronder vindt u de titel van de vragenset en de gemiddelde score. De vragenset kan u in bijlage terugvinden. Deze toets is afgenomen met als doel de kennis te peilen na het lesmoment. Ik gaf les over de verschillende delen. Na elk deel hield ik een Wooclap. Ze kregen dus eerst info die ze al dan niet mochten noteren op een kladblad. Vlak daarna zette ik de vragen open op de Wooclap. Dit zijn de resultaten:

Vragenset	Gemiddelde op 2	Procent
1. Inleiding:	1,1 /2	54%
5. Kerktoren:	0,1 /2	4%
6. Obiits:	0,8 /2	40%
7. Preekstoel:	1,5 /2	77%
8. Biechtstoel:	1,6 /2	79%
10. Priesterkoor:	0,6 /2	29%

Tabel 1: vragenset + gemiddelde score toets zonder immersieve werkvorm.

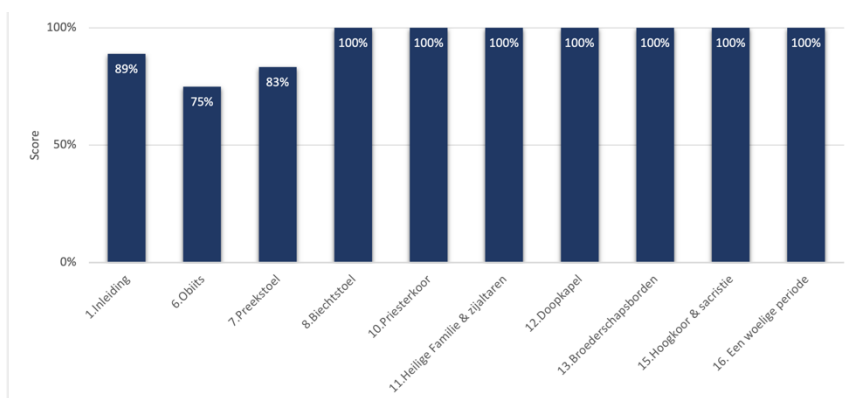
Figuur 1: gemiddelde score toets zonder immersieve werkvorm.

4.1.2 Antwoorden van 7KZ en 7TBZ – de papieren toets

In deze klas zitten 9 deelnemers. Hieronder vindt u de titel van de vragenset en de gemiddelde score. De vragenset kan u in bijlage terugvinden. Deze toets is afgenomen met als doel de kennis te peilen na het lesmoment. Ik liet de leerlingen deze leerstof zelf ontdekken aan de hand van een audiotour. Na elk deel hield ik een papieren toets. Dit zijn de resultaten:

Vragenset	Gemiddelde op 2	Procent
1. Inleiding:	1,8 /2	89%
6. Obiits:	1,5 /2	75%
7. Preekstoel:	1,7 /2	83%
8. Biechtstoel:	2 /2	100%
10. Priesterkoor:	2 /2	100%
11. Heilige Familie en zijaltaren:	2 /2	100%
12. Doopkapel:	2 /2	100%
13. Broederschapsborden:	2 /2	100%
15. Hoogkoor en sacristie:	2 /2	100%
16. een woelige periode:	2 /2	100%

Tabel 2: vragenset + gemiddeld score toets met immersieve werkvorm.

Figuur 2: gemiddeld score toets met immersieve werkvorm.

4.1.2.1 De bezinning

Ik liet de leerlingen ook een kleine reflectie invullen over de bezinning. Graag geef ik de vragen en antwoorden hieronder.

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

- "Het was rustig en aangenaam om op zo'n manier tot jezelf te komen."
- "Rustgevend, heel mooi. Het voelt als een moment even rust en ontsnappen aan de drukke wereld. Het deed wel goed en maakt me rustig, op mijn gemak."
- "Rustgevend door de pianomuziek op de achtergrond."
- "Hier kwam ik tot rust en kon ik goed nadenken over alles + ook aan iemand die ik al verloren heb."
- "Cava, opdrachten zijn alleen niet leuk."
- "Was wel mooi om ernaar te luisteren en effe tot rust te komen."
- "Goed, het was mooi, rustgevend."
- "Goed, mooi, rustgevend."
- "Heel rustgevend en wel interessante dingen eens om naar te luisteren."

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

- "De grote schilderijen, ramen etc. De details in de afwerking van de banken en deuren."
- "De mooie kleuren, de geuren, de sfeer en de kunst. Het kerkje van Beveren voelde toch even speciaal."
- "Kleur in de ramen, veel hout, grote ramen."
- "Veel kunstwerken, hele mooie ramen, de grote palen in de kerk."
- "Vanalles, dat er twee biechtstoelen/kamers zijn over elkaar, dat er veel schilderijen zijn."
- "Vooral veel mooie kunstwerken, veel ruimte, schilderijen en standbeelden."
- "Ramen, zo van die schilderijen met zo een obiit op, beelden."
- "Ramen, schilderijen."
- "Dat het echt rustig is en een super rustgevend gevoel en allemaal proper en netjes."

Uit de antwoorden blijkt dat de leerlingen de bezinning overwegend als rustgevend en aangenaam hebben ervaren. Velen beschreven het als een moment van ontsnapping aan de drukte van de wereld, wat hen kalm en op hun gemak maakte. Dit suggereert dat de bezinning effectief was in het bieden van een vredig en reflectief moment. De aanwezigheid van pianomuziek op de achtergrond droeg bij aan dit rustgevende effect, wat aangeeft dat muziek een belangrijke rol speelt in het creëren van een kalmerende sfeer.

Daarnaast merkten de deelnemers verschillende artistieke en architecturale elementen van de kerk op, zoals schilderijen, ramen, houtwerk en standbeelden. Dit toont aan dat de kerk een rijke visuele ervaring biedt die door de bezoekers wordt gewaardeerd. Specifieke observaties, zoals de biechtstoelen en de afwerking van de banken en deuren, wijzen op een aandacht voor detail en een waardering voor de vakmanschap en inrichting van de kerk.

De bezinning bood niet alleen rust, maar ook de mogelijkheid voor persoonlijke reflectie, inclusief het nadenken over verloren dierbaren. Dit benadrukt de emotionele en persoonlijke impact van de bezinning. Hoewel de meeste reacties positief waren, gaf één deelnemer aan dat de opdrachten minder leuk waren, wat laat zien dat de ervaring subjectief is en varieert per individu.

Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat de bezinning als een positief en rustgevend moment werd ervaren, met nadruk op rust, reflectie en de esthetische waardering van de kerk.

4.1.3 Analyse van de antwoorden.

Een zeer belangrijk punt is hoe we naar deze resultaten kijken. We moeten in het achterhoofd houden dat deze resultaten voortkomen van twee groepen. Ik heb dit experiment dus 1 keer kunnen uitvoeren in het kader van deze bachelorproef. Om echt een waterdicht antwoord te kunnen formuleren op deze onderzoeksvraag moeten we dit experiment dus meermaals uitvoeren. Ook het aantal leerlingen, achtergronden van leerlingen, het jaar waarin ze zitten, ... We moeten dus kritisch naar deze resultaten kijken.

De resultaten van de toets zijn om de kennis te testen. Zo zien we een duidelijk verschil tussen de resultaten met en de resultaten zonder de immersieve werkvorm.

In de 6ZW-klas, waarbij de Wooclap-methode werd gebruikt, varieerden de resultaten sterk tussen de verschillende onderwerpen. De hoogste scores werden behaald voor de biechtstoel en de preekstoel, terwijl de andere onderdelen lagere gemiddelde scores hadden. Dit suggereert dat het kennisbehoud voor sommige onderwerpen lager was.

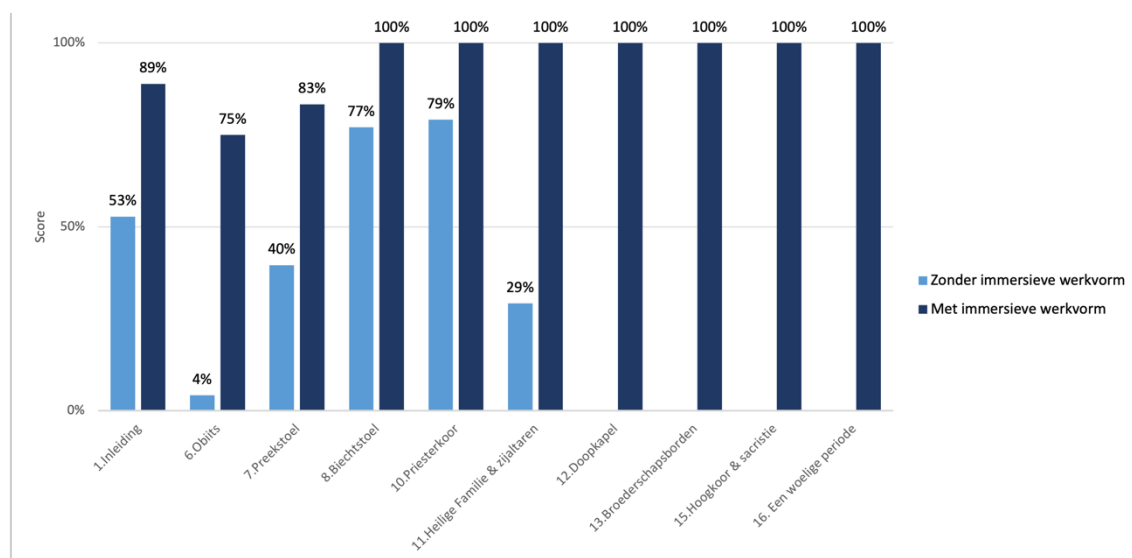
In tegenstelling hiermee behaalden de leerlingen van de 7KZ en 7TBZ-klassen, waarbij een papieren toets werd afgenomen na een zelfontdekkende leerervaring via een audiotour, over het algemeen hogere en meer consistente scores. De meeste onderwerpen behaalden de maximale score, wat wijst op een beter kennisbehoud in vergelijking met de 6ZW-klas.

Deze verschillen kunnen worden toegeschreven aan de onderwijsmethoden. De actieve deelname en betrokkenheid van leerlingen bij de audiotour kan hebben geleid tot een dieper

begrip en een betere retentie van de informatie dan de traditionele lesmethode gevolgd door een Wooclap-toetsing.

Het is echter belangrijk om voorzichtig te zijn bij het interpreteren van deze resultaten. Het experiment werd slechts één keer uitgevoerd en het aantal deelnemers was beperkt. Daarnaast waren er bij de 6ZW-klas drie afwezige leerlingen tijdens de eerste les, wat mogelijk de resultaten heeft beïnvloed.

Om definitieve conclusies te kunnen trekken over de effectiviteit van de verschillende onderwijsmethoden, is herhaling van het experiment met een grotere en diverse steekproef noodzakelijk. Desalniettemin suggereren de resultaten dat zelfontdekkend leren via een audiotour een effectieve aanpak kan zijn voor het behouden van kennis in vergelijking met traditionele lesmethoden, zoals die gebruikt werden bij de Wooclap-toetsing.

Figuur 3: de vergelijking in toetsresultaten tussen een immersieve en een niet immersieve werkvorm.

4.2 De enquête

In beide klassen, zowel 6ZW (zorg en welzijn), 7KZ (kinderzorg) en 7TBZ (thuis- en bejaardenzorg) kregen ze een papieren enquête. Het doel van deze enquête was om de leerlingen aan te zetten tot reflectie. Ik wou dat ze zelf verwoordden welke indruk ze hadden van hun globale kennis, motivatie en interesse.

Kennis

Deze stellingen hebben betrekking op wat de leerling heeft geleerd en onthouden. Ze reflecteren het niveau van begrip en de hoeveelheid informatie die is verworven.

1. **"Ik heb veel bijgeleerd."** - Geeft aan dat de leerling nieuwe kennis heeft opgedaan.

2. **"Ik weet nu veel over de kerk."** - Specificeert dat de verworven kennis betrekking heeft op een bepaald onderwerp, namelijk de kerk.
3. **"Ik heb veel onthouden."** - Reflecteert het vermogen om de geleerde informatie te onthouden en te reproduceren.

Interesse

Deze stellingen beschrijven de persoonlijke gevoelens van de leerling ten opzichte van de lesinhoud en de ervaring.

1. **"Ik vond deze les leuk."** - Drukt uit dat de leerling plezier heeft gehad tijdens de les.
2. **"Ik vond deze les interessant."** - Geeft aan dat de leerling de inhoud van de les boeiend en aantrekkelijk vond.

Motivatie

Deze stellingen hebben betrekking op de bereidheid en het verlangen van de leerling om zich in te zetten voor de les en soortgelijke ervaringen in de toekomst.

1. **"Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen."** - Toont aan dat de leerling gemotiveerd is om meer lessen van deze aard te volgen.
2. **"Ik was gemotiveerd tijdens deze les."** - Geeft aan dat de leerling tijdens de les gemotiveerd was om deel te nemen en te leren.

4.2.1 Antwoorden van 6ZW

Hieronder vindt u de verschillende stellingen waar de leerlingen een duimpje op moesten geven. Deze duimpjes heb ik later omgezet in punten op 2 waardoor het eenvoudiger was deze schematisch voor te stellen. De volledige enquête en bijhorende puntenverdeling kan u in bijlage terugvinden. Dit zijn de resultaten:

Vragen	Gemiddelde op 2	Procent
<u>Kennis</u>		
"Ik heb veel bijgeleerd."	1,3 /2	67%
"Ik weet nu veel over de kerk."	1,3 /2	65%
"Ik heb veel onthouden."	1,3 /2	63%
Totaal:	1,3/2	65%

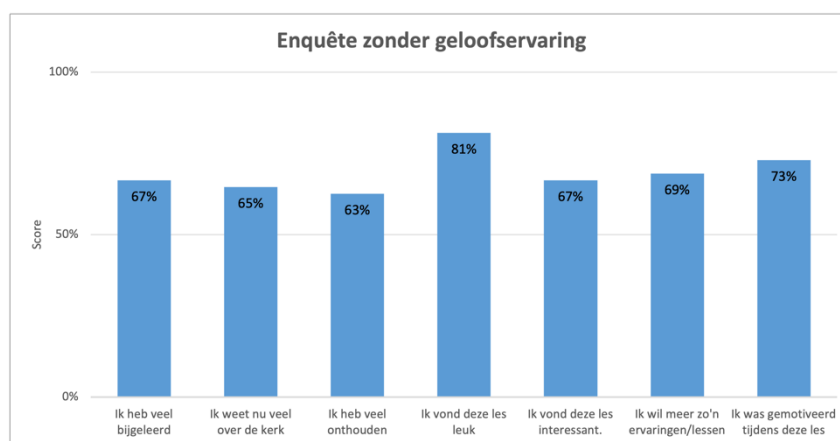
Interesse

“Ik vond deze les leuk.”	1,6 /2	81%
“Ik vond deze les interessant.”	1,3 /2	67%
Totaal:	1,5 /2	74%

Motivatie

“Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.”	1,4 /2	69%
“Ik was gemotiveerd tijdens deze les.”	1,5 /2	73%
Totaal:	1,4 /2	71%

Tabel 3: vragen + gemiddeld score enquête zonder immersieve werkvorm.

Figuur 4: gemiddeld score enquête zonder immersieve werkvorm.

4.3 Antwoorden van 7KZ en 7TBZ

Hieronder vindt u de verschillende stellingen waar de leerlingen een duimpje op moesten geven. Deze duimpjes heb ik later omgezet in punten op 2 waardoor het eenvoudiger was deze schematisch voor te stellen. De volledige enquête en bijhorende puntenverdeling kan u in bijlage terugvinden. Dit zijn de resultaten:

Vragen	Gemiddelde op 2	Procent
<u>Kennis</u>		
“Ik heb veel bijgeleerd.”	1,3 /2	64%

“Ik weet nu veel over de kerk.”	1,1 /2	56%
“Ik heb veel onthouden.”	1,2 /2	58%
Totaal:	1,2/2	59%

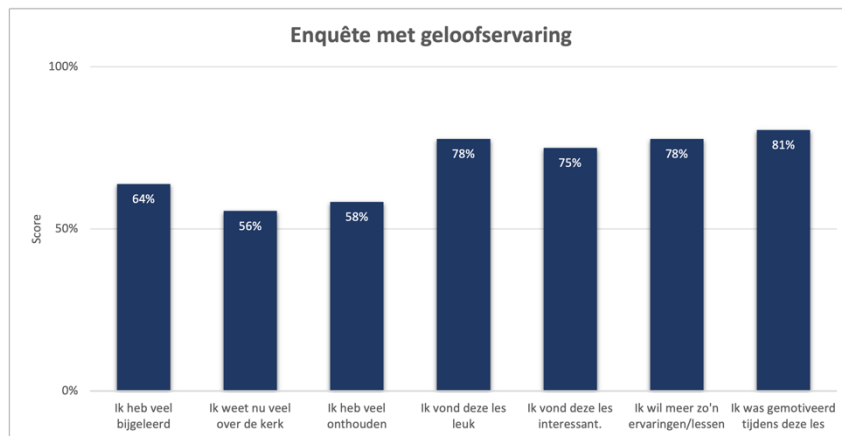
Interesse

“Ik vond deze les leuk.”	1,6 /2	78%
“Ik vond deze les interessant.”	1,5 /2	75%
Totaal:	1,5 /2	76%

Motivatie

“Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.”	1,6 /2	78%
“Ik was gemotiveerd tijdens deze les.”	1,6 /2	81%
Totaal:	1,6 /2	79%

Tabel 4: vragen + gemiddeld score enquête met immersieve werkvorm.

Figuur 5: gemiddeld score enquête met immersieve werkvorm.

4.4 Analyse van de enquête

Uit de resultaten van de enquête onder de leerlingen van 6ZW (Zorg en Welzijn), 7KZ (Kinderzorg) en 7TBZ (Thuis- en Bejaardenzorg) kunnen we verschillende analyses trekken met betrekking tot hun kennis, interesse en motivatie tijdens de les.

4.4.1 Kennis

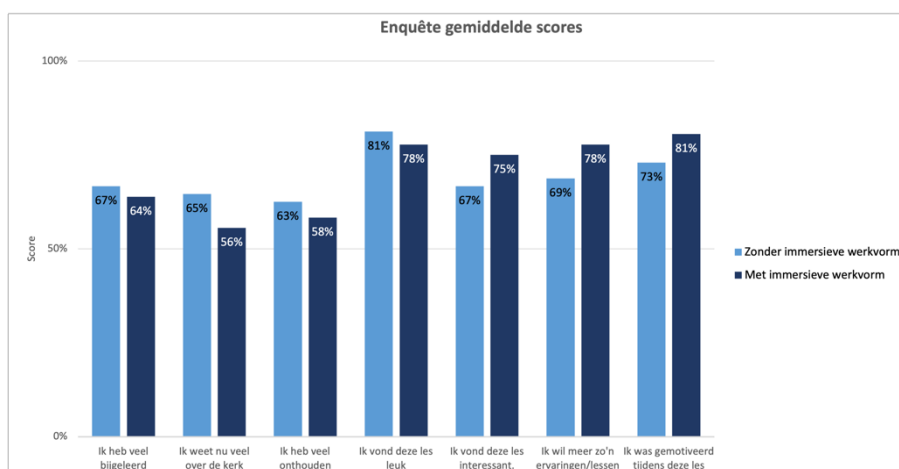
De kennisgerelateerde stellingen hadden betrekking op wat de leerlingen hadden geleerd en onthouden. In 6ZW scoorden de leerlingen gemiddeld 1,3 op een schaal van 2, wat overeenkomt met 65%. Dit geeft aan dat de leerlingen van 6ZW enige kennis hadden opgedaan, maar niet op een zeer hoog niveau. In 7KZ en 7TBZ was de gemiddelde score iets lager, namelijk 1,2 op 2, wat neerkomt op 59%. Hieruit kunnen we concluderen dat, hoewel er enige kennisoverdracht heeft plaatsgevonden, er ruimte is voor verbetering in beide groepen, met een lichte voorkeur voor de kennisopname in 6ZW.

4.4.2 Interesse

De stellingen die de interesse van de leerlingen meten, geven inzicht in hun persoonlijke gevoelens ten opzichte van de lesinhoud en de ervaring. In 6ZW scoorden de leerlingen gemiddeld 1,5 op 2, wat neerkomt op 74%. De leerlingen van 7KZ en 7TBZ scoorden vrijwel hetzelfde met een gemiddelde score van 1,5 op 2, oftewel 76%. Deze resultaten suggereren dat de lesinhoud over het algemeen goed ontvangen werd door de leerlingen en dat ze de lessen leuk en interessant vonden, ongeacht hun klas.

4.4.3 Motivatie

De motivatiegerelateerde stellingen hadden betrekking op de bereidheid en het verlangen van de leerlingen om zich in te zetten voor de les en soortgelijke ervaringen in de toekomst. De leerlingen van 6ZW scoorden gemiddeld 1,4 op 2, wat overeenkomt met 71%. De leerlingen van 7KZ en 7TBZ scoorden hoger met een gemiddelde van 1,6 op 2, wat neerkomt op 79%. Dit geeft aan dat de oudere leerlingen (7KZ en 7TBZ) meer gemotiveerd waren tijdens de les en ook een sterkere wens hadden om meer van dergelijke lessen te volgen in vergelijking met de jongere groep (6ZW).

Figuur 6: de vergelijking in enquêteresultaten tussen een immersieve en een niet immersieve werkvorm.

4.4.4 Toetsresultaten

Er is echter een grote 'maar' aan deze conclusies verbonden. Hoewel de leerlingen van 6ZW aangaven meer kennis te hebben opgedaan dan de leerlingen van 7KZ en 7TBZ, spreken de resultaten van de toets hen tegen. In 6ZW, waar 12 leerlingen deelnamen, werden de toetsen digitaal afgenomen met behulp van Wooclap. De gemiddelde scores varieerden sterk per onderwerp, van slechts 4% bij 'Kerktoeren' tot 79% bij 'Priesterkoor', met een algemene tendens naar lagere scores.

In contrast, de leerlingen van 7KZ en 7TBZ, die hun toets op papier aflegden, scoorden veel hoger en consistenter. Met 9 deelnemers varieerden de scores van 75% bij 'Obiits' tot 100% bij meerdere onderwerpen, zoals 'Preekstoel', 'Biechtstoel', en 'Hoogkoor en sacristie'. Dit verschil in resultaten wijst erop dat de zelfgerapporteerde kennis van de leerlingen van 6ZW niet overeenkomt met hun werkelijke prestaties op de toets, terwijl de leerlingen van 7KZ en 7TBZ hun kennis veel beter konden aantonen in de toetsresultaten.

4.4.5 Samenvatting resultaten

Samenvattend kunnen we concluderen dat de lessen als enigszins effectief werden beoordeeld in het overbrengen van kennis, met een lichte voorkeur voor 6ZW op basis van zelfrapportage, maar de toetsresultaten laten een ander beeld zien. Wat betreft interesse, vonden alle groepen de lesinhoud interessant, met scores die dicht bij elkaar lagen. Op het gebied van motivatie waren de oudere leerlingen (7KZ en 7TBZ) duidelijk meer gemotiveerd dan de jongere groep (6ZW). Echter, de werkelijke toetsresultaten suggereren dat de kennisoverdracht in 7KZ en 7TBZ effectiever was dan in 6ZW. Deze bevindingen kunnen nuttig zijn voor het aanpassen van de lesmethoden en inhoud om de kennisoverdracht te verbeteren en de motivatie van alle leerlingen verder te verhogen.

5 Conclusie

5.1 Besluit

5.1.1 Onderzoeksvragen en onderzoeksdoel

De centrale onderzoeksvraag richtte zich op het effect van een immersieve audiovisuele rondleiding in een kerkgebouw, op de prestaties en motivatie van leerlingen voor het vak godsdienst, in vergelijking met een theoretische klassikale les. Uit de resultaten blijkt dat de leerlingen die deelnamen aan het kerkgebouwbezoek gemiddeld hogere scores behaalden op kennisvragen en een grotere motivatie en interesse toonden dan de controlegroep die de theoretische les in de klas volgde. Dit suggereert dat praktijkervaringen, zoals een bezoek aan een kerkgebouw, een positieve invloed kunnen hebben op zowel de leerresultaten als op de motivatie van leerlingen.

5.1.2 Kritische evaluatie en productkwaliteit

Het gebruik van meerdere onderzoeksmethoden - bronnenonderzoek, observatie, schriftelijke en online toetsen, en enquêtes - heeft een grondig en veelzijdig inzicht opgeleverd in de effectiviteit van de gekozen didactische aanpakken. Het bronnenonderzoek leverde waardevolle aanbevelingen voor buitenschools leren op, en de praktische implementatie hiervan werd ondersteund door observaties en directe feedback van leerlingen. Echter, het onderzoek is uitgevoerd met een beperkte steekproefgrootte en slechts één keer herhaald, wat de generaliseerbaarheid van de resultaten beperkt. Voor een robuuster bewijs zou herhaling van het experiment met een grotere en meer diverse steekproef nodig zijn.

5.2 Discussie

5.2.1 Aanzet tot vervolgonderzoek

Vervolgonderzoek zou zich kunnen richten op de herhaling van het experiment met meerdere klassen en in verschillende onderwijscontexten om de bevindingen te valideren. Ook zou het interessant zijn om de lange termijn effecten van dergelijke praktijkervaringen op zowel cognitieve als affectieve leerresultaten te onderzoeken. Verder onderzoek kan zich ook richten op de impact van verschillende vormen van praktijkervaringen (bijvoorbeeld andere religieuze of culturele bezoeken) en de rol van technologie in het faciliteren van deze ervaringen.

5.2.2 Belangrijk

Andere leerkrachten en scholen kunnen leren van dit onderzoek dat praktijkervaringen, zoals bezoeken aan gebedshuizen, significant kunnen bijdragen aan de motivatie en prestaties van leerlingen in vakken zoals godsdienst. Bij de implementatie moeten ze rekening houden met de

noodzaak van kostenbeheersing, de betrokkenheid van zintuigen door gebruik van audiovisuele middelen, en de voorbereiding en bekendheid van de bestemming door de leerkracht. Voor de transfereerbaarheid is het belangrijk dat leerkrachten hun eigen lokale contexten en de specifieke behoeften van hun leerlingen in acht nemen bij het plannen en uitvoeren van buitenschoolse leerervaringen.

6 Literatuurlijst

Augustine, S. (1949). *De Civitate dei: Selections with Notes and Glossary*.

Bosman, H. (1983). *De Heilige Familie: Een beeldengroep van Walther Pompe*. Herman Cools.

Cools, H. (1987). Houten Marcusbeeld uit predikstoel gerukt te Beveren. *Het Vrije Waasland*.

De Paepe, H. (2022). *Het Verhaal van Vlaanderen. De geschiedenis van de prehistorie tot nu*.

Durand, G. (1893). *The symbolism of churches and church ornaments: A Translation of the First Book of the Rationale Divinorum Officiorum*.

Ensie. (2019, June 13). *zijaltaren*. De Betekenis Volgens Historische Collectie Nederland. <https://www.ensie.nl/collectie-nederland/zijaltaren>

FARO. *Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed | FARO. Vlaams steunpunt voor cultureel erfgoed* vzw. (n.d.). <https://faro.be/faro-vlaams-steunpunt-voor-cultureel-erfgoed>

GJS. (2023, August 22). Bijna 1 op de 10 moet schoolreis laten schieten vanwege “te duur.” *Het Belang Van Limburg*.

Heiligen. (n.d.). Heiligen. <https://heiligen.net/>

Klooster der wilhelmieten. (n.d.). Inventaris Onroerend Erfgoed. <https://inventaris.onroerenderfgoed.be/erfgoedobjecten/17147>

Leene, A., & Markus, W. (2016). *Dogmatiek voor iedereen* (3rd ed.). Jes!

Leterme, C. (n.d.-a). *Het kerkgebouw*. Bijbel in 1000 Seconden. <https://bijbelin1000seconden.be/menu/tiki-index.php?page=Het%20kerkgebouw&pagenum=2#Kerken>

Leterme, C. (n.d.-b). *Sacrament van de Verzoening*. Bijbel in 1000 Seconden. https://bijbelin1000seconden.be/menu/tiki-index.php?page=Sacrament%20van%20de%20verzoening&pagenum=2#Schuld_en_zonde

Leterme, C. (n.d.-c). *Sacrament van de Zieken*. Bijbel in 1000 Seconden. https://bijbelin1000seconden.be/menu/tiki-index.php?page=Sacrament%20van%20de%20zieken&pagenum=2#SACRAMENT_VAN_DE_ZIEKEN_Ziekenzalving_

Maenhout, K. (2023, May 2). Forse stijging onbetaalde schoolfacturen legt armoede bloot. *De Standaard*.

Paternoster, T. (2021, March 18). “Beweeg meer en activeer je hersenen”. *Zo begin je aan bewegend leren*. Klasse. <https://www.klasse.be/257016/beweeg-meer-en-activeer-je-hersenen-zo-begin-je-aan-bewegend-leren/>

SINT-MARTINUSKERK. (n.d.). ErfgoedApp. <https://erfgoed.app/tourid/?id=2341>

Steenbergen, R. (2022). *Van idee tot podcast in 60 minuten*. Haystack.

Timmers, J. J. M. (1974). *Christelijke symboliek en iconografie*.

Uitvaart. (2022, February 2). Kerknet. <https://www.kerknet.be/pastorale-eenheid-zache%C3%BCs-zonhoven/informatie/uitvaart>

Van Driessche, R. (1861). *Annalen van de Oudheidkundige Kring van het Land van Waas.*

Van Hecke, L. (2023a). De leraar rooms-katholieke godsdienst en zijn of haar spirituele bron. *Collationes*, 53(4), 478.

Van Hecke, L. (2023b, March 11). *Toespraak van de bisschop van Gent: Mgr. Lode Van Hecke. Ontmoeting Met Theologiestudenten*, Gent, Belgium.

Vijt, A. J. (1872). *Kladboekje van Pastoor Vijt.*

Weemaes, R. (1979). *De Sint-Martinuskerk in het land van Beveren.*

Willems, R. (2001). *Vandaag is 't Sinte-Maarten.*

Willems, R. (2017, April). De obiits van de Sint-Martinuskerk in Beveren. *Het Land Van Beveren*, 2, 44–49.

Willems, R. (2023, June 28). *De Sint-Martinuskerk.* Interview, Beveren, Belgium.

Wilschut, A. H. J., Van Straaten, T., & Riessen, M. (2013). *Geschiedenisdidactiek: handboek voor de vakdocent.*

7 Bijlagen

Overzicht

1. Gantt-diagram
2. Verhalen audiovisuele rondleiding
3. Folder audiovisuele rondleiding + promotiemateriaal
4. Audiovisuele rondleiding webpagina Faro
5. Toets – en enquêtevragen
6. Toets – en enquêteresultaten
7. Mailverkeer
8. Sfeerbeelden

7.1 Bijlage 1: Gantt-diagram

Literatuurstudie																
Deelvraag	Onderzoeksactiviteiten	apr/23	mei/23	jun/23	jul/23	aug/23	sep/23	okt/23	nov/23	dec/23	jan/24	feb/24	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24
Deelvraag 1	Brainstorm	█	█	█												
	Bronnenonderzoek		█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█	█		
Lesmateriaal																
Onderzoeksactiviteiten		apr/23	mei/23	jun/23	jul/23	aug/23	sep/23	okt/23	nov/23	dec/23	jan/24	feb/24	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24
Creëren van materiaal													█	█		
Testen van materiaal														█	█	
Verzamelen																
Deelvraag	Onderzoeksactiviteiten	apr/23	mei/23	jun/23	jul/23	aug/23	sep/23	okt/23	nov/23	dec/23	jan/24	feb/24	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24
Deelvraag 2 Deelvraag 3 Deelvraag 4	Observatie														█	
	Toets papier														█	
	Toets online														█	
	Enquête														█	
Deelvraag 5	Enquête														█	
Analyseren																
Deelvraag	Onderzoeksactiviteiten	apr/23	mei/23	jun/23	jul/23	aug/23	sep/23	okt/23	nov/23	dec/23	jan/24	feb/24	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24
Deelvraag 6	Bronnenonderzoek														█	
	Observatie														█	
	Toets papier														█	
	Toets online														█	
	Enquête														█	
Deelvraag 7	Bronnenonderzoek														█	
	Observatie														█	
Rapporteren en presenteren																
Onderzoeksactiviteiten		apr/23	mei/23	jun/23	jul/23	aug/23	sep/23	okt/23	nov/23	dec/23	jan/24	feb/24	mrt/24	apr/24	mei/24	jun/24
Rapporteren															█	█
Presenteren																█

7.2 Bijlage 2: Verhalen audiovisuele rondleiding

7.2.1 Er was eens een kerk in Beveren – Robin Van Mieghem

Je staat te midden van het bruisende Beveren, een plek vol geschiedenis en mysterie. Terwijl de auto's rustig voorbij de Grote Markt en het gemeentehuis rijden, voel je de pulserende energie van het hedendaagse leven. Maar laat je niet misleiden door de alledaagse bedrijvigheid, want achter elke straathoek schuilt een verhaal dat wacht om ontdekt te worden. Sluit je ogen en laat je meevoeren naar een periode lang voor de herinneringen van onze tijd. Elk tijdperk heeft zijn stempel gedrukt op de grond waarop je nu staat.

Je staat naast de imposante Sint-Martinuskerk, een symbool van geloof, veerkracht en eeuwige hoop. Staande als een tijdloos monument, vertelt deze bouwkundige schat het verhaal van negen eeuwen evolutie.

Zie je niets vreemd aan de kerktoren? Kijk eens goed! Een wijs man vergeleek de Sint-Martinuskerk ooit met kabouter pinnenmuts. Eerst leek het een beledeling, achteraf kan ik hem geen ongelijk geven. Het dak van de toren lijkt wel groter te zijn dan de toren zelf. Is dit altijd al zo geweest? Om dat mysterie te onthullen neem ik jullie graag mee naar het jaar 1000.

Vanaf het jaar 1000 komt Beveren op de kaart. En deze laag van de geschiedenis is het fundament van de Sint-Martinuskerk dat in 3 fases zal oprijzen.

Even tussen ons, waarschijnlijk was er vóór de 'eerste fase' een periode waarin Beveren een houten kerkje had. In veel Waaslandse gemeenten werden eerst houten kerken gesticht, maar hoewel er geen bewijs is voor Beveren, wordt dit als 'waarschijnlijk' beschouwd.

We starten met de eerste fase. Rond 1130 kwam hier een romaanse kerk. Kijk voor je, welke hedendaagse delen van de kerk zijn volgens jou het oudst en dus romaans? Zoek naar halfronde boogramen en dikke muren. Ik geef je even tijd om te kijken. Merk je op dat er een deel van de kerk is dichtgemetseld met een licht andere steensoort? Als je goed kijkt zie je dat de toren uit twee niveaus bestaat. Deze niveaus zijn niet gelijk aan elkaar, dus ze zijn niet op hetzelfde moment gebouwd. In het onderste niveau waren ooit galmgaten. Je weet wel, een gat waar het geluid van de klokken naar buiten kan. De gaten werd vermoedelijk in de tweede fase gedicht na de verhoging van het dak. Vanaf 1200 verdween de romaanse bouwstijl geleidelijk aan om plaats te maken voor de gotiek. Het tweede niveau van de toren is grotendeels romaans, maar met enkele gotische elementen. Binnenin de kerk ondersteunen vier zware pijlers de toren. Ook de oude sacristie, die in het noorden, is van deze periode. Deze elementen zijn tot op de dag van vandaag bewaard gebleven.

In de tweede fase wordt er veel veranderd. Onder leiding van de heren van Beveren werd de Romaanse kerk in Beveren, met uitzondering van het bewaarde torenfragment, volledig afgebroken en vervangen door een gotische kerk. Waarom dit was weten we niet precies. Misschien was de romaanse kerk bouwvallig geworden. Werd hij verwoest? Was er een stijgende bevolkingsgroei of wouden ze streven naar een eigentijdse gotische kerk? Binnenin worden middenbeuk en de zijbeuken gescheiden door pillaren. Rond 1600 werden de beuken voorzien van stenen kruisribgewelven, waarbij materiaal van het vervallen kasteel van de heren

van Beveren, kasteel Singelberg, werd gebruikt. Ook werd het dak verhoogt, een tweede sacristie, die in het zuiden, toegevoegd, een hoge torenspits geplaatst, en nog veel meer.

Rond 1800 zitten we in de derde fase. Het Wilhelmietenklooster, een klooster waarvan de gebouwen nu worden gebruikt door de Sint-Maarten Bovenschool, was nog maar pas gesloten, of er ontstond een discussie over de resterende kloosterkerk. De stadhouder, burgemeester en schepenen wouden de kloosterkerk behouden als hulpkerk naast de Sint-Martinuskerk. De pastoor van Beveren vond dit maar niets, en wou een vergroting van de Sint-Martinuskerk. Eind 18de eeuw komen we in een woelige periode. Tijdens de Brabantse Omwenteling en de Franse Revolutie kwamen lokale besturen in lastige situaties terecht. Na deze perioden begonnen de kerkmeesters, leken die instaan voor het financieel beheer van de parochie, onmiddellijk met plannen voor de uitbreiding van de kerk. Rond 1840 werd de kerk uitgebreid met twee nieuwe beuken in neogotische stijl. In 1885 werd de marmeren vloer van het Wilhelmietenklooster overgebracht naar het hoogkoor van de Sint-Martinuskerk. De voorgevel van de kerk onderging haar laatste verandering in 1888 en in 1944 werd de kerk erkend als historisch monument.

Ga nu naar het marktplein en stap de kerk binnen via het portaal. Merk je op dat het portaal westelijk ligt? Deze plek waar de zon ondergaat symboliseert het einde der tijden. Laat je betoveren door de schatten die verborgen liggen achter haar eeuwenoude muren. De Sint-Martinuskerk is niet alleen een meesterwerk van architectuur, maar ook een levendig bewijs van geloof, veerkracht en aanpassingsvermogen door de eeuwen heen. Hier, waar generaties samenkomen in gebed en devotie tot God, voel je de echo's van het verleden weerklinken met de belofte van een veelbelovende toekomst.

7.2.2 Hoe kwam het christendom in Beveren? – Findus Oosterlinck

(we horen iemand die aan het roeien is. Sebastiaan zegt geïrriteerd...) Ik krijg deze boot haast niet onder controle. Dat peddelen begint zwaarder en zwaarder te worden, en we moeten nog wel een eind. Ik ben Sebastiaan, een eenvoudige jonge monnik die samen met Amandus, ook wel de 'apostel van Vlaanderen' genoemd, het christendom verspreid in opdracht van de Frankische koning.

Na de val van het West-Romeinse rijk in 476 veroverden Germaanse volkeren het grootste deel van het Romeinse Gallië. Één van die Germaanse volkeren waren de Franken. Zij stichtten het Frankische rijk, wat ongeveer overeen met Frankrijk, België en een klein stuk Nederland in jullie 21ste eeuw. De Frankische koning Clovis liet zich rond 506 dopen, waardoor er nu een christelijke koning aan de macht was. Een belangrijke taak van christelijke koningen is om hun volk te bekeren zodat ze controle hadden. Beveren was een randgebied in het Frankische rijk, een gebied waar de koning eigenlijk weinig aan te zeggen had. Hoe kan de koning deze bevolking beter onder de duim houden dan ze ook te laten bekeren tot dat christendom. Je kan iemand meer laten doen voor God dan voor een mens, goed gezien toch? Dus de koning stuurde ons naar deze streken. Missionarissen. Ik moet toegeven dat het niet makkelijk is om door het Waasland te reizen. Er zijn hier geen grote steden of dorpen zoals jullie die kennen. Neen, ik zie vooral veel moerassen en bossen die we per boot of te voet moeten doorkruisen om tot bij de

verschillende boerderijen te komen waar ten slotte maar weinig mensen wonen. En laat ons eerlijk zijn, die mensen laten zich niet zomaar doen, zoveel succes hebben we niet. Bij de vorige boerderij dacht ik dat mijn laatste uur geslagen was. Die Germaanse heidenen geloven in geesten en aanbidden bomen, je kan het zo gek niet bedenken. Probeer hen maar eens te overtuigen dat er maar 1 God is en dat Jezus Christus, de Zoon van God, kwam om de mensheid te redden van zonde en de uiteindelijke verlossing te brengen.

Al enkele jaren zijn we onderweg, zoals nu naar een volgende plek. We vertrokken op onze tocht vanuit ons stamklooster in Elnone. Amandus maakte vóór onze tocht een reis naar het graf van Sint-Martinus in Tours. Hij is volledig in de ban van Martinus! We stichtten een houten kerkje in Melsele. Of we ook in Beveren kwamen mag ik niet zeggen van Amandus, (wat fluisterend) maar tussen ons, het is geen toeval dat de kerk van Beveren Sint-Martinus als patroonheilige heeft natuurlijk.

7.2.3 De heren van Beveren – Christiane Jacqmotte

Wat zou je er van zeggen mocht er onder deze grafplaat een klein kistje zitten? Jaja, je hoort het goed, een klein kistje. De grafplaat waar je nu naar kijkt lag vroeger in het hoogkoor. Bij opgravingen vonden ze een klein kistje onder deze plaat. Wil je weten wat er in dit klein kistje zat? Dan vertel ik het verhaal van de heren van Beveren.

Mais, je vous demande pardon de tout cœur, je ne me suis pas encore présenté.

(denkt na en zegt stil bij zichzelf:)

Comment puis-je dire ceci en néerlandais ? Ah oui, ik heb me nog niet voorgesteld.

Anna De Croÿ is de naam, echtgenote van Karel van Arenberg, moeder van Filips IV van Arenberg, heer van Beveren. Filips is niet de eerste heer van Beveren hoor, dat was Diederik I Van Beveren.

Voor mijn verhaal moeten we terug naar de 9de eeuw. Karel de Grote, de koning van het Frankische rijk, vond het belangrijk om parochies op te richten. Iedereen was toen toch katholiek, dus die parochies werden gesticht om gebieden te voorzien van kerken en pastorale zorg. Dat was zo bij ons, hier in het bisdom Doornik.

Later, na Karel de Grote en zijn zoon Lodewijk de Vrome, kwam zijn kleinzoon, Karel de Kale, aan de macht. Hij gaf het graafschap Vlaanderen aan de lage edelman, Boudewijn I, omdat die met zijn dochter wou trouwen. L'amour est aveugle. Zo begonnen de graven van Vlaanderen. Maar die hadden ook zo hun problemen. Hoor je ze vechten? Het zijn de Noormannen, de Vikingen die hier kwamen plunderen. En hoewel de graaf van Vlaanderen zijn best deed om ons te beschermen, moesten ook lokale leiders helpen. Het werd stillaan duidelijk dat die lokale heren het gebied dat ze verdedigden als hun eigen terrein beschouwden. Noblesse oblige.

Rond 1120 kreeg de eerste heer van Beveren, Diederik I, controle over het Land van Waas, waaruit later het Land van Beveren voortkwam. Hij zag de kerk in Beveren die toen rond die periode werd gebouwd als zijn eigen bezit. Omdat hij toen Martinus als patroon had, was het

ook evident dat zijn bedehuis aan Martinus werd gewijd. Martinus wat nu eenmaal een populaire patroonheilige van de adel. Zo'n eigenkerk was vaak verbonden met een kasteel, in dit geval aan kasteel Singelberg. De kerk hing helemaal af van de eigenaar, van de priester tot hulp voor armen. Ook moesten de heren van Beveren dit allemaal bekostigen. Hoe ze dit betaalden? Door belastingen natuurlijk.

De St-Martinusparochie in Beveren had land aan de oostkant van de kerk en mocht tienden innen. Dit wil zeggen dat boeren 10% van hun oogst moesten afstaan als belasting. Die tiendrechten werden vrij vlug doorgegeven aan de bisschop van Doornik.

Uiteindelijk zal de titel van heer van Beveren terug naar de graven van Vlaanderen gaan. Door de eeuwen heen hadden de heren van Beveren te maken met oorlogen en opstanden. Maar dan, in 1449...

Filips de Goede, Graaf van Vlaanderen, Hertog van Bourgondië, oprichter van het gulden vlies en heer van Beveren, had op dat moment maar 1 officiële zoon, Karel De Stoute, die voor opvolging kon zorgen als graaf van Vlaanderen. Door de spanningen tussen Gent en Filips als graaf, gaf hij de heerlijkheid Beveren, dat strategisch zeer goed lag,

aan één van zijn 26 bastaardzonen, Cornelis van Bourgondië, beter bekend als de grote bastaard van Bourgondië. Kennen jullie dat in de 21ste eeuw een bastaardzoon? Een buitenechtelijk kind, een kind dat niet van zijn vrouw is, ma enfin ik moet er geen tekeningetje bij maken denk ik he. L'herbe est toujours plus verte chez le voisin.

Cornelis stierf kort daarna en het Land van Beveren ging dus over naar de tweede bastaardzoon in lijn, Antoon van Bourgondië. Antoon werd in ballingschap gezet omdat hij vocht tegen de Franse koning. De grote strijd tussen Frankrijk en Bourgondië. Hij werd toch heer van het land van Beveren, een aparte heerlijkheid benevens den Lande Van Waas (naast het land van waas, niet in het land van waas). Beveren was toen een aparte heerlijkheid met eigen maten, eigen rechtspraak, eigen gewichten. Antoon van Bourgondië zijn zoon, Filips van Bourgondië, was getrouwd met Anna van Borselen, een vrouw van Veere. Zo komt Beveren en Veere onder 1 heerschappij. Dit is de bastaardtak van Bourgondië. Een regelrechte schande kwam zo naar buiten. Ale, ik wil nu nie roddelen he.

Ze woonden zowel in kasteel Singelberg te Beveren als in kasteel Zandenburg in Veere. Filips van Bourgondië en Anna van Borselen krijgen een zoon, Adolf van Bourgondië, die getrouwd is met Anna van Glymes. Adolf van Bourgondië sterft op kasteel Singelberg. En nu komt het. Hij wou zowel begraven worden in Veere als in Beveren. Zijn lichaam ging naar Veere, maar als ik je zeg dat hij met zijn hart in Beveren was, wat denken jullie dat er in dat kleine kistje zat? Dit was normaal binnen adellijke families. Doen jullie dat nog steeds in de 21ste eeuw? Nee? Autres temps, autres mœurs hé.

Adolf en Anna hadden een zoon, Maximiliaan van Bourgondië, de schoonbroer van mijn vader. Maximiliaan sterft kinderloos. Zijn zus Jacoba krijgt de voogdij over Beveren.

Mais attends! Dat mocht helemaal niet. Beveren was een apanagedeel dus het gebied moest terug naar de graaf van Vlaanderen. Apanage wou zeggen dat het gebied in de Bourgondischë

familie mocht blijven tot het geen mannelijke erfgenamen meer heeft. En dat had Maximiliaan van Bourgondië niet. Dus Beveren moest terug naar dezelfde generatie van de gever.

De graaf van Vlaanderen vond Beveren maar een waardeloos randgebied. Natuurlijk wist Maximiliaan's vrouw, mijn tante, Louise de Croÿ, dat de gronden van Beveren gigantisch belangrijk waren. Dus mijn vader, Filips III de Croÿ, kocht Beveren. Daarna werd mijn broer Karel III van Croÿ heer van Beveren. En nu mijn zoon, Filips IV Van Arenberg. Het is daarom dat er op de kerk van Beveren geen haan, maar het wapenschild van onze familie, de familie Arenberg staat, de 3 mispelrozen.

7.2.4 Sint-Martinus – Richard Willems

In het hart van Beveren staat de Sint-Martinuskerk, gewijd aan een figuur die een belangrijke rol speelde in de geschiedenis: Sint-Maarten. Maar wie was deze man eigenlijk?

Martinus van Tours werd rond 316 geboren in Pannonia, een provincie in het Romeinse Rijk. In Pavia bracht hij zijn jeugd door en groeide hij op onder de bescherming van zijn vader, een Romeins militair. Het verhaal van zijn leven, vastgelegd in de 'Vita Martini' door Sulpicius Severus, onthult een leven vol avontuur en spirituele roeping.

Martinus ging net zoals zijn vader in het Romeinse leger. Ooit moest hij gaan vechten tegen de Alemannen. Hij trok in volle uitrusting te paard naar het slagveld. Hij verplaatste hem via grote heerbanen en reed zo de stad Amiens binnen. Aan de stadspoort kwam hij een arme, schaars geklede man tegen. Zonder aarzelen sneed hij zijn mantel in 2 en gaf een stuk aan de bedelaar. Je vraagt je misschien af waarom hij slechts 1 stuk weggaf? Het Romeinse uniform werd voor de helft betaald door de keizer, en voor de helft door de soldaat. Hij gaf dus enkel zijn deel weg om niet te stelen van de keizer. Hij geloofde in vrede en naastenliefde, en weigerde ooit iemand te doden. Dit maakte hem een vredesheilige.

De legende wil dat hij wou deserteren. Hij wou niet vechten tegen de Alemannen. Als hij deserteerde en dus wegliep uit het Romeinse leger zou hij zonder genade worden afgemaakt. Hij stapte naar zijn legeraanvoerder en stelde voor zonder wapens, helemaal vooraan in het leger op de Alemannen af te stappen. Als hij die dag zou overleven mocht hij uit het leger en werd hij monnik. Stierf hij, dan was hij toch gestorven voor het rijk. Zo heeft de keizer wat de keizer toekomt en God wat God toekomt. Op die befaamde ochtend trokken alle troepen ten strijde, Martinus zoals gezegd zonder wapens op kop. Ze wachtten op de Alemannen. Maar de vijand kwam niet opdagen, een mirakel! Hij mocht uit het leger. Na zijn militaire dienst trok Martinus zich terug als kluizenaar op het eilandje Gallinaria, maar voelde al snel een diepere roeping om het christendom te verspreiden. Hij stichtte kloosters en kloostergemeenschappen in Frankrijk, waar hij zich inzette voor de strijd tegen het opkomende arianisme, een godsdienstige stroming die de goddelijkheid van Jezus in twijfel trok.

Uiteindelijk werd Martinus gevraagd om bisschop van Tours te worden, een rol die hij aanvankelijk bescheiden weigerde. Hij vond zichzelf te nederig, te volks. Hij zag er echter zo tegenop dat hij zich in een ganzenhok verstopte voor de bevolking die hem als bisschop wou. De ganzen verraadden hem. Martinus stemde hij toe en vervulde hij zijn taken met toewijding

en nederigheid. Zijn missie bracht hem door heel Frankrijk, waar hij het geloof verspreidde en conflicten tussen lokale geestelijken oploste. Hij reisde en verspreed ideeën. Ondertussen gingen volgelingen zijn ideeën ook verspreiden.

Hij stierf rond 397 in Candes. Een stad stroomafwaarts, een 60 km van Tours, nog verder dan Beveren-Brussel. Omdat hij razend populair was, woude de inwoners van Candes Martinus begraven op de plek waar hij gestorven is. Daar waren de inwoners van Tours niet gelukkig mee. Ze gingen hem stelen in de nacht, op boot naar Tours. Hij is dus niet gestorven, maar begraven op 11 november. Waar de boot voorbij voer begonnen de bomen te bloeien, een echt Sint-Maartens zomertje.

Na zijn dood namen velen hem als patroonheilige aan: de soldaten, de ruiters, de adel,... De Merovingen, een Franken dynastie, bewaarde het andere stuk van zijn mantel, de 'cappa'. Die 'cappa' bewaarde ze in een 'capel' en werd bewaakt door een 'capelanus'. Nu weet je ineens waar een kapel vandaan komt. Het was de bewaarplaats van Martinus' mantel. Martinus is sindsdien overal: in kerken, kapellen, kloosters, scholen, verenigingen, wijn, gebak

In de Sint-Martinuskerk van Beveren vinden we een prachtig kunstwerk dat de legende van Sint-Maarten tot leven brengt: de Sint-Martinus-beeldengroep. Dit houten beeld uit de 17e eeuw toont Sint-Maarten te paard, terwijl hij zijn mantel deelt met een bedelaar bij de stadspoort van Amiens. Ook zit hij in een sluitsteen van de gewelven in het koor. Het is een ontroerend symbool van naastenliefde en barmhartigheid, en een herinnering aan de diepe spirituele erfenis van Sint-Maarten die voortleeft in de harten van gelovigen over de hele wereld.

7.2.5 Kerktoren – Lenka Van Mieghem

(de klok slaat 10 uur)

Oh, is het al zo laat? Wat een geluk dat die klok me dagelijks vertelt hoe laat het is. Ik ben Monique Vandenberg, pas begonnen als kantoormedewerkster op het gemeentehuis in Beveren. Ik wil absoluut niet te laat komen, dus ik moet me dringend klaarmaken. Ik woon in de kasteeldreef, dicht bij de kerk. Je weet wel, die kerk met die hoge torenspits. Alsof hij met uitgestrekte vinger naar God in de hemel wijst. Ik vind hem zo speciaal. Helemaal bovenaan zie je het prachtig gouden kruis. De verticale balk voor het hemelse, de horizontale balk voor het aardse en het kruispunt van deze balken voor de relatie tussen mens en God.

In de toren zitten 4 klokken. Het pispotje vind ik de leukste klok, die klinkt zo hoog en vrolijk. Gelukkig krijg ik hem veel te horen, telkens wanneer er een doopsel is. De Onze Lieve Vrouweklok en de Sint-Annaklok hoor ik liever niet te veel luiden. Die luiden bij een begrafenis. Neenee, liever niet. Gooi daar dan nog de Sint-Martinusklok bij en ik word weer gelukkiger. Dan is het een huwelijk. Of nog beter, een hoogdag. Dan hoef ik niet te werken. (gniffelt) Jha elke klok heeft een naam. Das ietske vanuit de 18de eeuw ofzoiets. Sorry dat ik zo veel over de klokken praat. Buiten het pispotje heb ik elke klok in de toren weten hangen. Tijdens de oorlog hadden de Duitsers de klokken meegenomen, enkel de kleinste lieten ze hangen. Van het koper en tin in de klokken maakten ze wapens. Van een voorwerp om op te roepen tot geloof en gebed tot een voorwerp dat mensen kapot knalt. De lafaards. Maar nu zijn de klokken terug, gelukkig.

Zie de vogeltjes rond de kerktoren dwarrelen. Ik heb van mijn collega Rita horen zeggen dat de toren van vóór 1650 zou zijn. Hij heeft sindsdien al veel restauraties achter de rug. Dat moet wel. Mijn grootvader vertelde toen ik jong was telkens het verhaal van de 17de maart. Op 17 maart 1751 donderde, bliksemde, waaide en hagelde het zo krachtige dat het het kruis van de toren viel. Zo'n 63 meter hoog! Een gebeurtenis die in het dorp een grote indruk achterliet. Trouwens, is het je al opgevallen dat er op de toren geen haan staat zoals op de meeste kerken? Wij hebben het wapenschild van de familie Arenberg, de 3 mispelrozen. De Hertogen van Arenberg waren in de 17de en 18de eeuw heer van Beveren. Ik heb toch liever een haan. Hanen wekken je bij het zien van licht. Zoals de kerk ons wekt om het licht, Jezus, te zien in gebed.

(De klok begint te luiden)

De Sint-Annaklok? Nu moet ik echt gaan. Straks ben ik echt te laat voor de mis. Fijne zondag!

7.2.6 Obiits – Christiane Jacqmotte

Ssssst, tis begonnen. Hoor hem bezig, hoe durft hij me zo in de hemel in prijzen. Ik heb hem sinds 2 jaar niet meer gezien. We konden elkaar niet horen, zien of ruiken. Ik moest hem niet, en hij mij niet. Ik was helemaal niet vriendelijk tegen hem, hij maakt mij zijn hartsvriendin, dat hij de waarheid spreekt. "De mortuis nil nisi bonum" over de doden niets dan goeds. God, wie we daar hebben? Zie hem zitten met zijn handen gevouwen en zijn ogen gesloten. Ik heb meermaals de ziekenzalving gehad en nooit is hij mij komen bezoeken. En al helemaal niet na mijn laatste sacramenten. Alsof ze schrik hadden van mij. Het heeft me dan toch goed gedaan. Een laatste keer biechten om mijn hart te luchten, de laatste keer de communie om verbonden te zijn met het lichaam van Christus, en een laatste keer ziekenzalving om me te sterken. Zo kon God me bijstaan door de dood heen. Ik voelde me niet alleen lichamelijk, maar ook geestelijk ziek. Alle familie dat hier nu zit en ik nooit gezien heb toen ik nog leefde, een schande. Ik word er weer niet goed van.

Zo'n vijfendertig jaar geleden, in 1849 kon je je nog laten begraven op de Kerckwijk hier rond de kerk. Dit kerkhof was een plek waar doden en levenden samenkwamen. Er staan hier mooie bomen aan het zuiden van de kerk. Het enige overblijfsel dat jullie kennen van dit kerkhof is de Calvarieberg. Een barok metalen beeld van de gekruisigde Christus boven een "vagevuur-groep" aan de oostgevel van de kerk. Dertig jaar geleden, in 1854 kwam aan de zuidkant van de kerk een mooi Lieve-Vrouwebeeld. Ik zag dat beeld graag. Het gaf me veel hoop en steun. Jullie zullen rond de kerk geen beeld meer kunnen vinden. Toch kan je het bewonderen recht tegenover de kapel van Gaverland.

Nu mag mijn lichaam hier niet meer liggen. Er is een nieuwe begraafplaats gemaakt, op de plek waar jullie het moderne gemeentehuis van Beveren zien staan.

Tot 1713 konden mensen met enige status zoals ik binnen de kerk begraven worden, vaak zelfs met meerdere overledenen boven elkaar in één graf, zolang ze maar in een kerk lagen. Dat is nu niet meer van deze tijd. Stel je voor, een lichaam in ontbinding, in een niet geurdichte kist onder een kerkvloer. Ooit al afgevraagd waar de uitdrukking stinkend rijk vandaan komt?

Deze gewoonte werd stopgezet en mocht er niet langer binnen de kerk worden begraven. Zie je mijn kist daar staan? Zie je dan ook dat groot wapenschild in de vorm van een ruit? Mijn lichaam ligt misschien niet in de kerk, maar mijn wapenschild moet dan wel sowieso aanwezig zijn. Dit noemen ze een obiit, ook bekend als wapen- of rouwborden, het zijn zoals je kunt zien herdenkingsplaten met het Latijnse woord "obiit" (overleden) en een sterfdatum. In jouw tijd hangen waarschijnlijk meer obiits dan dat ik ooit gekend heb.

Doen jullie dit nog? Hoe ziet jullie wapenschild eruit? Dat zijn vragen dat ik nooit zal beantwoord weten.

7.2.7 Preekstoel – Anita Morjaen

(Interviewer zegt: “woensdag 27 mei, 1987. Interview met mevrouw Adrienne Balliauw voor Het Vrije Waasland take 1. Zo mevrouw, we kunnen eraan beginnen. Wat is er precies gebeurd maandag?”)

Het was een gewone dag als anders. Zo begon hij toch. Elke maandag kuis ik met een aantal andere vrouwen de kerk rond 13u. Ik was die 25 mei een 10 minuutjes vroeger dan anders. Ik ging al wat kuisgrief nemen en ... (we horen een krak) ik hoorde een luide ‘krak’, alsof een stuk hout werd afgebroken. Ik was zo geschrokken dat ik alles ter plekke liet vallen om te gaan kijken. Ik zag een man. “Meneer?” zei ik. Plots zag ik dat hij het Markusbeeld uit de preekstoel in zijn handen had. “Wat heeft u gedaan?” vroeg ik paniekerig. Ik was zo geschrokken. “Ik heb de opdracht gekregen om dit beeld te restaureren” zei hij. Ik zag aan zijn gezicht dat hij loog. Liegen...stelen, en dat in het huis van God. Ik liep naar buiten om hulp te gaan halen, ik riep en riep, maar hij vluchtte weg richting de rijksweg met het beeld in een zak. 1 jonge vrouw liep op de markt, zo verlaten heb ik het nog nooit geweten. Ik liep naar de dekenij om Z.E.H. deken Verwilt, eerwaarde Buysse en eerwaarde Vernimmen te waarschuwen. Wat een geluk dat ik op tijd ging kijken, of hij had de 3 andere evangelisten ook nog meegenomen. Wie doet nu zoiets. Een preekstoel van bijna 400 jaar oud!

(interviewer zegt: “Buiten de schoonheid van de preekstoel, mevrouw. Is er al een schatting hoeveel frank de schade is?”)

Eerst en vooral doet het er niet toe, stelen doe je niet. En zeker niet in het huis van God. De beelden zijn uniek. Wat wil je voor een preekstoel uit 1623? 1 beeldje uit de preekstoel is minstens honderdduizend Belgische frank waard. Daar moet mijn man 3 maanden voor werken he!

(interviewer zegt: “Maar het is niet de eerste keer dat er iets wordt gestolen uit de kerk?”)

Nee, 20 jaar geleden, in 1967 is de Crucifix gestolen van de preekstoel.

(interviewer zegt: “Neem me niet kwalijk, wat is een crucifix? Ik ben niet gelovig dus ik ben niet echt thuis in een kerk”)

Een crucifix is een kruisbeeld met het lichaam van Christus eraan. Een kruisbeeld is zonder corpus, zonder lichaam, een crucifix is met het Christusfiguur.

(interviewer zegt: “Nog een laatste vraag, betekent de preekstoel voor u?”)

Wat de preekstoel voor mij betekent? Goh, in de eerste plaats een verhoog zodat de deken of pastoor kon preken, om ons de betekenis van het evangelie uit te leggen. Ik weet nog als kind dat deken Sturm hier soms heel heftig te keer ging. Hij leunde dan over de wanden van de preekstoel en riep dan tegen de zondaars onder ons. Zoals het vrouwelijk bloot, daar had hij het niet voor. Onze stoelen daverde vaak van zijn luide stem, en in die tijd nog zonder micro he! Het dakje boven de preekstoel zorgde er wel voor dat de klanken onze richting uitgingen. Wij hadden vaak schrik van hem, maar als je hem gewoon tegenkwam viel hij best mee. Ik vroeg hem ooit waar die duif voor stond onder het dakje. ‘Dat is God, die me inspireert tijdens het preken’ zei hij. Zijn soutane rook steeds naar sigarenrook, ik rook dat graag.

(interviewer zegt: “bedankt voor de toelichting. Ik bedoelde eigenlijk welk deel van de preekstoel u het mooiste vindt?”)

De adelaars heb ik altijd wel mooi gevonden. Ze stellen Christus en zijn vermogen voor om hoog te vliegen en recht in de zon te kijken.

(interviewer zegt: “En die mooie trap?”)

Dan vind ik de kuip mooier. De trap is pas achteraf bijgezet. Aan de ene kant staan Franciscus van Assisi en de heilige Clara, en aan de andere kant Maria en Jozef. Tussen deze 2 trapopeningen staan twee kleine houten beeldjes van de heilige Amandus en de heilige Eligius.

(interviewer zegt: “Wilt u graag nog iets toevoegen voor we afsluiten?”)

Het is een dag om snel te vergeten. Hopelijk zorgen ze snel voor een ander Marcusbeeld, al zal deze nooit meer hetzelfde zijn.

7.2.8 Biechtstoelen – Lenka Van Mieghem

(We horen een stofzuiger. De stofzuiger wordt afgezet)

Gooh, hier zou ik eens graag inzitten se. En nog het liefst op de plek van de biechtvader, daar in het midden. Zo kom ik nu en dan nog eens iets te weten. Gooh das nie schoon van mij, mondje dicht he. Meneer pastoor moest het weten. Ik ben Marleen, de schoonmaakster van de kerk.

Tis mijn favoriete object in de kerk. Het doet eigenlijk dezelfde job dan ik, poetsen... Ik poets stof weg en in de biechtstoel worden je foutjes weggepoetst. Mijn moeder gaat hier soms nog eens biechten. Ze knielt hier op deze plek, vertelt waar ze mee zit, en de priester spreekt vervolgens Gods vergeving uit. Ze wordt eigenlijk niet echt met de vinger gewezen hoor, tis meer wat ze misschien anders kan aanpakken volgens de wil van God. Eigenlijk eens ventileren, reflecteren en eens alles op een rijtje zetten. Ik doe dat eigenlijk niet zo veel. Ik ga af en toe wel eens naar biechtvieringen. Daar reflecteer je samen met de gehele gemeenschap over je fouten in je leven.

Deze 17-eeuwse barokke biechtstoel, vind ik de mooiste. Samen met de biechtstoel aan de overkant is deze de oudste. Pure barok, dat zie je aan die gedraaide zuiltjes. Ook de haan vind ik fantastisch. Zie je hem? Aan de voet van het grote beeld van de heilige apostel Petrus? De haan kraaide 2x wanneer Petrus Jezus verloochende, hij ontkende dat hij in Jezus' gezelschap was.

Het andere beeld is Maria Magdalena, de hartsvriendin van Jezus. Tegen de wand van deze biechtstoel zie je de Goede Herder, koning David en de verloren zoon in medaillon.

Zal ik je eens een geheim vertellen? Iets wat bijna niemand opmerkt? Kijk eens naar de biechtstoel aan de overkant? Die helemaal vooraan aan de zuidkant van de kerk. Dat is het spiegelbeeld van deze biechtstoel. Daar staan Petrus en Maria Magdalena in medaillon en koning David en de verloren zoon in beelden. Straf he.

Ale, ik ga eens wat verder doen he! Salut!

7.2.9 De kruisweg – Flor De Meulenaer

Ik schat 19de eeuw? Laat ons eens gokken... 1850? Uit 1858? Dan zat ik er niet ver naast! De kruisweg, dat is waar ik nu naar kijk. Ik ben Elise Verbruggen, student vrije kunsten, aangenaam. Jha, ik bezoek in mijn vrije tijd kerken hier en daar. Ik hoorde van een medestudent dat hier een kruisweg zou hangen van Eugeen Van Maldeghem, directeur van de Brugse Academie in de 19de eeuw. Hij werd blijkbaar geschonken door graaf Karel de Brouchoven de Bergeyck rond 1870. Daar moest ik wel naar komen kijken. Ik zit nog best veel in kerken zoals deze. Daar vind je veel kunst, prachtige schilderijen. Niets is zo sterk als een expressie van de diepgewortelde liefde van katholieken voor God. In zowat elke kerk vind je sinds de 15e eeuw een reeks van veertien beelden of schilderijen die op elkaar lijken en samen een verhaal vertellen. Dat is de kruisweg. En deze vind ik best mooi. Misschien eerder gewelddadig dan godsdienstig, maar overdreven is het zeker niet. Nee, ik vind hem mooi. Elk schilderij is een 'statie', een soort haltplaats. Het laat ons eens nadenken over geloof.

Het zijn niet de enige schilderijtjes in de kerk. In de middenbeuk hangen er 6 schilderijtjes aan de pilaren. Ze gaan over het leven van de stichter van de Wilhelmiëten. Wat er speciaal is aan deze schilderijtjes is dat ze geschilderd zijn op hout, op doek en op koper. Wie ze geschilderd heeft weet niemand zeker. Ik heb wel horen zeggen dat Adriaan de Munck, die in de late 17e eeuw in het klooster van de Wilhelmiëten verbleef en zijn verblijf betaalde met schilderijen, misschien de kunstenaar zou kunnen zijn. Het schilderijtje boven het Broederschapsbord van St-Martinus en Blasius is ook van hem. Lijkt het niet verdacht veel op deze schilderijtjes? Dat antwoord laat ik aan jou over!

7.2.10 Het centrum van de kerk – Findus Oosterlinck

(tegen zichzelf) Hmmm, we zullen er maar eens aan beginnen. (vertellend) Het is net paaswake geweest en nu moet ik ervoor zorgen dat alles weer spik en span ligt, als koster wordt dat verwacht van mij.

(dromerig) Het was een speciale avond, het licht van de kaarsen verlichtten de donkere hoeken. Meneer pastoor zegende en wijde de paaskaars met het nieuwe jaartal: 1960. (vertellend) Bij jullie zal er wel een ander jaartal opstaan. (dromerig) Jha, de kaars met de alfa en omega, de

eerste en laatste Griekse letter. Deze kaars vormt het licht dat ons herinnert aan de verrijzenis van Jezus en de komst van de Heilige Geest.

(ziet plots een hostie liggen op de grond, EEN RAMP!!) Ohnee, tis nie waar. Dit moet ik oplossen. Er ligt een geconsacreerde hostie op de grond. Met de communie, wanneer de gelovigen naar voor kwamen om geknield te heilige hostie te ontvangen, zal de pastoor per ongeluk een hostie laten vallen hebben. Het is ook niet eenvoudig om de hostie zo perfect op de tong te leggen. En tis hier zo een donkere hoek.

Het lichaam van Christus, op de grond... Ik mag die niet oprapen he, een gewijde hostie raak je nu eenmaal niet aan, dat mag enkel een priester. Ik ga dit oplossen. Gelukkig heb ik steeds een borsteltje achter de hand. We vegen die hostie gewoon in het putje achter de communiebank, en klaar is kees. Tegeltje erop, en niemand heeft iets gezien. Ik moet dit straks wel nog even melden aan deken Sturm.

(ziet het prachtige altaar) En hier, het altaar, het middelpunt van de kerk, waar alle kerkstoelen naar gericht zijn. Wij hebben pas een nieuw eikenhouten altaar voor het gouden priesterjubileum van deken Leopold Sturm. Een jaar geleden stond de priester nog aan het hoofdaltaar met z'n rug naar ons. Het altaar dat ik zie is niet het altaar dat jullie zien. Jullie altaar is van 2004 en heeft twaalf lichtjes rondom zich, zo zijn de twaalf apostelen er symbolisch bij wanneer de priester brood en wijn consecreert. Je weet wel, brood en wijn worden veranderd in het Lichaam en Bloed van Jezus Christus. Mijn kleinzoon vroeg me onlangs wat de steen met de vijf kruisjes voor het altaar betekende. Ik vertelde hem over deze altaarsteen. De vijf kruisjes die verwijzen naar de vijf wonden van Jezus. Hieronder zit een relikwie, een stukje been of kledingstof van een heilige. Zo, ik ga even naar het altaar van de Heilige Martinus en Blasius, de hosties in het tabernakel gaan zetten. Tot snel!

7.2.11 De Heilige Familie & zijaltaren – Ruth Rogiers

Verwoest. Helemaal verwoest is de Sint-Jacobskapel van mijn familie in de Boechoutse velden. Het enige wat we kunnen doen is de kapel weer heropbouwen. Dit keer zal hij worden gewijd aan de Heilige Familie. Ik ben Juffrouw Geneviève van Male de Ghorain en dit is mijn verhaal. Het beeld van de 18de eeuwse Heilige Familie dat jullie vandaag zien in de Sint-Martinuskerk werd speciaal gemaakt voor de kapel van mijn familie in Boechout door Walter Pompe. Meer dan 200 jaar werd het trouw vereerd door generaties gelovigen. Op die ene noodlottige dag in '75, werd het beeld gestolen. Gelukkig werd het beeld teruggevonden, in Nederland. Ik als rechtmatige erfgenaam kreeg het beeld na een lange strijd terug. Het was zwaar beschadigd door de dieven, en door de tand des tijds. Ik schonk het beeld aan de Sint-Martinuskerk, met de hoop dat het daar veilig zou zijn en vereerd zou worden zoals het verdiende. Na een lange en dure restauratie door het Koninklijk Instituut voor Kunstpatrimonium te Brussel werd het beeld hersteld in zijn oorspronkelijke glorie.

En zo staat vandaag de Heilige Familie, in al haar pracht, in de Sint-Martinuskerk van Beveren. Tussen deze prachtige neogotische zijaltaren. Die staan er al een tijdje langer. Al vanaf de 14e en 15e eeuw kent deze kerk zijaltaren. Herken je de vrouw op het altaar, links naast de Heilige

Familie? Dat is Maria, Onze-Lieve-Vrouw. Haar altaar is samen met dat van de Sint-Jozef, het meest zuidelijke altaar, gebouwd in 1839. Herken je het altaar rechts van de Heilige familie? Dat is het Heilig Hart, het derde altaar. In het 4de zijaltaar, gewijd aan de Heilige Martinus en Blasius, zit het nieuw tabernakel. Het woord "tabernakel" is afkomstig van het Latijnse woord voor "tent". Als dit tabernakel opent, zie je de doeken die aan de binnen- en buitenkant hangen. Het tabernakel is een brandveilig afgesloten kast waarin de geconsacreerde, gewijde hosties worden bewaard in cibories, een soort kelken. Het wijst op de aanwezigheid van Jezus. In de buurt van een tabernakel brandt altijd een godslamp, een vaas van rood glas met een wick van bijenwas of plantaardige olie.

7.2.12 Doopkapel – Ruth Rogiers

(Pispotje luidt)

Dit zijn nu eens momenten waar ik echt van kan genieten. Het was een bijzondere ochtend, net als elke keer dat ik de doopkapel betreed. Er is een kindje gedoopt. De zon scheen door de glas-in-loodramen en zorgde voor een warme gloed in de kerk. Het palmhouten crucifix, dat bijna 300 jaar onze kapel siert, leek bijna te glimlachen in het zachte licht.

Ik liep langzaam naar de doopvont, mijn handen glijdend over het gladde oppervlak van het marmer. Het voelde koel aan onder mijn aanraking, als een herinnering aan de eeuwigheid van ons geloof. De geschiedenis van dit vat is doordrenkt met verhalen, van generaties die hier zijn gekomen om hun leven te verbinden met dat van Christus.

Terwijl ik daar stond, en de pastoor het kindje doopte met water en zalfde met chrisma, kwamen herinneringen aan de vele doopvieringen die ik heb bijgewoond naar boven. Ik herinner me vooral de gelukkige lach van ouders die hun pasgeboren kindjes zo fier als een gieter tonen aan de hele wereld, vervuld van hoop en liefde voor de toekomst. Ik herinner me de vredigheid op het gezicht van ouders die ervoor kozen om hun leven te wijden aan Jezus, gedoopt worden in hetzelfde water dat al eeuwenlang verlossing brengt.

Dopen is voor mij meer dan alleen een ritueel; het is een heilige reis, een moment van diepe verbondenheid met de gemeenschap en met God. Het water van de doop, gezegend tijdens de paasnacht, staat voor zuivering en vernieuwing, terwijl de zalving met chrisma ons herinnert aan de kracht van de Heilige Geest die door ons stroomt.

Terwijl ik staaarde naar het water in de doopvont, voelde ik de aanwezigheid van God om me heen, een geruststellend gevoel van liefde en genade dat me inspireerde en versterkte. Ik weet dat elke doopviering een nieuw hoofdstuk schrijft in het verhaal van ons geloof, een verhaal dat generaties lang voortleeft en ons allen zou verbinden in onze zoektocht naar geloof.

Met een glimlach op mijn gezicht keer ik terug naar de wereld buiten de kapel, dankbaar voor de kracht van het sacrament van de doop en voor de verbinding tussen ons als geloofsgemeenschap. Moge het doopwater ons vernieuwen en verfrissen, en ons begeleiden op ons pad van geloof, van doop tot doop, door het leven heen.

7.2.13 Broederschapsborden – Z.E.H. Patrick De Baets

Kijk daar eens, aan de ingang van het priesterkoor, die eikenhouten naamtafels. Die hebben heel wat verhalen te vertellen. Aan de rechterkant zie je bovenaan het bord de heilige Barbara. Aan de linkerzijde, Sint-Martinus en Sint-Blasius.

Die tafels dienden niet alleen als ledenlijsten voor oude broedersschappen, zoals die van St-Martinus en St-Blasius, maar vertellen ook over een tijd waarin zorg voor elkaar centraal stond. Onze broederschap was toegewijd aan het verzorgen van de zieken in ons dorp. Als iemand ziek werd, waren we er meteen bij. We vergezelden het Allerheiligste met fakkels en vaandels van het huis van de zieke naar de kerk en terug. Dat ritueel bracht ons niet alleen dicht bij het Heilig Sacrament, maar leverde ook speciale aflaten op van de kerkelijke machten.

Bisschop Triest benadrukte in 1653 hoe belangrijk het was om gelovigen bewust te maken van de begeleiding van het Heilig Sacrament waarbij men de geconsacreerde hostie naar de zieken thuisbrengt. Zie je het schilderijtje boven het linkse bord? Dit zijn onze leden terwijl ze de communie begeleiden naar een zieke. En op de achtergrond, de St-Martinuskerk.

7.2.14 Heiligen – Robin Van Mieghem

Een slecht rapport? Problemen op school? Dan moet je bij de heilige Aloïsius zijn! De patroonheilige van de studenten. Iets kwijt, dan is de heilige Antonius van Padua uw man. Je vindt hem hier in de kerk met franciscaans habijt met het kind Jezus op zijn arm. Heb je tandpijn en moet je naar de tandarts, dan zoek je best het beeld van Heilige Apollonia met de nijptang en lelietak. De heilige Franciscus van Assisi is patroon van de franciscanen, de armen en de sociale arbeid.

Een beeld met heel wat achtergrond is de Heilige Barbara. Ze wordt vereerd als patrones van de bergbouwers en tunnelgravers vanwege de legende waarin enkele rotsblokken een berg vormden rond haar ter beschermen tegen haar vader, die haar wilde uithuwelijken. Daarnaast is ze ook de beschermheilige van de brandweer en andere beroepen die verband houden met vuur en levensgevaarlijke situaties nadat haar vader werd getroffen door een bliksemschicht. Je stapt best naar de heilige Rita als slachtoffer van een mishandeling of bij huwelijksproblemen. Ze wordt ook vaak gekoppeld aan de hopeloze gevallen, maar hoor ik minder graag zeggen.

Je vraagt je misschien af hoe dat toch komt dat er zo veel heiligen in een kerk staan. Je mag toch geen beelden vereren? Hiervoor moeten we een sprong in de tijd maken. Toen figuren zoals Amandus de mensen probeerden te bekeren was dit een hele opgave. De volkeren in onze streken geloofden in het heidendom met verschillende goden en materiële zaken zoals beelden en bomen die ze aanbaden. Hoe bekeer je nu iemand het best naar een andere godsdienst? In eerste instantie probeerden missionarissen deze praktijken te verbieden, maar al snel draaide dit uit op weerstand. De christenen pasten hun aanpak aan door sommige heidense praktijken om te buigen of te accepteren. Ze goten er figuurlijk een christelijk sausje over. Jaja, het was verboden om dieren te offeren, of om een beeld te aanbidden, maar het voorbeeld van een heilige mochten ze volgen. Zij waren eigenlijk voorbeeldige christenen. Nu hadden de heidenen hun beelden om naartoe te gaan bij problemen.

7.2.15 Hoogkoor & sacristie – Myrthe Van Steenlandt

Ik weet het nog goed, de eerste keer dat ik de sacristie binnenkwam. Het was een speciale plek. Ik rook de geur van wierook, gewijd aan de voorbereiding van de eucharistieviering. Het voelde als een eer om daar te zijn, tussen de gewaden en voorwerpen die ons dichterbij het goddelijke brengen.

De ramen van de sacristie zijn beveiligd met traliewerk, een herinnering aan de kostbaarheid van wat binnen ligt. Door die deur stappen we de kerk binnen, de bel klinkt om het begin van de viering aan te kondigen. Het is alsof de klank van die bel ons herinnert dat iets groots staat te gebeuren.

En dan, het hoofdaltaar van de St-Martinuskerk, een meesterwerk van barokke pracht. Het altaar, opgebouwd uit marmer in rood, wit en zwart, staat daar als een symbool van devotie en verering. Engelen flankeren het altaar, terwijl het borstbeeld van de patroonheilige, bisschop Martinus van Tours, trots in de schelpnis rust. Boven dit alles staat een zwart-wit marmeren kruisbeeld, een herinnering aan het offer dat voor ons werd gebracht.

In de loop der eeuwen werden tabernakels toegevoegd, schilderijen opgehangen, en beelden gebeeldhouwd. Elk element vertelt zijn eigen verhaal. Het 17de -eeuwse schilderij van de Marteldood van St-Sebastiaan hangt tussen de obiist. Herken je dit schilderij? Het is een kopie van een werk in de kerk van Haasdonk.

In het hoogkoor komen de patroonheilige van deze kerk, de sabbat en het geloof tezamen. Boven je spant aan het einde van elk gewelf een gebeeldhouwde sluitsteen. Sint-Martinus die de arme man bijstaat als patroonheilige van deze kerk, een man met een boek en bel als oproep tot de sabbat en een man met boek en kruis wat staat voor het geloof.

Het is een eer om hier te mogen dienen, tussen al die pracht en geschiedenis. Elke keer als ik via de sacristie de kerk binnenga, voelt het alsof ik deel uitmaak van iets groters, iets eeuwigs. En ik weet dat mijn rol als misdienaar, hoe klein ook, een belangrijk onderdeel is van dat grotere geheel.

7.2.16 Een woelige periode – Siel De Meulenaer

(nors) Ah, je wilt dus weten welke miserie zich hier heeft afgespeeld? Als Chronos ben ik vaak getuige geweest van de littekens die het verleden heeft achtergelaten op onze geliefde kerk.

Oorlog, plunderingen en vieze politieke spelletjes hebben hun tol geëist. Mijn maag draait er nog van. Zeker van die Tachtigjarige Oorlog, een lang conflict tussen het protestantse Nederland en het katholieke Spanje. De Spaanse troepen brachten tijdens de Spaanse Furie in 1576 plunderingen en vernielingen met zich mee. Het Twaalfjarig Bestand bracht slechts een tijdelijke rust, voordat nieuwe aanvallen opnieuw ravage veroorzaakten.

Er ging veel kostbare kerkschatten verloren. Kelken, kapellen, orgels - allemaal verdwenen. Zelfs wanneer er geen oorlog was, bleven politieke en religieuze spanningen de kerk en haar schatten bedreigen.

Het Concilie van Trente, een katholieke hervorming na de protestantse reformatie, bracht nieuwe nadruk op de Eucharistie en de biecht, en met de opkomst van de barokstijl werden nieuwe altaren en kunstwerken gemaakt. Maar zelfs deze prachtige toevoegingen konden de uitdagingen van het verleden niet volledig tegenhouden.

Tijdens een opstand in de 18e eeuw in de Zuidelijke Nederlanden, wat men de Brabantse Omwenteling noemt en de Franse Revolutie werd onze kerk zelfs omgevormd tot een "tempel van de wet", een symbool van de veranderende tijden en de onderdrukking van godsdienstige praktijken. Er mochten geen missen meer gehouden worden. Het was een periode van illegale vieringen en angst voor vervolging. Maar de pastoor deed in het geheim verder, maar ssssssst, mondje dicht he.

Zelfs in de donkerste dagen waren er momenten van hoop. Na de Franse Revolutie herstelde alles weer en werd de kerk vergroot, er begonnen renovaties en restauraties aan onze kerk. Sinds 1888 hebben we ons geliefde gebouw gekoesterd. In 1944 werd de kerk beschermd als een historisch monument.

Renovaties zijn gekomen en gegaan, en hoewel onze kerk misschien niet meer dezelfde is als voorheen, blijft ze een baken van geloof en gemeenschap in onze gemeente. Ik hoop dat onze kerk nog vele generaties zal dienen als een toevluchtsoord voor allen die op zoek zijn naar rust en geloof.

7.2.17 Processie – Rosalie Van Bogaert

Als ik meewandel, kan ik niet anders dan verwonderd zijn over alle mooie dingen die ik zie. Het is zo betoverend om deel te nemen aan de processie. Ze worden georganiseerd door broederschappen en ambachtsgilden. Mijn oma vertelde mij dat deze processies allemaal lang geleden begonnen in een tijd waarin ze een belangrijk onderdeel waren van het leven hier. Ooit waren er zelfs meer dan drie per jaar, maar door de jaren heen veranderde dat. Toen de Franse Revolutie toesloeg, werden deze tradities verboden, maar gelukkig herleefden ze later dankzij de inzet van een paar parochianen.

Deze ochtend was de gemeente vol verwachting. De straten zijn versierd met kleurrijke snippers, bloemblaadjes en groene takken. Weet je, het is echt een spektakel. Die levensgrote beelden van onze patroonheiligen worden uit de kerk gehaald, klaar om door de straten van Beveren gedragen te worden. Het is alsof de heiligen zelf tot leven komen, om ons te zegenen en te beschermen tijdens de processie. Langs de route staan ook beeldjes van heiligen, en mensen brengen stoelen naar buiten om een goed zicht te hebben op de stoet. En daar komen we, de eerste groepen met ruiters en vlaggendragers, gevolgd door levendige scènes uit de Bijbel en het leven van heiligen. Maar het hoogtepunt is het moment waarop het Heilig Sacrament voorbijkomt. Iedereen knielt neer en maakt een kruisje, eerbiedig en vol geloof. Het voelt alsof de hele gemeente tot stilstand komt.

Vandaag is het de sacramentsprocessie. Het is de zondag na Sacramentsdag, de tweede donderdag na Pinksteren. Het parcours loopt over de Markt, de Vrasenestraat, IJzerhand, Cobengeertstraat, Van Craenenbroeckstraat, de Kasteeldreef en eindigt ook op de Markt, voor het beeld van Onze-Lieve-Vrouw aan de zuidzijde van de Sint-Martinuskerk.

Op 15 augustus, de feestdag van Maria ten Hemelopneming, is het de grote processie. Dan stap ik ook mee. Deze processie gaat via de Kasteeldreef, Halfdreef, Kallobaan en Kloosterstraat naar de Markt. Tot 1935 werd nog een omweg gemaakt via het Viergemeet, de Zwarte Dreef, Lange Dreef en Stationsstraat. Aan het monumentale hek van kasteel Cortewalle wordt een podium opgesteld en zegent de pastoor en deken de graaf en zijn familie. Bij het zijaltaar van Onze-Lieve-Vrouw wordt een oud vaandel bewaard dat toebehoorde aan de Broederschap van Onze-Lieve-Vrouw. Het blauwe fluwelen vaandel heeft in het midden een geborduurd Mariabeeld. Dit jaar, in 1962 onderging dit vaandel een restauratie.

Weet je, vroeger was er ook een Martinusprocessie hier in Beveren. Het beeld van Sint-Martinus werd door 4 mannen gedragen door de straten. Zie je een opening aan beide kanten van het beeld? Hier zat aan de ene kant het reliek van Sint-Martinus en aan de andere kant dat van Sint Blasius. Maar toen kwam de Eerste Wereldoorlog, en alles veranderde. Op de dag van Sint-Martinus, 11 november, werd de oorlog gestopt, de wapenstilstand. De Fransen kozen deze dag bewust en zo kreeg 11 november wel een andere betekenis. Het werd een dag van herdenking aan de verschrikkingen van oorlog en de hoop op vrede. De Martinusprocessie verdween, langzaam vervangen door optochten naar monumenten van gesneuvelden, een eerbetoon aan degenen die gestorven zijn voor onze vrijheid.

De processies zijn niet zomaar een traditie; ze zijn een uiting van geloof en gemeenschap. Ik ben nog maar een kind, maar ik begrijp goed genoeg de diepte van die betekenis. Het is alsof heel Beveren samenkomt om iets groters te vieren, iets dat ons allemaal verbindt, wat onze achtergrond of status juist is.

7.2.18 Gesproken bezinning – Amber Vanhove

In deze heilige ruimte, omgeven door de stilte die enkel doorbroken wordt door het zachte fluisteren van onze gedachten, nodig ik je uit om te vertragen, om te kijken, te voelen en te ervaren. Kijk om je heen. Zie de kaarsen die branden als een symbool van hoop te midden van duisternis. Zie de beelden die verhalen vertellen van heiligen die ons voorgingen op ons pad van geloof. Laat deze heilige plek een oase zijn in de woestijn van het alledaagse leven, een plek waar je rust kunt vinden, waar je jezelf kunt zijn, waar je kunt reflecteren op wie je bent en wie je wilt zijn. In deze momenten van stilte en bezinning, laten we onze harten openstellen voor de aanwezigheid van God, die altijd bij ons is, in vreugde en in verdriet, in twijfel en in geloof.

En nu, laten we ons leiden door de klanken van rustige, meditatieve muziek, die ons meevoeren naar een dieper bewustzijn van Gods liefde en genade. (Laat hier een langere periode van stilte volgen, gevolgd door rustige, meditatieve muziek.)

Hoe gebruik ik de app?

Tip: Start met een volle batterij
of gebruik een powerbank

Download

Download de Erfgoedapp

Maak je keuze

Open de app, klik op het
kompassymbool en download
de tour 'Sint-Martinuskerk'

Zoek

Ga naar het klavier, typ
het cijfer in waar jij meer
over wilt weten en ontdek!

Speel af

Kijk en ontdek

Welkom!

Beste bezoeker

Welkom in de Sint-Martinuskerk in Beveren. Deze folder is onderdeel van de audiovisuele rondleiding in onze kerk, ontwikkeld als onderdeel van een bachelorproef door Robin Van Mieghem. Het doel van deze rondleiding is om geloofservaring en geloofskennis dichter bij elkaar te brengen.

Hoewel onze kerk een schat aan kunstwerken en kunstschaten bevat, is het geen museum. We hopen dan ook dat je als bezoeker rust en inspiratie vindt.

Ik wil graag mijn dank uitspreken aan iedereen die direct of indirect heeft bijgedragen aan de totstandkoming van deze rondleiding.

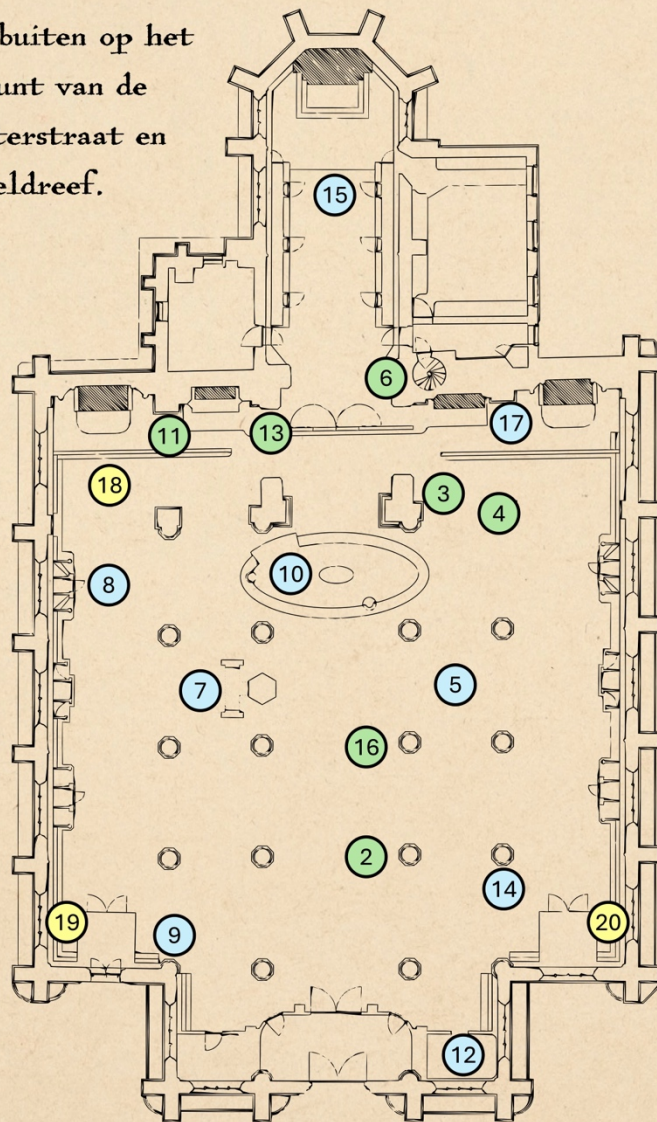
Geniet van je bezoek en moge het een waardevolle ervaring voor je zijn.

Audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk

① Start buiten op het kruispunt van de Kloosterstraat en Kasteeldreef.

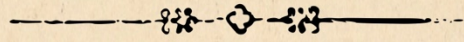
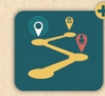

- Theologisch
- Historisch
- Bezinning

- ① Inleiding
- ② Het christendom in Beveren
- ③ De heren van Beveren
- ④ Sint-Martinus
- ⑤ Kerktoren
- ⑥ Obiits
- ⑦ Preekstoel
- ⑧ Biechtstoel
- ⑨ Kruisweg
- ⑩ Priesterkoor
- ⑪ Heilige Familie & zijaltaren
- ⑫ Doopkapel
- ⑬ Broederschapsborden
- ⑭ Heiligen
- ⑮ Hoogkoor & sacristie
- ⑯ Een woelige periode
- ⑰ Processie
- ⑱ Gesproken bezinning
- ⑳ Gregoriaans gezang
- ㉑ Piano muziek

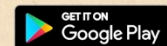
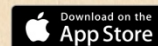
WELKE MYSTERIES HUIZEN IN DE SINT-MARTINUSKERK?

ONTDEK HET IN DE ERFGOEDAPP!

1

Download gratis de ErfgoedApp via de App Store of Play Store.

Zet je mobiele data (4G/5G) aan, open de app en gebruik oortjes of een hoofdtelefoon.

2

Kies de rondleiding van de kerk en start de tour.

3

3

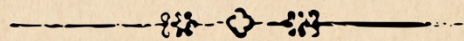
Scan de QR code en start de tour.

4

Ga naar het klavier, kies een cijfer op de plattegrond in de folder en typ deze in.

Speel de video of het audiofragment af.

5

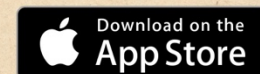

Audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk

Gratis via de ErfgoedApp

Audiovisuele rondleiding in de Sint-Martinuskerk

Gratis via de ErfgoedApp

7.4 Bijlage 4: Audiovisuele rondleiding webpagina Faro

[Overzicht alle tours](#)

[De tourkaart](#)

[Lees de blog](#)

[NL](#)

[EN](#)

[FR](#)

[DE](#)

[Inschrijven](#)

SINT-MARTINUSKERK

De audiovisuele rondleiding door de Sint-Martinuskerk in Beveren neemt je mee op een boeiende reis door de tijd en de ruimte van dit historische gebouw, waarbij zowel fictieve als historische personages tot leven komen om de geheimen en betekenissen ervan te onthullen.

Stap binnen in de eeuwenoude muren van de Sint-Martinuskerk en laat je leiden door de stemmen van degenen die hier hebben geleefd, gebeden en gevierd. Ontdek de rijke geschiedenis van dit

architecturale meesterwerk terwijl je luistert naar verhalen die zich door de gangen en over de gewelven van de kerk verspreiden.

Laat je meevoeren door de stem van een middeleeuwse monnik die je inwijdt in de mystieke symboliek van de gotische architectuur, terwijl je door het schip van de kerk wandelt en de majestueuze glas-in-loodramen bewondert. Luister naar de fluisteringen van een lokale legende die je meeneemt naar verborgen kamers en geheime doorgangen, waar eeuwenoude mysteries verborgen liggen.

Ontmoet historische figuren zoals kosters, kunstenaars en vrome gelovigen, die elk hun eigen perspectief en ervaringen delen over de betekenis van de kerk in het leven van de gemeenschap. Luister naar verhalen over wonderen, tragedies en triomfen die zich hier hebben afgespeeld, en ontdek hoe het geloof door de eeuwen heen de levens van mensen heeft gevormd en geleid.

De audiovisuele rondleiding biedt niet alleen een fascinerende blik in het verleden van de Sint-Martinuskerk, maar nodigt ook uit tot reflectie en contemplatie over de rol van geloof en spiritualiteit in ons eigen leven. Of je nu een fervent gelovige bent of gewoon geïnteresseerd bent in geschiedenis en cultuur, deze audiotour belooft een onvergetelijke ervaring te worden die je nog lang bij zal blijven.

Scan QR met ErfgoedApp om tour te starten

of start de tour in de app

7.5 Bijlage 5: Toets – en enquêtevragen

7.5.1 Toetsvragen

Naam:

Klas:

Nr:

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. _____
2. _____

1

Naam:

Klas:

Nr:

Hoe wordt Amandus nog genoemd?

→ de _____ van Vlaanderen.

Wat waren enkele van de fysieke obstakels die Amandus moest overwinnen tijdens de missie om het christendom te verspreiden?

2

Naam:

Klas:

Nr:

Hoe betaalden de heren van Beveren de bouw en het onderhoud van de Sint-Martinuskerk?

Door welke gebeurtenis nam Diederik I van Beveren het land van Waas over van de graaf van Vlaanderen? _____

3

Naam:

Klas:

Nr:

Noem 3 voorwerpen/plaatsen waar je Martinus kan herkennen in de Sint-Martinuskerk.

1. _____
2. _____
3. _____

Martinus was bisschop van ... (stad)

4

Naam:

Klas:

Nr:

Van welke familie staat er een wapenschild op de kerktoren?

De familie _____

Hoe noemt de kleinste en oudste klok?

5

Naam:

Klas:

Nr:

Van wie stond er vroeger een beeld aan de zuidkant van de kerk?

Wat is een obiit?

6

Naam:

Klas:

Nr:

Waarvoor dient een preekstoel?

Welke evangelist werd in 1987 gestolen uit de preekstoel?

7

Naam:

Klas:

Nr:

Wat is een biechtstoel?

Beschrijf de oudste biechtstoel in de kerk. Wat zie je?

8

Naam:

Klas:

Nr:

Hoeveel staties zijn er in een kruisweg?

Hoe kwam de kerk in het bezit van de schilderijtjes aan de pilaren?

9

Naam:

Klas:

Nr:

Wat staat er op de paaskaars?

Waarvoor staan de 5 kruisjes op de altaarsteen?

10

Naam:

Klas:

Nr:

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

11

Naam:

Klas:

Nr:

Wat gebeurt er tijdens een doop?

De pastoor _____ het kindje met water en
_____ het kindje met chrisma (heilig balsem).

Het doopwater werd gezegend tijdens de _____-nacht.

12

Naam:

Klas:

Nr:

Wat was de functie van de eikenhouten naamtafels aan de ingang van het priesterkoor?

Wat zie je op het schilderijtje boven de naamtafels?

13

Naam:

Klas:

Nr:

Noem een beroep waar de Heilige Barbara patrones van is. (De patrones van wie haar vader werd getroffen door de bliksem)

Waarom staan er zoveel heiligen in een kerk?

14

Naam:

Klas:

Nr:

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? _____

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek – renaissance – barok – neogotiek

15

Naam:

Klas:

Nr:

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie?

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het Concilie van Trente?

16

Naam:

Klas:

Nr:

Noem 2 voorwerpen die in een processie mee worden gedragen.

1. _____

2. _____

Welke processie wordt er gehouden op de zondag na de 2de donderdag na Pinksteren?

17

Naam:

Klas:

Nr:

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

18

7.6 Bijlage 6: Toets – en enquêteresultaten

7.6.1 Toetsresultaten 6 – individueel

Klas	Naam	Gebruikersnaam	Wat wordt er vaak als vreemd ervaren aan de kerk?
A	Abdirashid Ahmed Raqiya	Raqiya 🍷	Ik weet niet ben nooit binnen geweest
A	Barbier Kyana	kyana	AFWEZIG
A	De Maayer Kyan	Kyantenne	De voorgevel is anders / De voorgevel is anders, het fontijntje er achter
A	De Mul Maité	Maité De Mul	AFWEZIG
A	Eliuygun Yagmur	yagmur	AFWEZIG
A	Joossens Julie	Julie	Sommige geluiden / Die piano met die buizen / Wrm een kruis
A	Nielandt Maité	Maité	De klok
A	Van Laenen Hayley	hayley	een groter dak dan het gebouw (zaal) zelf
B	Cornelis Shanaya	Shanaya	Kerk zelf
B	De Wolf Jenthe	Jenthen	Dak / Kruis / Geluid
B	Schollaert Laura	laura	de toren
B	Vercauteren Lynn	lynn	het dak van de kerk

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?	Wat waren enkele van de fysieke obstakels die Amandus moest overwinnen tijdens de missie om het christendom te verspreiden?
Ik weet niet	/
AFWEZIG	AFWEZIG
Het fontijntje achter de kerk / Een deel van de toren	Modder, bossen, waters
AFWEZIG	AFWEZIG
AFWEZIG	AFWEZIG
Sommige symbolen / Die stenen	Moeras / Water / Bossen
De achterkant maria zit er in	Goede hosties
de toren maar die is dichtgemetseld	koud, regen, moerassen
Torentje en kleine kamer	Moeras, vijanden
/	Moeras / Water
de toren / het tussen stuk voor het dak	moerassen
het oud gebouw en het torentje het eerste stuk	moerassen

Hoe financierden de heren van Beveren de bouw en het onderhoud van de Sint-Martinuskerk, en welke impact had dit op de lokale gemeenschap?	Van welke familie staat er een wapenschild op de kerktoren?	Hoe noemt de kleinste en oudste klok?
Geld afgeven	Idk bruhh 😂	Blaasklok / Plaasklok 😂
AFWEZIG	ar	papklok
Door grond af te geven en dat gaven ee aan de kerk	arterus	panus
AFWEZIG	Arno	sint amands
AFWEZIG	ar	papklok
Geen idee sorry	Armaanse	pispot
/	arnold	baby klok
Grond willen krijgen	Arno	/
?	aaron / arco	angelusklok
Geen idee	armaanse familie	Angelusklok
grond af pakken van de boer	aran	patrik
iedereen moest zijn steentje bijdragen boeren moesten een stuk grond afgeven	arend / aran	pookie

Wat stond er vroeger aan de zuidkant van de kerk?	Wat is een obiit?
?	Weapons
kerkhof	wanneer er iemand er gestorven is
maria beeld	grafbeeld
Het bekend beeld	goeie vraag
kerkhof	wanneer er iemand er gestorven is
fontein	schild voor rijke mensen / staat bij grafrijke mensen
fontein	wapenschild
het beeld van maria	wanneer iemand van adel sterft dan krijgt die een schild voor in de kerk met sterfdatum op
mariabeeld of kerkhof	een teken van adelde mensen als die ze niet mochten begraven in de kerk
fontein	een schild laten liggen
kerkhof	/
kerkhof	een rouwbord

Waarvoor dient een preekstoel?

Voor de priester
als iemand een zonde heeft gedaan dan die daar zich opgelucht
voor een toespraak te houden / om op een grote jongen te lijken
om iemand een preek te geven zeker?
als iemand een zonde heeft gedaan dan die daar zich opgelucht
zodat de priester kan preken (zijn verhaal vertellen) / hij staat hoger zodat mensen goed naar hem
kunnen luisteren
om zijn aankondiging te doen en hoger stond dan de mensen

Welke evangelist werd in 1987 gestolen uit de preekstoel?

Marcus
markusbeeld
markusbeeld / of jozef
Marcusbeeld
markusbeeld

Marcus
het beeld marcus van de preekstoel

wanneer iemand een zonde heeft begaan kan die daar zen hart luchten
Om preek te geven aan de mensen deze staat hoog omdat ze in de tijd nog geen microfoon hadden
en dus hoog moesten staan

Beeld van Marcus
marcus

een toespraak te geven en te laten weten dat hij hoger staat dan andere door op de preekstoel te
staan
god inspireert hem om te spreken

marcus

om een preek te geven

marcusbeeld

voor hoger te staan dat het volk de priester kan horen

dat beeld

Wat is een biechtstoel?

/
voor hun fouten op te biechten en vergeven vragen
dan moet u uw fouten bespreken met de priester
zondes te zeggen
voor hun fouten op te biechten en vergeven vragen

kunnen vertellen wat je fout hebt gedaan tegen de priester
om te biechten (:

een plaats waar je zondes kan vertellen in vertrouwen

waar men kan zitten en de zonden die je hebt kunt vertellen tegen de priester

je vergeven kunnen vragen beetje anoniem

om alle wat je fout doet te zeggen

hier word de Biecht in afgenomen

beschrijf de oudste biechtstoel in de kerk.

/

barok

de beelden zijn omgedraaid van de beelden van nu

bruin

barok

gordijnen / rooster

met 2 beelden en 2 rondjes verloren zoon en koning david en maria

2 beelden vanvoor = petrus en maria magdalena

2 rondjes vanachter = verloren zoon en koning david

aan achterkant is het in spiegelbeeld

2 personen genaamd petrus en maria en aan de achterkant kan je dan david en de verloren zoon zien.

Meestal bestaat de biechtstoel uit twee delen, gescheiden door een rooster of gordijn. Het is de bedoeling dat de biechteling anoniem blijft, zijn ruimte is dan ook duister zodat de priester als biechtvader hem niet kan herkennen. De priester zit aan de ene kant, de biechteling knielt aan de andere kant.

is veel met hout

een houten kot met gordijntjes

Wat staat er op de paaskaars?

?

/

een kruis

Vlam

/

griekse letter / christus / het kruis

geen idee

vlam daat staat voor heilige

alfo en omega

het licht van de verzezen Christus

Het symboliseert in de katholieke en in de protestantse liturgie het licht van de verzezen Christus.

het symboleert in de katholieke en protestantse liturgie in het licht van de verezen christus

Waarvoor staan de 5 kruisjes op de altaarsteen?

Altaar steal
het lichaam van de verezen christus
zinnen
Geen idee meer
het lichaam van de verezen christus

evangelisten
geen idee

5 wondes van jezus

voor de 5 wonden van jezus

een Kruis met Corpus

Een altaarsteen is te herkennen aan de vijf kruisjes die erin uitgehouden zijn. Bestaat de
altaarsteen uit een geheel stenen altaarblad, dan zijn er altijd wel
een altaarsteen is te herkennen aan de vijf kruisjes die erin uitgehouden zijn. Bestaat de
altarsteen uit een geheel stenen altaarblad dan zijn er altijd wel

7.6.2 Toetsresultaten 7 – individueel

Naam: Avg Stevens

Klas: 7k2A Nr:4

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

Het Dak dat een vreemde vorm heeft

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. ~~De~~ De ramen ✓
2. De Dikke muren ✓

2/2

1

Naam: Avg Stevens

Klas: 7k2A Nr:4

Wat staat er op de paaskaars?

Alpha en Omega de eerste
en laatste Griekse letter

Waarvoor staan de 5 kruisjes op de altaarsteen?

Ze staan voor de 5 wonden
van Jezus

2/2

10

Naam: Auy Stevens

Klas: 7w2A Nr: 4

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

Het beeld werd gestolen

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

- Een brandveilig afgesloten kast
- De hosties

2/2

11

Naam: Auy Stevens

Klas: 7w2A Nr: 4

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? De luide bel ✓

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek - rainaissance - barok - neogotiek ✓

2/2

15

Naam: Auy Stevens

Klas: 7k2A

Nr:

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie?

Het werd veranderd naar de tempel van de wet. Er mochten geen vieringen meer gehouden worden. De mis ging in het gemein door

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het

Concilie van Trente?

De barokstijl

2/2

16

Naam: Auy Stevens

Klas: 7k2A

Nr: 4

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Het was rustig en aangenaam om op zo'n manier tot jezelf te komen.

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

De grote schuiderijen, ramen etc.
De details in de afwerking van de banken en deuren.

2/2

Mooi verwoord

18

Naam: Emma De Groot

Klas: FKZA

Nr: 1

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

De toren want hij is zo hoog, in een punt en zoveel veranderd. ✓

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. De dikke muur en de grote ramen. ✓
2. De steunpilaren van de toren zijn behouden. ✓

2/2

1

Naam: Emma De Groot

Klas: FKZA

Nr: 1

Waarvoor dient een preekstoel?

Hierin gaf (en geeft) de pastoor preek aan zondaars ✓

Welke evangelist werd in 1987 gestolen uit de preekstoel?

Marcus ✓

2/2

7

Naam: Emma DG

Klas: FKZA Nr: 1

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

Het beeld werd gestolen. ✓

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

Een brandveilige kast waarin de geconsecreerde
gewijde hosties in een soort kelken. ✓

2/2

11

Naam: Emma DG

Klas: FKZA Nr: 1

Wat was de functie van de eikenhouten naamtafels aan de ingang van het priesterkoor?

- ledelijsten voor oude broederschap
- Maar vertellen ook over de tijd waar zorgen voor elkaar centraal stond

Wat zie je op het schilderijtje boven de naamtafels?

(links) Sint - Martinus en Sint Blacius

(rechts) Heilige Barbara

2/2

13

Naam: Emma De Groot

Klas: FKZA Nr: 1

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? De bel

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek – rainaissance – barok – neogotiek

2/2

15

Naam: Emma De Groot

Klas: FKZA Nr: 1

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Rustgevend, heel mooi. Het voelt als een moment
een rust en ontspannen aan de drukke wereld. Het
doel wel goed en maakte mij rustig, op mijn gemak.

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

De mooie kleuren, de geuren, de sfeer en de kunst.
Het kerkje van Beeren volde toch een speciaal.

Mooi Verwoord !

18

Naam: Kiera van den Wouwer

Klas: 7K2A

Nr: 6

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

het dak van de kerk ✓

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. de ramen -> rondboog ramen ✓
2. de pilen

2/2

1

Naam: Kiera van den Wouwer

Klas: 7K2A

Nr: 6

Wat staat er op de paaskaars?

alpha & omega de eerste & laatste
griekse letter ✓

Waarvoor staan de 5 kruisjes op de altaarsteen?

de Swaardes van jesus ✓

2/2

10

Naam: Kiara van den Wouwer

Klas: FKZB

Nr: 6

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

het werd gestolen

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

de hosties & een bronkewijg kostje

2/2

11

Naam: Kiara van den Wouwer

Klas: FKZA

Nr: 6

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? luid de bel ✓

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek - rainaissance - barok - neogotiek ✓

2/2

15

Naam: Kiara van den Wouwer

Klas: FK2A

Nr: 6

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie?

~~het werd veranderd naar de Tempel van de wet~~

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het Concilie van Trente?

barok stijl

2/2

16

Naam: Kiara van den Wouwer

Klas: FK2A

Nr: 6

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

rustgevend door de piano muziek op de achtergrond

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

kleur in de ramen, veel hout, grote ramen

Mooi verwoord

18

Naam: Luna De Keersmaeker

Klas: 7KZA

Nr: 2

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

~~het dak~~
het dak (de toren van de kerk) ✓

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. de palen ✓
2. de ramen ✓

2/2

1

Naam: Luna De Keersmaeker

Klas: 7KZA

Nr: 2

Wat is een biechtstoel?

waar je je daden kan wegvegen (vergeving
vragen om wat je gedaan hebt) ✓

Beschrijf de oudste biechtstoel in de kerk. Wat zie je?

een groot bruin kot met een rood gordijn
aan beide kanten kan er iemand zitten ✓

2/2

8

Naam: Luna De Keersmaeker

Klas: 7KZA

Nr: 2

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

Dit beeld werd gestolen ✓

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

- ~~broden~~ en tent er worden hosties in bewaard ✓
- ~~broden~~ ~~hosties~~ ~~in~~ ~~de~~ ~~tabernakel~~

2/2

11

Naam: Luna De Keersmaeker

Klas: 7KZA

Nr: 2

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? je hoort een bel

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek - rainaissance - barok - neogotiek

2/2

15

Naam: Luna De Keersmaeker

Klas: 7KZA

Nr: 2

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie?

~~hij werd toen omgebouwd tot een tempel van de wet.~~

hij werd toen omgebouwd tot een tempel van de wet.
+ de mis mocht niet doorgaan maar de pastoor deed het stiekem wel.

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het Concilie van Trente?

Barok

2/2

16

Naam: Luna De Keersmaeker

Klas: 7KZA

Nr: 2

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Hier kwam ik tot rust en kon ik goed nadenken
over alles + ook aan iemand die ik al verloren heb.

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

veel kunstwerken, hele mooie ramen, de grote pelen in de kerk

Mooi verwoord!

2/2

18

Naam: Haiger

Klas: FKZA Nr: 3

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

dat de - het deel op kantoren pinnemunt
lijkt ✓

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. de grote pilaren in het middelen ✓
 2. de steunwanden die zijn dicht gemauwd
aan de kerkwanden ✓
- de grote kerk zijn het zelfde ✓

2/2

1

Naam: Haiger

Klas: FKZA Nr: 3

Waarvoor dient een preekstoel?

om te biechten / spreken tegen de
priester ✗

Welke evangelist werd in 1987 gestolen uit de preekstoel?

Matthias
Marcus ✓

1/2

7

Naam: Maigo

Klas: 7k 2A Nr: 3

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

het beeld werd gestolen ✓

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

een brandveilige kast en er wordt ~~er~~
de gecommuniceerde geweden hosties bewaard
in een soort kelken ✓

2/2

11

Naam: Maigo

Klas: 7k 2A Nr: 3

Wat was de functie van de eikenhouten naamtafels aan de ingang van het priesterkoor?

ledelijken van oude broederschappen
en MAAN vertellen ~~over~~ over een tijd waar
zeig van elkaar cenwaal stond

Wat zie je op het schilderijtje boven de naamtafels?

links Sint-Martinus en Sint-Blazius
rechts Heilige Barbara

2/2

13

Naam: Malya

Klas: 7k2A Nr: 3

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? een bel

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek – rainaissance – barok – neogotiek

2/2

15

Naam: Malya

Klas: 7k2A Nr: 3

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Cava, opalachen zijn alleen niet leuk.

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

varaties dat er 2 biechtstoelen / kermen
zijn over elkaar, aan er veel schilderijen
zijn.

Goed dat je eerlijk bent.

18

Naam: Caroline Van Hove

Klas: 4TBZ

Nr:

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

het doek van de kerk ✓

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. De torenen ✓

2. De Bellen ✓

2/2

1

Naam: Caroline Van Hove

Klas: 4TBZ

Nr:

Wat is een biechtstoel?

in de biechtstoel worden de fouten weg gewekt ✓

Beschrijf de oudste biechtstoel in de kerk. Wat zie je?

gedraaid wilgen, 10k hout, toelgoudijne
de biechtstoel stouwen over elken ✓

2/2

8

Naam: Caroline Van Moer

Klas: 4TB2

Nr:

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

het beeld werd gestolen ✓

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

en Bok waar het in is Bewaard Wordt
(in het). Tabernakel = in het ✓

2/2

11

Naam: Caroline Van Moer

Klas: 4TB2

Nr:

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? en Bid

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

gotiek – renaissance – barok – neogotiek

2/2

15

Naam: Carolin van Moer

Klas: 4TB2

Nr:

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie?

Er was van de mis. Het mocht niet meer gelaten worden. Buiten de mis-Steiden was.

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het Concilie van Trente?

Kunst of Barok.

2/2

16

Naam: Caroline van Moer

Klas: 4TB2

Nr:

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Was wel mooi om er voor te knielen en het lot niet te komen.

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

Voor de veel mooie kunstwerken. Het is een schilderijen & sterven.

Mooi verwoord

2/2

18

Naam: Eline

Klas:

Nr:

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

De deur x

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1.
2. ~~De~~ halfronde boogvenen, dikke muren ✓

1/2

1

Naam: Eline

Klas:

Nr:

Van wie stond er vroeger een beeld aan de zuidkant van de kerk?

Lucas beeld

Wat is een obiit?

lichaam niet in de kerk, wapenschild wel
aanwezig

1,5/2

6

Naam: Eline

Klas:

Nr:

Wat is een biechtstoel?

een stoel ^{waar} ~~gouten worden weggepoets~~, je zegt waar
je nu zit en de priester spreekt gods vergeving uit

Beschrijf de oudste biechtstoel in de kerk. Wat zie je?

Baroce biechtstoel

Petrus

Maria Magdalena

Koning David

Verloren zoon

2/2

8

Naam: Eline

Klas:

Nr:

Wat gebeurt er tijdens een doop?

De pastoor doopte het kindje met water en
zalftte het kindje met chrisma (heilig balsem).

Het doopwater werd gezegend tijdens de Paas-nacht.

2/2

12

Naam: Eline

Klas:

Nr:

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie?

Er mochten geen missen meer gehouden worden
Ze deden het illegaal (pastoor deed in het geheim)

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het Concilie van Trente?

Barok

2/2

16

Naam: Eline

Klas:

Nr:

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

Goed, het was mooi, juist en evend

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

Ramen, tovan die schilderen met es by
Obit op, beelde

Mooi Verwoord

18

Naam: Jilly

Klas: 7fb2

Nr: 1

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

de deur x

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. x
2. de half rond boogwaaier en dikkemuur ✓

1/2

1

Naam: gille

Klas:

Nr:

Van wie stond er vroeger een beeld aan de zuidkant van de kerk?

van Vlaanderen beeld ✓

Wat is een obiit?

schraan in de kerk waarop siel werd
aan werf

1,5/2

6

Naam: Gilles

Klas:

Nr:

Wat is een biechtstoel?

Jaak word weggevoert je zegt waar je
naar zit en de priester spreekt je af en vergeeft

Beschrijf de oudste biechtstoel in de kerk. Wat zie je?

~~De oudste~~ barokke biechtstoel
petrus maria magdalena
konig david verlorene zoon

2/2

8

Naam: Gilb

Klas:

Nr: 1

Wat gebeurt er tijdens een doop?

De pastoor doopte het kindje met water en
Zalfde het kindje met chrisma (heilig balsem).

Het doopwater werd gezegend tijdens de Pasen-nacht.

2/2

12

Naam: Gilb

Klas:

Nr:

Wat gebeurde er met de mis (eucharistie) tijdens de Brabantse omwenteling en de Franse Revolutie? ✓

ermochtigen misse van gelicende
worden 2 jaar niet illegaal (potentieel u.k.c.p.w.)

Welke kunststroming zorgde voor nieuwe altaren tijdens en na het Concilie van Trente? ✓

barok

16

Naam: Gilb

Klas:

Nr: 1

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

goed, maar, restgevoel

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

rome, silbeijen

Goed!

18

Naam: Rachel Ybrazimara Klas: FTBZ Nr: 2

Welk deel van de kerk wordt vaak als vreemd ervaren?

de @ toren word meestal wel
als vreemd ervaren. ✓

Wat blijft er over van de oorspronkelijke romaanse kerk?

1. de ronde boog ramen ✓
2. de dikke ~~stunnen~~ pilaren ✓
(Stunnpilaren)

2/2

1

Naam: Rachel Klas: FTBZ Nr: 2

Waarvoor dient een preekstoel?

hierin gaf de preek pastoor een preek
aan londaars ✓

Welke evangelist werd in 1987 gestolen uit de preekstoel?

Marcus ✓

2/2

7

Naam: Rachel Ymagimaa Klas: FTB2 Nr: 1

Wat gebeurde er met het beeld van de Heilige Familie in de Sint-Jacobskapel in 1975?

het beeld werd gestolen ✓

Wat is een tabernakel en wat wordt erin bewaard?

een brandveilige kast, waarin de geconsacreerde
geweihte osties in een soort kelk ✓

2/2

11

Naam: Rachel Ymagimaa Klas: FTB2 Nr: 2

Wat was de functie van de eikenhouten naamtafels aan de ingang van het priesterkoor? ✓

ledenlijsten van oude broedersschappen
en maar vertellen ook over een tijd
waar nog van elkaar contact stond.

Wat zie je op het schilderijtje boven de naamtafels?

links Sint-Hartman en Sint-Blasius ✓
rechts Heilige Barbara

2/2

13

Naam: Rachel

Klas: FTBZ Nr: 2

Hoe kondigt de kerk het begin van de eucharistieviering aan?

Wat hoor je dan? een bel

Omcirkel de kunststroming waarin het altaar is gebouwd.

~~gotiek~~ - ~~renaissance~~ - barok - ~~neogotiek~~

2/2

15

Naam: Rachel

Klas: FTBZ Nr: 2

Hoe heb je deze bezinning ervaren?

heel rustgevend en wel interessante
dingen om naar te luisteren

Wat heb je allemaal opgemerkt in de kerk?

dat het echt rustig is en super rustgevend
en allemaal proper en netjes

Moet verwoord

18

7.6.3 Enquêteresultaten 6 – individueel

Naam: *Julie Yoonens* Klas: *6U2A* Nr: *6*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Hayley* Klas: *6U2A* Nr: *9*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Yosmar Elwigen* Klas: *6U2A* Nr:

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *naïre melandt* Klas: Nr:

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Jentke Dewolf* Klas: *6V2B* Nr: *4*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *LYNN* Klas: *6V2B* Nr: *17*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Shanaya* Klas: Nr: *3*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Louwa* Klas: *6V2B* Nr: *7*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

7.6.4 Enquêteresultaten 7 – individueel

Naam: Amy Stevens Klas: 7n2A Nr: _____

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: Emma De Groot Klas: 7KZA Nr: 1

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: Klara van den Wouwer Klas: _____ Nr: _____

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: Luna De Keersmaeker Klas: 7KZA Nr: 2

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Margo* Klas: *7K2A* Nr: *3*

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Caroline Van Meer* Klas: *7B2* Nr:

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Eline* Klas: Nr:

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: *Gilles* Klas: Nr:

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

Naam: Rachel

Klas: 7TBZ Nr: 2

Ik heb veel bijgeleerd.

Ik heb het gevoel dat ik nu veel over een kerk weet.

Ik heb veel onthouden van deze les.

Ik vond deze les leuk.

Ik vond deze les interessant.

Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen.

Ik was gemotiveerd tijdens deze les.

7.6.5 Resultaten overzicht – 6ZW

Theorieles																	
Groep	Leerling	1.Inleiding	5.Kerktoeren	6.Obiits	7.Preekstoel	8.Biechtstoel	10.Priesterkoor	Ik heb veel bijgeleerd	Ik weet nu veel over de kerk	Ik heb veel onthouden	Ik vond deze les leuk	Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen	Gekregen punt zonder	Maximum			
6VZA																	
	Abdirashid Ahmed Raqiya	0	0	0,5	1,5	0	0	1,5	2	1,5	2	2	2	1,5	2	/	10
	Barbier Kyana	0	0	0,5	1	1,5	0	1	1	1,5	2	1	2	2	3	/	8
	De Maayer Kyan	1	0	1	1,5	1,5	0,5	1,5	1,5	1,5	2	1,5	1,5	1,5	5,5	/	10
	De Mul Maité	0	0	0	2	1,5	0,5	0,5	0	1	1	0,5	0,5	1,5	4	/	8
	Eliuygun Yagmur	0	0	0,5	1	1,5	0	1	1	1	1	1	1	1	3	/	8
	Joossens Julie	0,5	1	1	2	1,5	1	1	1,5	1	1,5	1,5	1	1,5	7	/	10
	Nielandt Maité	0	0	1	1,5	2	0	1,5	1,5	1	1,5	2	1,5	1,5	4,5	/	10
	Van Laenen Hayley	2	0	2	1	2	1,5	1,5	1	1	1,5	1	1,5	1	8,5	/	10
6VZB																	
	Cornelis Shanaya	1	0	1,5	2	2	2	1,5	1	1	1,5	1	1,5	1	8,5	/	10
	De Wolf Jenthe	1	0	0,5	2	2	0,5	1,5	1,5	1	1,5	1,5	0,5	1,5	6	/	10
	Schollaert Laura	2	0	0	2	1,5	0,5	1,5	1,5	1,5	2	1	1,5	1,5	6	/	10
	Vercauteren Lynn	2	0	1	1	2	0,5	2	2	2	2	2	2	2	6,5	/	10
		1,1	0,1	0,8	1,5	1,6	0,6	1,3	1,3	1,3	1,6	1,3	1,4	1,5	5,4	/	9,5
		53%	4%	40%	77%	79%	29%	67%	65%	63%	81%	67%	69%	73%	57%		
		Kennis		Interesse		Motivatie											
		1,3		1,5		1,4											

7.6.6 Resultaten overzicht – 7KZ en 7TBZ

Praktijkles																					
Groep	Leerling	1. Inleiding	6. Obits	7. Preekstoel	8. Biechtstoel	10. Priesterkoor	11. Heilige Familie & zijaltaren	12. Doopkapel	13. Broederschapsborden	15. Hoogkoor & sacristie	16. Een woelige periode	18. Gesproken bezinning	20. Piano muziek	Ik heb veel bijgeleerd	Ik weet nu veel over de kerk	Ik heb veel onthouden	Ik vond deze les leuk	Ik wil meer zo'n ervaringen/lessen	Gekregen punt zonder Maximum		
7KZA																					
	Avy Stevens	2			2	2			2	2	2		2	1	1,5	2	2	2	2	10 / 10	
	Emma De Grootte	2	2			2		2	2		2		2	1,5	1,5	2	2	2	2	10 / 10	
	Kiara Van den Wouwer	2			2	2			2	2		2		1,5	1	1	1,5	1,5	2	2	10 / 10
	Luna De Keersmaeker	2		2		2			2	2	2		2	1,5	1	1	1,5	1,5	1,5	1,5	10 / 10
	Margot Frankinouille	2	1			2		2	2		2		2	1	1	1	1	1,5	1,5	9 / 10	
7TBZA																					
	Caroline Van Moer	2		2		2			2	2	2		2	1	1,5	1	1,5	1,5	1	1,5	10 / 10
	Eline Reyntiens	1	1,5		2		2			2	2		2	1	1	1	1,5	1	1,5	1	8,5 / 10
	Gilles Baluwe	1	1,5		2		2			2	2		2	1	1	1	1,5	1	1,5	1	8,5 / 10
	Rachel Ibragimova	2		2		2		2	2		2		2	1	1	1	1,5	2	1	2	10 / 10
		1,8	1,5	1,7	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	2,0	1,3	1,1	1,2	1,6	1,5	1,6	1,6	9,6 / 10
		89%	75%	83%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%	64%	56%	58%	78%	75%	78%	81%	96%
					Kennis			Interesse			Motivatie										
					1,2			1,5			1,6										